የተቀናጀ ማህበረሰብ አቀፍ አሳታፊ ዕቅድ

(የተማአአዕ)

የትኩረት ቡድን የመስክ ስራ የትግበራ መመሪያ

/ለ3ኛ ጊዜ የተሻሻለ ዕትም/

ህዳር 2018 ዓ.ም

<u>ባህር ዳር</u>

ማውጫ

ርዕስ **ገጽ**

1. መግቢያ 3
2. ዳራ /Background/ 4
3. የመስክ ስራ የትግበራ ዓላማዎች፡ 9
4. የመስክ ስራ ትግበራው መሠረታዊ መርሆዎች 10
5. ለትኩረት ቡድኖች የመስክ ሥራ ፕሮግራም 10
6. የትኩረት ቡድኖች የዕቅድ ዝግጅት መመሪያ 14
7. ቴክኒካዊ መረጃዎች (Techinical Data) 52
8. የአገግ መሳሪያዎች /PRA TOOLS/ 74

ምስጋና

የተቀናጀ ማህበረሰብ ዓቀፍ አሳታፊ ዕቅድ ዓላማ ህብረተሰቡ በአካባቢው የሚገኙ የልማት መልካም አጋጣሚዎችን በመጠቀም እና እንቅፋቶችን በመለየት የአሳታፊ ዕቅድ አስተቃቀድ ዘዴን በክልላችን ተግባራዊ ማድረግ ነው። ይህ የየሴክተሮች የትኩረት ቡድን የመስክ ስራ የትግበራ መመሪያ ማሰልጠኛ ሰነድ የተዘጋጀው በታንዛኒያ ሀገር ከተገኘው ልምድ በመነሳት በትግራይ ክልል ተግባራዊ ሆኖ ውጤት ስለተገኘበት ይህን ተሞክሮ ከግምት ውስጥ በማስገባት ወደ አማራ ክልል በማምጣት አሳታፊ የአስተቃቀድ ዘዴውን ተግባራዊ ለማድረግ የተጀመረ ነዉ፡፡

የትኩረት ቡድን የመስክ ስራ የትግበራ መመሪያን ለማዘጋጀት የአሰልጣኞች ስልጠና በመስጠት እና ባለፉት ዓመታት ይህ ስራ በክልሉ እንዲጀመር ያላሰለሰ ጥረት በማድረግ ያልተቋረጠ የመዋእለ ንዋይ እና የቴክኒክ ድጋፍ ሲያበረክት ለነበረው **ዩኒሴፍ** /UNICEF/ እንዲሁም **ሔልቬታስ ኢትዮጵያ የአማራ አካባቢያዊ አስተዳደር ፕሮጀክት** በክልሉ ባሉ የተወሰኑ ወረዳዎችና ቀበሌዎች ስራውን በማስቀጠል እያበረከተ ላለው የመዋእለ ንዋይ እና የቴክኒክ ድጋፍ የአማራ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት ፕላንና ልማት ቢሮ ልዩ ምስጋና ያቀርባል፡፡

1. መግቢያ

የአማራ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት ህገ መንግስት በግልጽ እንዳስቀመጠው የአካባቢ አስተዳደሮች የተሰጣቸውን ራስን በራስ የማስተዳደር መብት ተጠቅመው ህብረተሰቡን በማነቃነቅ፣ የህዝቡን ተሳትፎና የውሳኔ ሰጪነት ሚናን በማጐልበት፣ በሰው ኃይል፣ በበጀትና በአሠራር ራሳቸውን በማጠናከር ለልማቱ መፋጠንና ለመልካም አስተዳደር ግንባታ ከፍተኛ ሚና እንዲጫወቱ በሚያስችል መልኩ እንዲደራጁ ተደርጓል፡፡ በመሆኑም በክልሉ ያልተማከለ አስተዳደርን ከማስፈን አንጻር ከክልል እስከ ወረዳ የቀበሌን መዋቅር ጨምሮ ተግባርና ሃላፊነታቸውን ለይቶ አስቀምጧል፡፡ ያልተማከለ አስተዳደርን ለማጠናከርና ስር እንዲሰድ ለማድረግ በክልሉ መንግስት ይህን የሚመለከት አዋጅ ፀድቆ ወደ ተግባር ተገብቷል፡፡ በዚህም አዋጅ ስለ አጠቃላይ ዕቅድ ሂደት ከመግለጹም በላይ ህብረተሰቡን በቀጥታ ከእቅድ ዝግጅት እስከ ግምገማ ያሉት ሂደቶች ላይ ማሳተፍ፣ ማብቃት እና የባለቤትነት ስሜት መፍጠር አስፈላጊነት ተገልጿል፡፡ ይህም ያልተማከለ አስተዳደር ዓላማ ተደርገው ከተቀመጡት ውስጥ አንዱ የሆነውን የህብረተሰብ ተሳትፎ እና ማብቃት የሚለውን ተግባራዊ ከማድረግ አንጻር ከፍተኛ ሚና ከመጫወቱም በላይ ለአሳታፊ ዕቅድ ሂደት ህጋዊ መሰረት ይጥላል፡፡

የክልላችን ያለፉት ዓመታት የዕቅድ ሂደት ሲታይ የመካከለኛ ጊዜ እና የአጭር ጊዜ እቅድ እየተዘጋጀ ተግባራዊ ሲደረግ የቆየ ሲሆን አሁንም በመደረግ ላይ ይገኛል፡፡ ይህም የዕቅድ ሂደት ከዝግጅት ጀምሮ ሲታይ በሀገር አቀፍ ደረጃ በሚወጡ ፖሊሲዎች፣ ስትራቴጂዎች እና የልማት እቅዶች መሰረት ከክልላችን ተጨባጭ ሁኔታ ጋር በማገናዘብ ተዘጋጅቶ ተግባራዊ እየተደረገ ነው፡፡ ሆኖም የዕቅድ ሂደቱ ከላይ ወደታች የዕቅድ አዘገጃጀት ዘይቤ ላይ ይበልጥ ያተኮረ በመሆኑ ከታች ወደ ላይ የእቅድ አዘገጃጀት ዘይቤን በመተግበር አሁን ያለውን የዕቅድ ሂደት ወደ ላቀ እና ውጤታማ ደረጃ ማድረስ እጅግ ወሳኝ ሆኖ ተገኝቷል፡፡ በመሆኑም የተቀናጀ ማህበረሰብ አቀፍ አሳታፊ እቅድ(የተማአአዕ) (Integrated Community Based Participatory Planning-ICBPP)ን በመተግበር የህብረተሰቡን ተሳትፎ በልማት እና በመልካም አስተዳደር ግንባታ ውስጥ መሰረት በማስያዝ የላቀ ተጠቃሚ ከማድረጉም በላይ ያልተማከለ አስተዳደርን እውን ለማድረግ አይነተኛ ሚና ይጫወታል፡፡

ይህን ዕውን ከማድረግ አንፃርም የክልሉ ፕላንና ልማት ቢሮ በክልሉ ምክር ቤት አዋጅ መሰረት የህግ ሰውነት አግኝቶ ራሱን የቻለ የክልል መንግስት መስሪያ ቤት ሆኖ መቋቋሙ

ይታወቃል። ቢሮው ከሀገሪቱ የልማት ፖሊሲዎችና ስትራቴጅዎች ጋር በተቀናጀ መልኩ ክልል አቀፍ የእድገት ማዕቀፍን መሰረት በማድረግ የክልሉን የረጅም፣ የመካከለኛና የአጭር ጊዜ ዕቅድ በማዘጋጀት ዕቅዱ በትክክል ለመተግበሩ በመረጃ ላይ የተመሰረተ ክትትልና ግምገማ የማድረግ ኃላፊነት አለበት።

ስለሆነም በክልላችን የተማአአዕን /ICBPP/ን ተግባራዊ ለማድረግ እንዲያስችል ይህ የየሴክተሮች የትኩረት ቡድን የመስክ ስራ የትግበራ መመሪያ ተዘጋጅቷል፡፡

2. ዳራ /Background/

የአማራ ክልል መንግስት የተቀናጀ ማህበረሰብ አቀፍ አሳታፊ ዕቅድን ተግባራዊ ለማድረግ እንዲያስችል ዩኒሴፍን/UNICEF/ ድጋፍ በመጠየቅ የቴክኒክ እና የመዋለ ንዋይ እገዛ ለማግኘት ተችሎ የነበር ሲሆን ስራውንም በይፋ ለማስጀመር እንዲያግዝ ከክልል እና ከተመረጡ 3 ወረዳዎች የሚመለከታቸው የስራ ኃላፊዎች እና ባለሙያዎች የግንዛቤ ማስጨበጫ ስልጠና ተሰጥቷል፡፡ በዚህም መነሻነት በክልሉ በየደረጃው ባሉት የመንግስት መዋቅር የአብይ /Steering/ እና የቴክኒክ ኮሚቴ እንዲዋቀር በማድረግ ስራው እንዲጀምር ተደርጎ ነበር፡፡ ከክልል እና ከወረዳ የተውጣጣ የኮሚቴዎቹ አባላት ከትግራይ ክልላዊ መንግስት ሰፋ ያለ ፕሮግራም ተይዞ ተሞክሮ እንዲቀስሙ ተደርጓል፡፡ ከዚህም በተጨማሪ ከተለያዩ ሴክተር መስሪያ ቤቶች የተውጣጡ የክልሉ የቴክኒክ ኮሚቴ አባላት በዩኒሴፍ /UNICEF/ አስተባባሪነት ለ 5 ቀናት የተዘጋጀ የአሰልጣኞች ስልጠና እንዲወስዱ ተደርጓል፡፡

በቀበሌ ደረጃ ለሚዘጋጀው የተቀናጀ ማህበረሰብ አቀፍ አሳታፊ ዕቅድ አዘገጃጀትና አተገባበር የሚያግዙ ይህንን የአሰልጣኞች የሥልጠና ማኑዋል ጨምሮ ብዛታቸው 11 ጥራዝ የሚሆኑ የመስክ ትግበራ መመሪያዎች የትርጉም ሥራ በቀድሞው ገንዘብና ኢኮኖሚ ልማት ቢሮ ተጠናቆ የህትመት ሥራው በዩኒሴፍ በኩል በበቂ ኮፒ እንዲታተም ተደርጎ በክልል፣ በዞንና በወረዳ ደረጃ ለሚገኙ ሴክተር መ/ቤቶች ባለሙያዎች እንዲሁም ለህብረተሰብ ተወካዮች እንዲሰራጭ በማድረግ ወደ ትገበራ ተግብቶ ሲሰራበት ቆይቷል፡፡ ይሁን እንጅ በመስክ ከተደረገው ክትትልና ድጋፍ፣ ከምክክር መድረኮች፣ ከዕቅድ ባለሙያዎች ዕይታ፣ **ሔልቬታስ ኢትዮጵያ የአማራ አካባቢያዊ አስተዳደር ፕሮጀክት** አስተባሪዎችና ባለሙያዎች ከተሰጠ አስተያየት እንዲሁም ካለው ነባራዊ ሁኔታ በመነሳት ሰነዱን ለ3ኛ ጊዜ ማሻሻል አስፈላጊ ሆኖ በመገኘቱ ሰነዱ ተሻሽሎ ቀርቧል፡፡

በመሆኑም በማሰልጠኛ ማኑዋሉ እና በየሴክተሮች የትኩረት ቡድን የመስክ ስራ የትግበራ መመሪያ ውስጥ በዋናነት የተደረጉ ማሻሻያዎች የሚከተሉት ናቸው፡፡

◈ ከአደረጃጀት አኳያ፡ ኃላፊነትንና ተጠያቂነትን ማሳየት እንዲቻል በወረዳ እና በክልል ደረጃ ግልጽ የሆነ የአብይ ኮሚቴና የቴክኒክ ኮሚቴ መቀመጡ፣

◈ በቀበሌና በወረዳ መካከል ግልጽ የሆነ የዕቅድና የሪፖርት ቅብብሎሽ መቀመጡ፣

◈ ከዚህ ቀደም የነበረው የትኩረት ቡድኖች አደረጃጀት ለስራ አመች ሆኖ ባለመገኘቱ አደረጃጀቱን እንደገና ለማስተካከል ተችሏል፡፡ ስለሆነም በአዲስ የተሻሻለው የትኩረት ቡድን አወቃቀር የመንግስት አደረጃጀትን /የልማት ቡድኖችን/ የተከተለ እንዲሆን ተደርጓል፡፡ ይህም አሰራሩ በመንግስት ዘንድ ይበልጥ ትኩረት እንዲያገኝና ተቀባይነት እንዲኖረው ያደርጋል፡፡ ከዚህ በተጨማሪም የህጻናት ጉዳይ በዕቅድ ውስጥ መካተት ስላለበት የህጻናት ተወካዮች በየትኩረት ቡድኖች ውስጥ የሚሳተፉበት አግባብ ተፈጥሯል፡፡

◈ በአሰልጣኞች የስልጠና ማኑዋል ውስጥ ይታዩ የነበሩ አላስፈላጊ ድግግሞሾች እንዲወጡ በማድረግ ማኑዋሉ ለስልጠና አመች እንዲሆን ተደርጓል፡፡

◈ በመጀመሪያው ክለሳ በ10ሩ የትኩረት ቡድን የትግበራ ማኑዋሎች ውስጥ ይታይ የነበረውን አላስፈላጊ ድግግሞሽ በማስወገድ እና በተለያዩ ሰነዶች ተዘጋጅተው የነበሩትን አሰራሮች አሰባስቦ በአንድ ዶክመንት ብቻ በማጠቃለል እንዲቀርብ ተደርጓል፡፡ ይህም ቀደም ሲል የነበረውን ስራውን አክብዶ የማየት ሁኔታ አስወግዷል፡፡ ለአሰራርም ምቹና ቀላል እንዲሆን አድርጓል፡፡ በተጨማሪም የህጻናት የትኩረት ቡድን እንዲካተት ተደርጎ ወደ 11 የትኩረት ቡድን እንዲያድግ ተደርጎ ነበር፡፡ ይሁን እንጅ በዚህ ለ3ኛ ጊዜ በተደረገ ክለሳ 2 የትኩረት ቡድን ማለትም ገቢና ወጪ እንዲሁም ድህነትና አካባቢ የሚሉት በሌሎች ቡድኖች እንደሚሰሩ ታሳቢ በመደረጉ ተቀንሰው የትኩረት ቡድኑ ብዛት 9 ሆኗል፡፡

◈ ይህ የመስክ ትግበራ መመሪያ የተቀናጀ ማህበረሰብ ዓቀፍ አሳታፊ ዕቅድን በታችኛው የመንግስት መዋቀር እና በማህበረሰቡ ዘንድ በተገቢው መልኩ ለመተግበር ያመች ዘንድ የተዘጋጀ መሳሪያ ነው፡፡ መመሪያውም በመስክ ስራ ወቅት በየደረጃው የሚገኙ አወያዮች (አመቻቾች) ምን ማድረግ እንደሚገባቸው እና ተግባርና ኃላፊነታቸውን አውቀው በሚገባ ማህበረሰቡን በማወያየት ዕቅዱን እንዲያዘጋጁ የሚያግዝ ሰነድ ነው፡፡ ሰነዱም የሚከተሉትን ዘርፎች ማለትም 1. ግብርና እና ተፈጥሮ ሀብት፣ 2. የማህበረሰብ ጤና፣ 3. ትምህርት፣ 4. ንፁህ መጠጥ ውሃና የአካባቢ ንጽህና፣ 5. መልካም አስተዳደር፣ 6. መንግድ፣ 7. ሴቶችና ስርዓተ ፆታ፣ 8. ወጣቶች እንዲሁም 9. የህጻናት የትኩረት ቡድንን ያካተተ ነው።

የተቀናጀ ማህበረሰብ አቀፍ አሳታፊ ዕቅድ የትግበራ መዋቅራዊ አደረጃጀት

በቀበሌ ደረጃ

የትኩረት ቡድን የሚያካትታቸው በቀበሌው ውስጥ የሚገኙ የአባወራና እማወራ እንዲሁም የሴቶች የልማት ቡድን መሪዎች፣ ከ8-10 አባላት ከህጻናት ፓርላማ ወይም ከት/ቤት እና ከት/ቤት ውጭ የሚወከሉ ህጻናት፣ የአካል ጉዳተኞች ተወካዮች

- መልካም አጋጣሚዎችን ለልማት መለየት
- በቀበሌ ደረጃ ቅድሚያ ሊሰጣቸው የሚገቡትን መልካም ዕድሎችን መዘርዘር
- መረጃን መሰብሰብ (በአባወራ/እማወራ እና በትናንሽ መንደሮች ደረጃ)

የቀበሌ የተማአአዕ አመቻች ቡድን (16-17)

1.የቀበሌ ዋና አስተዳዳሪ
2. 7 ቀበሌ ላይ ከሚገኙ የመንግስት ሠራተኞች /የግብርና ጽ/ቤት ኃላፊ፣ የጤና ባለሙያ፣ የት/ቤቱ ርዕሰ መምህር፣ የቀበሌው ስራ አስኪያጅ፣ የእንሰሳት ባለሙያ፣ የሲቪክስ መምህር እና ፖሊስ/
3. 6 ተወካዮች (2 ከወጣት፣ 2 ከሴቶችና 2 ከአርሶ አደር) ከእነዚህ አንዱ/ዷ የሴቶችና ህጻናት ተወካይ ወይም የማህበረሰብ አቀፍ ክብካቤ ጥምረት ተወካይ
4. የወረዳ አመቻቾች 2
5. መያድ ተወካይ 1/ካለ/

- የተለዩትን መልካም አጋጣሚዎች ከልማት ሥራዎች ጋር ማጣጣም፣ ቅድሚያ ሊሰጣቸው የሚገቡትን መለየት፣
- መልካም አጋጣሚዎችን ለመጠቀም እንቅፋት የሆኑትን መለየት፣
- የእንቅፋቶችን መንስኤዎች እና የሚያስከትሉትን ችግሮች መተንተን፣
- ለተለዩት እንቅፋቶች የመፍትሄ ርምጃዎችን ማስቀመጥ፣
- ከመሪዎች፣ ከተቋሞች እና ከትኩረት ቡድኖች የመጀመሪያ እና ሁለተኛ ደረጃ መረጃዎችን ማጠናከር፣
- የቀበሌ ማህበረሰብ ልማት ዕቅድ ማዘጋጀት

በወረዳ ደረጃ

የወረዳ የተማአአዕ ኮሚቴዎች ቡድን፡-

1. የወረዳ ዓብይ ኮሚቴ
2. የወረዳ ቴክኒክ ኮሚቴ

ፕላንና ልማት

የሴክተር ዕቅድ በማቀናጀት የተጠቃለለ የወረዳ ዕቅድ ያዘጋጃል

የወረዳ ምክርቤት፡-

የወረዳውን ዕቅድ ማጽደቅ

በወረዳ ደረጃ የአብይና የቴክኒክ ኮሚቴ አባላት

የወረዳ አብይ ኮሚቴ አባላት

1. የፕላን እና ልማት ጽ/ቤት ኃላፊ………………..……………….......…….. ሰብሳቢ
2. የአስተዳደር ጽ/ቤት ኃላፊ……………………..………………....……….…ጸኃፊ
3. የገንዘብ ጽ/ቤት ኃላፊ………….……………………..……..……………... አባል
4. የትምህርት ጽ/ቤት ኃላፊ………………………………………..………….አባል
5. የጤና ጥበቃ ጽ/ቤት ኃላፊ………..……………………..….…..…………..….አባል
6. የግብርና ጽ/ቤት ኃላፊ………………………………………......…….….አባል
7. የመሬት ጽ/ቤት ኃላፊ..……………………….…………..………………አባል
8. የውሃ እና ኢነርጅ ጽ/ቤት ኃላፊ……………..…….…..አባል
9. የሴቶች ወጣቶችና ማህበራዊ ጉዳይ ጽ/ቤት ኃላፊ ……………..…………አባል
10. የሠላምና ጸጥታ ጽ/ቤት ኃላፊ…..……………………………………………አባል
11. የመንገድ ትራንስፖርትና ሎጅስቲክስ ጽ/ቤት ኃላፊ………………………አባል
12. የአካባቢና ደን ጥበቃ ጽ/ቤት ኃላፊ……………………………………………አባል
13. የሥራና ክህሎት ኃላፊ /በከተማ/፣ የህብረት ስራ ጽ/ቤት ኃላፊ/በገጠር/……አባል
14. እንደአስፈላጊነቱ ሌሎች ተቋማትም ሊካተቱ ይችላሉ

የወረዳ ቴክኒክ ኮሚቴ አባላት

1. ከፕላንና ልማት የፕላን ዝግጅት ቡድን መሪ ……………………….. ሰብሳቢ
2. በቡድን አባላቱ የሚመረጥ ሴክተር ባለሙያ………………….……… ጸሐፊ
3. ከገንዘብ ጽ/ቤት 1 ባለሙያ …………………………..…….….……..አባል

4. ከትምህርት ጽ/ቤት 1 ባለሙያ……………………………………...……አባል

5. ከጤና ጥበቃ ጽ/ቤት 1 ባለሙያ…………………….……………..……አባል

6. ከግብርና ጽ/ቤት 1 ባለሙያ ……………………………….……………..አባል

7. ከመሬት ጽ/ቤት 1 ባለሙያ…………..…………አባል

8. ከውሃ እና ኢነርጅ ጽ/ቤት 1 ባለሙያ…………………….………...….አባል

9. ከሴቶች ወጣቶችና ማህበራዊ ጉዳይ ጉዳይ ጽ/ቤት 1 ባለሙያ…….…አባል

10. ከሠላምና ጸጥታ ጽ/ቤት 1 ባለሙያ…………………………………….አባል

11. ከመንገድ ትራንስፖርትና ሎጅስቲክስ ጽ/ቤት 1 ባለሙ………………አባል

12. ከአካባቢና ደን ጥበቃ ጽ/ቤት 1 ባለሙያ ……………………………..አባል

13. ከሥራና ክህሎት 1 ባለሙያ /በከተማ/፣ ከህብረት ስራ ጽ/ቤት 1 ባለሙያ /በገጠር/…………………..………………………………………………..አባል

14. እንደአስፈላጊነቱ ሌሎች ተቋማትም በአባልነት ሊካተቱ ይችላሉ

የትኩረት ቡድን

የትኩረት ቡድን ማለት በቀበሌው ውስጥ የሚገኙ ሁሉም የአባወራና እማወራ የልማት ቡድን ሰብሳቢዎች፣ ሁሉም የሴቶች የልማት ቡድን ሰብሳቢዎች፣ እንዲሁም የአካል ጉዳተኞች ተወካዮችን ያካተተ ሆኖ በዕድሜ፣ በፆታ እና በንዑስ ቀበሌ ስብጥር እንዲሳተፉ መደረግ ይኖርበታል፡፡ ከዚህ በተጨማሪም ከ8-10 አባላት ያሉት 1 የትኩረት ቡድን ከህጻናት ፓርላማ ወይም ከት/ቤት እና ከት/ቤት ውጭ የሚወከሉ ይሆናል፡፡ የትኩረት ቡድኑ የሚዋቀረው በየተማአአዕ አመቻቾች በተዘጋጀው መስፈርት መሰረት ሲሆን እያንዳንዱ የትኩረት ቡድን የሚከተሉት አባላት ይኖሩታል። የህፃናት ጉዳይ በህጻናት የትኩረት ቡድን መልካም አጋጣሚዎችና ዕንቅፋቶች ከተለዩ በኋላ በስምንቱም የትኩረት ቡድኖች ዕቅድ ውስጥ ተካቶ መታቀድ ይኖርበታል። የአንድ የትኩረት ቡድን አባላት ብዛት ቢያንስ ከ8-10 መሆን ይኖርበታል፡፡ ይሁን እንጅ ከላይ በተቀመጠው መልኩ የተመረጡ የትኩረት ቡድን አባላት ቁጥር ከ8 በታች ከሆነ የቀበሌውን ልማት ያውቃሉ ተብለው የሚታሰቡ ተጨማሪ አባላት በማህበረሰቡ ተመርጠው የትኩረት ቡድኑ አባል መሆን ይኖርባቸዋል፡፡

3. የመስክ ስራ የትግበራ ዓላማዎች፡

የተቀናጀ ማህበረሰብ አቀፍ አሳታፊ እቅድ ሂደት በክልል ደረጃ በማስረጽ ህብረተሰቡን በልማት እና በመልካም አስተዳደር ስራዎች በቀጥታ ለማሳተፍና ለማብቃት ሲሆን የሚከተሉትን ዝርዝር ዓላማዎች ይኖሩታል፡፡

እነዚህም፡-

- በክልል እና በወረዳ ደረጃ ለሚተገበሩት የልማት ፕሮጀክቶች ወይም ተግባራት ላይ ሚና ላላቸው የተለያዩ ባለድርሻ አካላት የአሳታፊ ዕቅድ ዝግጅት አማራጭ መሳሪያዎችን ጥቅም ላይ ለማዋል፡፡
- የስርአተ ጾታ ጉዳይን በተቀናጀ ማህበረሰብ አቀፍ አሳታፊ ዕቅድ ማካተት የሚያስችል አመቺ ወይም ሁነኛ መሳሪያ ለመፍጠር፡
- በእያንዳንዱ የልማት ስራ እንቅስቃሴ ዉስጥ የማህበረሰቡን መሰረታዊ ፍላጎቶች እና የስርአተ ጾታ ተኮር ጉዳዮችን ትኩረት የሚያሻቸው መሆኑን ሊያረጋግጥ የሚያስችል ስርዓት ስራ ላይ ለማዋል፡
- በሁሉም የማህበረሰብ አቀፍ አሳታፊ እቅድ ሂደት ደረጃዎች ዉስጥ የማህበረሰቡ ፍላጎት ሙሉ በሙሉ ያካተተ መሆኑን ለማረጋገጥ ማስቻል ናቸዉ፡፡

4. የመስክ ስራ ትግበራው መሠረታዊ መርሆዎች

ይህንን የመስክ መመሪያ ለማዘጋጀት በሥራ ላይ የዋለው መርህ ትኩረቱ የተቀናጀ ማህበረሰብ አቀፍ አሳታፊ እቅድን በክልል እና በወረዳ ደረጃ ለሚገኙ የልማት ተግባሪዎች እና ተባባሪዎች ቀላል እና ለመረዳት በሚያመች መልኩ ለማዘጋጀት እንዲችሉ ማድረግ ነዉ፡፡ በመርህ ደረጃም የተቀናጀ ማህበረሰብ አቀፍ ተሣትፎአዊ እቅድ ዝግጅት ተግባራትን የበለጠ አሣታፊ እና ማህበረሰብ አቀፍ ማድረግ ነው፡፡ የመስክ መመሪያውም እስከአሁን በስራ ላይ የዋሉትን የተለያዩ የእቅድ ዝግጅት መሳሪያዎች ቁጥር እንዲቀንስ እና ጥራቱን በማስጠበቅ በመደበኛነት ለተለያዩ አሳታፊ እቅድ ዝግጅት ስራ ላይ እንዲውል ለማድረግ ነዉ፡፡

መርሆዎች፡

- በየደረጃዉ ለሚገኙ የልማት ተግባሪዎች እና ፈጻሚዎች ቀላልና ለመረዳት የሚያመች ዕቅድ ማዘጋጀት (Less Complicated)፣
- ይበልጥ አሳታፊ ዕቅድ ማድረግ (More Participatory Plan)፣
- ማህበረሰብ ዓቀፍ (Community Based)፣
- የእቅድ ዝግጅት መሳሪያዎች ቁጥር እንዲቀንስ ማድረግ (Standardizes & Reduces the Number of Planning tools) የሚሉት ናቸው፡፡

5. ለትኩረት ቡድኖች የመስክ ሥራ ፕሮግራም

በመጀመሪያው ቀን የሚከናወኑ ዝርዝር ተግባራት

1. ከሁሉም የቀበሌ ነዋሪዎች ጋር የማህበረሰብ ስብሰባ በማካሄድ በቀበሌው ውስጥ የሚገኙ ሁሉም የአባወራና እማወራ የልማት ቡድን ሰብሳቢዎች እንዲሁም ሁሉም የሴቶች የልማት ቡድን ሰብሳቢዎች የቀበሌውን የተማአእዕ እንሚያዘጋጁ በማህበረሰቡ በኩል ውክልና እንዲያገኙ ይደረጋል፡፡ ከዚህ በተጨማሪም ከ8-10 አባላት ከሀጻናት ፓርላማ ወይም ከት/ቤት እና ከት/ቤት ውጭ የሚወከሉ ሆነው 1 የትኩረት ቡድን ሆነው በዕቅዱ ይሳተፋሉ፡፡ እንዲሁም የአካል ጉዳተኞችን ማሳተፍ ተገቢ ነው፡፡ የአንድ የትኩረት ቡድን አባላት ብዛት ከ8-10 መሆን ይኖርበታል፡፡ ይሁን እንጅ ከላይ በተቀመጠው መልኩ የተመረጡ የትኩረት ቡድን አባላት ቁጥር ከ8 በታች ከሆነ የቀበሌውን ልማት ያውቃሉ ተብለው የሚታሰቡ ተጨማሪ አባላት

በማህበረሰቡ ተመርጠው የትኩረት ቡድኑ አባል መሆን ይኖርባቸዋል፡፡ ከ10 በላይ ከሆኑ ደግሞ የተሻለ ግንዛቤ ያላቸውን በመምረጥ 10 እንዲሆኑ ማድረግ ተገቢ ይሆናል፡፡

2. በቀበሌው የተወከሉት የልማት ቡድን ሰብሳቢዎችና የህጻናት ተወካዮች እርስ በእርሳቸው እንዲገናኙና እንዲተዋወቁ ማድረግ፣

3. የቡድኑን የአሰራር ሂደት፣ ደረጃዎች እና ቁልፍ ትርጉሞች ማስተዋወቅ፣

4. አመቻቾች ለተወከለው የዕቅድ ዝግጅት ቡድን የክልሉን እና የወረዳውን የልማት ዓላማዎችና ግቦች ማስተዋወቅ፣

5. የተመረጠው የዕቅድ ዝግጅት ቡድን በ9 የትኩረት ቡድኖች ከተከፋፈለ በኋላ በቀበሌ ደረጃ ያሉትን የእየዘርፉን መልካም አጋጣሚዎች፣ እንቅፋቶችና መንስኤዎቻቸውን ይለያል፣

6. በቀበሌ ደረጃ የተለዩትን መልካም አጋጣሚዎች እንደጠቀሜታቸው በቅደም ተከተል ማስቀመጥ፣

7. የእየዘርፉን /1. ግብርና እና ተፈጥሮ ሀብት፣ 2. የማህበረሰብ ጤና፣ 3. ትምህርት፣ 4. ንፁህ መጠጥ ውሃና የአካባቢ ንጽህና፣ 5. መልካም አስተዳደር፣ 6. መንገድ፣ 7. ሴቶችና ስርዓተ ፆታ፣ 8. ወጣቶች እንዲሁም 9. የህጻናትን መረጃዎች ማሰባሰብ፣

በ 2ኛዉ ቀን በመስክ የሚከናወኑ ዝርዝር ተግባራት

8. የአሳታፊ የገጠር ግምገማ ወይም አገግ /PRA/

8.1 የግብርና እና ተፈጥሮ ሀብት የትኩረት ቡድን የቀበሌውን ወቅታዊ የጊዜ መቁጠሪያ ሰሌዳ /Seasonal calendar/ እና የአዝማሚያ ማሳያ መስመር /Trend Line/ እንዲሁም የቀበሌውን ማህበረሰብ የሀብት ደረጃ /Wealth Ranking/ እንዲሁም የቀበሌውን የስርዓተ ፆታ ሀብት ካርታ /Gender Resource Map/እንዲጠቀም ማድረግ፣

8.2 የማህበረሰብ ጤና የትኩረት ቡድን የቀበሌውን ወቅታዊ የጊዜ መቁጠሪያ ሰሌዳ እና የአዝማሚያ ማሳያ መስመር /Trend Line/ እንዲጠቀም ማድረግ፣

8.3 የትምህርት የትኩረት ቡድን የማህበረሰቡን የካርታ ንድፍ /Community Sketch Map/ እና የአዝማሚያ ማሳያ መስመር /Trend Line/ እንዲጠቀም ማድረግ፣

8.4 ውሃ እና የአካባቢ ንጽህና የትኩረት ቡድን የአካባቢ የቅኝት ጉዞን /Transect Walk/ እንዲጠቀም ማድረግ፣

8.5 የመልካም አስተዳደር የትኩረት ቡድን የቀበሌውን የተቋማት ትንተና /Institutional Analysis/፣ የቀበሌውን ማህበረሰብ የሀብት ደረጃ /Wealth Ranking/ እንዲሁም የቀበሌውን የስርዓተ ፆታ ሀብት ካርታ /Gender Resource Map/ እንዲጠቀም ማድረግ፣

8.6 የመንገድ የትኩረት ቡድን የቀበሌውን ታሪካዊ የጊዜ ማሳያ መስመር /Historical Timeline/ እንዲጠቀም ማድረግ፣

8.7 የሴቶችና የስርዓተ ፆታ ጉዳዮች የትኩረት ቡድን የቀበሌውን የስርዓተ ፆታ ሀብት ካርታ /Gender Resource Map/ እና ስርዓተ ፆታን መሰረት ያደረገ የየዕለት ተግባራት የጊዜ መቁጠሪያ (Daily Activity Calander by Gender) እንዲጠቀም ማድረግ፣

8.8 የወጣቶች የትኩረት ቡድን የቀበሌውን ታሪካዊ የጊዜ ማሳያ መስመር /Historical Timeline/፣ የቀበሌውን ወቅታዊ የጊዜ መቁጠሪያ ሰሌዳ እንዲጠቀም ማድረግ እንዲሁም የቀበሌውን ማህበረሰብ የሀብት ደረጃ /Wealth Ranking

8.9 የህጻናት የትኩረት ቡድን የቀበሌውን የተቋማት ትንተና /Institutional Analysis/ እንዲጠቀም ማድረግ፣

<u>ማሳሰቢያ</u>፡- አንዱ የትኩረት ቡድን ያዘጋጀውን ሌላው የትኩረት ቡድን ለራሱ ስራ አስፈላጊ ሆኖ ሲያገው በምሳሌነት ሊጠቀምበት ይችላል፡፡

9. የቀበሌዉን የልማት ግቦች መወሰን፣

10. የቀበሌውን የልማት ግቦች ለማሳካት የመፍትሄ ርምጃወችን መወሰን፣

11. የትግበራ ቅደም ተከተሎችን ወይንም ዝርዝር ተግባራትን መለየት

በ 3ኛዉ ቀን በመስክ የሚከናወኑ ስራዎች እና ተግባራት

12. የታቀዱ ተግባራትን ለመፈጸም የሚያስፈልጉ ግብዓቶችን፣ ሀብቶችንና ቁሳቁሶችን መለየት

13. ለግብዓቶች፣ ለሀብቶች እና ለቁሳቁሶች የወጪ ግምት ማስቀመጥ፣

14. ትግበራውን ቅደም ተከተል ለማስያዝ የሚያስፈልጉ የቅድሚያ መስጫ ነጥቦችን መወሰን፡

15. ውጤቶችን ለመለካት የሚያስችሉ የለውጥ አመልካቾችን ማዘጋጀት፡

በ 4ኛዉ ቀን በመስክ የሚከናወኑ ስራዎች እና ተግባራት

16. የቀበሌዉን የእየዘርፍ የተቀናጀ ማህበረሰብ አቀፍ አሳታፊ እቅድ ዝግጅት ስራ ማጠናቀቅ፣

17. በእየዘርፉ የተጠናቀቀውን የተቀናጀ ማህበረሰብ አቀፍ አሳታፊ ዕቅድ ረቂቅ ሰነድ ወደ አንድ በማጠቃለል የቀበሌው የዕቅድ ሰነድ አድርጎ ማዘጋጀት፣

በ 5ኛዉ ቀን በመስክ የሚከናወኑ ስራዎች እና ተግባራት

18. የተዘጋጀውን የቀበሌ የተቀናጀ ማህበረሰብ አቀፍ አሳታፊ ዕቅድ ለቀበሌው ነዋሪዎች ለውይይት በማቅረብ በዒላማዎች፣ ግቦች፣ ዓላማዎች፣ መልካም አጋጣሚዎች፣ እንቅፋቶችና መንስኤዎች፣ ሊወሰዱ በሚገባቸው የመፍትሄ ርምጃዎች፣ የትግበራ ደረጃዎች፣ ግብዓቶች፣ ወጪዎች፣ ቅድሚያ የሚሹ ተግባራት ደረጃዎች እና አመልካቾች ላይ የጋራ መግባባት ላይ መድረስ፣

19. ከአምስተኛው ቀን በኋላ፡-

- የተዘጋጀውን የቀበሌ የተማአአፅ በ3 ቅጅ በማዘጋጀት በ3 ቀናት ውስጥ 1 ቅጅ ለቀበሌው፣ 1 ቅጅ ለወረዳ አስተዳደር እና 1 ቅጅ ለወረዳው ለፕላንና ልማት ማቅረብ፣
- ከዚህ በተጨማሪም ቀበሌ ላይ ያሉ የየሴክተሩ ተወካዮች የየራሳቸውን ዕቅድ በወረዳ ደረጃ ላሉ እናት ሴክተሮች መላክ ይጠበቅባቸዋል፡፡
- ሁሉም በወረዳ ደረጃ ያሉ የሴክተር ጽ/ቤቶ በየቀበሌው በተቀናጀ ማህበረሰብ አቀፍ አሳታፊ ዕቅድ መርህ የተዘጋጀውን የየራሳቸውን ሴክተር ድርሻ ቀበሌዎች ለወረዳ አስተዳደር ከላኩት የዕቅድ ሰነድ ላይ በመውሰድ ወረዳዊ የየሴክተር ዕቅድ በማዘጋጀት ለወረዳው ፕላንና ልማት መላክ ይኖርባቸዋል፡፡
- ከወረዳው በሚሰጠው አስተያየት መሰረት ዕቅዱን ማዳበር

6. የትኩረት ቡድኖች የዕቅድ ዝግጅት መመሪያ

በመጀመሪያው ቀን

በመጀመሪያዉ ቀን የተቀናጀ ማህበረሰብ አቀፍ አሳታፊ ዕቅድ ዝግጅት ስራ የሚጀምረዉ የቀበሌዉን ነዋሪዎች በማሰባሰብ ስለ ዕቅዱ ሂደት በሰፊው ማስተዋወቅ ነው፡፡ በስብሰባው ላይ የሚሰሩት ስራዎች እንደሚከተለዉ ይሆናሉ፡፡

1. የተማአአዕ አመቻቾች የቀበሌውን አባወራዎች/እማወራዎች መረጃ ቅጽ ሰብስበው በትክክል መሞላቱን ያረጋግጣሉ፤

2. በማህበረሰቡ ስብሰባ ላይ በቀበሌው ውስጥ የሚገኙ ሁሉም የአባወራና እማወራ የልማት ህብረት ሰብሳቢዎች እንዲሁም ሁሉም የሴቶች የልማት ህብረት ሰብሳቢዎች የቀበሌውን የተማአአዕ እንሚያዘጋጁ በማህበረሰቡ በኩል ውክልና እንዲያገኙ ይደረጋል፡፡ ከዚህ በተጨማሪም ከህጻናት ፓርላማ ወይም ከትምህርት ቤት እና ከት/ቤት ውጭ ከ8-10 አባላት በመሆን 1 የትኩረት ቡድን ሆነው ይመረጣሉ፡፡ በሌላ በኩልም የአካል ጉዳተኞች ተወካዮች እንዲሳተፉ መደረግ ይኖርበታል፡፡ ይህ ቡድን ከቀበሌው አመራር ጋር በመሆንና ከየተማአአዕ አመቻቾች ጋር በመተባበር በቀበሌው የዕቅድ ዝግጅት ሂደት ተባብረው ይሰራሉ።

3. የተመረጡት የልማት ህብረት ሰብሳቢዎች በፆታና በዕድሜ ስብጥር በትኩረት ቡድኖች ይደራጃሉ፤ የአካል ጉዳተኞች ተወካዮችም ቢቻል በእያንዳንዱ የትኩረት ቡድን ውስጥ መካተት ይገባቸዋል፡፡

ሀ. የስብሰባው አካሄድ ቅደም ተከተል

- የቀበሌው ዋና አስተዳደሪ ስብሰባውን ይመራል፡፡
- ሁሉም የሚመለከታቸው የቀበሌው ነዋሪዎች በማህበረሰብ ስብሰባው ላይ መሳተፍ አለባቸው፡፡
- የቀበሌው ዋና አስተዳደሪ፣ የተማአአዕ አመቻቾች፣ የቀበሌ አመራሮች እና ሌሎች ባለድርሻ አካላት ራሳቸውን እንዲያስተዋውቁ ይጋብዛል፡፡

• ዋና አስተዳደሪው የስብሰባውን ዓላማ ይገልጻል። ይህ የሚከናወነው በጋራ የተጻፈውን ደብዳቤ በማንበብ ይሆናል።

• የተማአአዕ አመቻቾች ቀደም ሲል ስምምነት ላይ የተደረሰበትን የዕቅድ ዝግጅት የጊዜ ሰሌዳ ለተሰብሳቢው ያስተዋውቃሉ፡፡

• ቀጥሎ የስብሰባው ተሳታፊዎች ሀሳባቸውን ወይም ጥያቄዎችን እንዲያቀርቡ ዕድል ይሰጣቸዋል፡፡

• ሁሉም ተሳታፊዎች እኩል ተሳትፎ ማድረግ አለባቸው፡፡ በተለይም ሴቶች፣ ወጣቶች፣ የዕድሜ ባለጸጎች፣ ህጻናት፣ ልዩ ፍላጎት የሚሹ የማህበረሰብ ክፍሎች፣ ወዘተ፤ እኩል ዕድል በማግኘት የየራሳቸውን ሃሳብ ስለመስጠታቸው እርግጠኛ መሆን ይገባል፡፡

ለ. ስለትኩረት ቡድኖች መታወቅ የሚገባቸው ነጥቦች

1. በቀበሌው የሚካሄዱ ውይይቶች በትኩረት ቡድኖች አማካይነት ይሆናል።
2. የትኩረት ቡድኑ የሚዋቀረው በየተማአአዕ አመቻቾች በተዘጋጀው መስፈርት መሰረት ነው። እያንዳንዱ የትኩረት ቡድን የሚከተሉትን አባላት ይኖሩታል።

• በቀበሌው ውስጥ ውክልና የተሰጣቸው የልማት ህብረት ሰብሳቢዎችና ህጻናት በ10 የትኩረት ቡድን ውስጥ በተመጣጠነ የዕድሜና የፆታ ስብጥር ይመደባሉ፡፡

3. የተማአአዕ አመቻቾች በየትኩረት ቡድኑ የተመደቡት አባላት እርስ በእርስ እንዲተዋወቁ ካደረጉ በኋላ በመቀጠል የትኩረት ቡድኖች የየራሳቸውን ሰብሳቢ እንዲመርጡ ያደርጋሉ።
4. ከየተማአአዕ አመቻቾች አንዱ ለውይይት ቡድኑ አባላት ስለ አጠቃላይ ጉዳዮች ምን እንደሚሰራ እና እንዴት እንደሚሰሩ ከዚህ በታች የተቀመጠውን ጽሁፍ ያብራራል፡፡

ሐ. የሚሰሩትን ተግባራትና ቁልፍ ትርጉሞች ማስተዋወቅ

የተማአአዕ ትግበራ አዲስ የሆነ የአሳታፊ ዕቅድ ዝግጅት ፅንሰ ሀሳብ ሲሆን የሚከተሉት ጠቀሜታዎች ይኖሩታል፡-

1. የሚከተሉትን አሳታፊ ሁኔታዎች (Participatory tools) ይጠቀማል፡፡ እነዚህም

- የማህበረሰብ ስብሰባ (Community Meeting)፣
- የአካባቢው ንድፍ ካርታ (Community Sketch Map)፣
- የቅኝት ጉዞ (Transect Walk)፣
- ታሪካዊ የጊዜ መስመር ማሳያ (Historical timelines)፣

- ወቅታዊ የጊዜ መቁጠሪያ (seasonal Calander)፣
- የተቋማት ትንተና (Institutional analysis)፣
- ስርዓተ ፆታን መሰረት ያደረገ የየዕለት ተግባራት የጊዜ መቁጠሪያ (Daily Activity Calander by Gender)፣
- የስርዓተ ፆታ ሀብት ካርታ /Gender Resource Map/
- የእማወራዎች/አባወራዎች የሃብት ደረጃ መስጠት (Household wealth Ranking)፣
- የትኩረት ቡድን ውይይት (Focus Group Discussion) እና
- የገቢ ምንጮች እና ወጪዎችን መለየት (Identification of ource of Income & expenditure)፡፡

2. የአስተቃቀድ ስነ-ዘዴው ማህበረሰቡ በአካባቢው የሚገኘውን መልካም አጋጣሚ በመጠቀም የልማት እንቅፋቶችን መፍታት የሚያስችል ነው።
3. ማህበረሰቡ ያለውን ሃብት እንዲያውቅ እና እነዚህን ሃብቶች እንዴት አድርጎ ለላቀ ጥቅም ማዋል እንደሚቻል ያግዛል፡፡ በተያያዘም ማህበረሰቡ በራስ የመተመመን ስሜትን ያዳብራል።
4. የአስተቃቀድ ሂደቱም የክልሉን ርዕይ፣ ፖሊሲ እና ስትራቴጂዎች እንዲሁም የወቅቱን የአኻጋሪ ዕድገትና ዘላቂ የልማት ዕቅድ መሰረት ያደርጋል፡
5. የተማአአዕ ሂደት ውጤቱ የድርጊት መርሃግብር ሣይሆን በቀበሌ ደረጃ የተጠቃለለ ዕቅድ ነው፡

መልካም አጋጣሚዎች

መልካም አጋጣሚዎች ማለት ማህበረሰቡ ሊጠቀምባቸው የሚችል በማህበረሰቡ ውስጥ ወይም ከማህበረሰቡ ውጪ ያሉ ሀብቶች ማለት ነው። መልካም አጋጣሚዎች እንደሚከተለው ይከፈላሉ፡-

1. **ማህበረሰቡ ያለው እና በአግባቡ እየተጠቀመበት ያለ ሃብት**፤ ለምሳሌ፣

- **ግብርና እና ተፈጥሮ ሀብትን በተመለከተ፡** የእንስሳት ህክምና አገልግሎት/የእንስሳት ጤና ኬላ/ በመኖሩ መጠቀም መቻላቸው፣ የቤት እንሰሳትና ከፍተኛ ዋጋ ሊያወጡ የሚችሉ የሰብል ምርቶች መኖራቸውና በአግባቡ መጠቀም መቻሉ፡
- **የማህበረሰብ ጤናን በተመለከተ፡** በአካባቢው የሚገኙ የጤና ተቋማት በመኖራቸው መጠቀም መቻላቸው፡

▪ **ትምህርትን በተመለከተ፡** በአከባቢዉ የሚገኙ የትምህርት ተቋማት (ቅድመ መደበኛ፣ የመዋለ ህጻናት ትምህርት ቤት እና አንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት) በመኖሩ መጠቀም መቻላቸዉ፡፡

▪ **ውሃ እና የአካባቢ ንጽህናን በተመለከተ፡** በአካባቢው የሚገኙ የውሃ ተቋማት /የወንዝ ውሃ፣ ምንጭ፣ የእጅ ጉድጓድ፣ መለስተኛ ጥልቅ ጉድጓድ/ በመኖራቸው መጠቀም መቻላቸው፡

▪ **መልካም አስተዳደርን በተመለከተ፡** የተለያዩ መንግስታዊ ተቋማት በአካባቢው መኖርና በአግባቡ መጠቀም መቻል፡ ገቢና ወጪን በተመለከተ በአካባቢው የሚገኙ የገንዘብ አበዳሪ ተቋማትን በአግባቡ መጠቀም፡

▪ **መንገድን በተመለከተ፡** በአካባቢ የሚገኙ መንገዶችን በአግባቡ መጠቀም፡

▪ ምርቶች መኖራቸውና በአግባቡ መጠቀም መቻሉ፡

▪ **ሴቶችና የስርዓተ ፆታ ጉዳይን በተመለከተ፡** ትንንሽ እንሰሳትንና የምግብ ሰብል ዝርያዎችን በአግባቡ መጠቀም፡

▪ **ወጣቶችን በተመለከተ፡** ስራን ለመፍጠር የሚያስችሉ እንደ ብድር፣ ገበያና ለሽያጭ የሚውሉ ምርቶች መኖርና በአግባቡ መጠቀም መቻል፣

▪ **ህጻናትን በተመለከተ፡** በትምህርት ቤት ግቢ ውስጥ ለህጻናት ምቹ የመጫዎቻ መገልገያ ዕቃዎች መኖር፡

2. **ማህበረሰቡ ያለው እና በአግባቡ ያልተጠቀመበት ሀብት** ምሳሌ፡

▪ **ግብርና እና ተፈጥሮ ሀብትን በተመለከተ፡** ለመስኖ ልማት የሚውል መሬት እንዲሁም የከርሰ ምድርና የገጸ ምድር ውሃ በአካባቢው ቢኖርም በአግባቡ ጥቅም ላይ አለማወል፡ ለእርሻ ሊውል የሚችል መሬት ቢኖርም በአግባቡ ጥቅም ላይ አለመዋሉ፡ ገቢና ወጪን በተመለከተ ለቡና ምርት ሊውል የሚችል መሬት እያለ ነገር ግን በአግባቡ ጥቅም ላይ አለመዋል፡

▪ **የማህበረሰብ ጤናን በተመለከተ፡** በአካባቢው የጤና አገልግሎት መስጫ ተቋማት ቢኖሩም በአግባቡ ጥቅም ላይ አለመዋላቸው፡

▪ **ትምህርትን በተመለከተ፡** በአሁኑ ጊዜ በመደበኛ ትምህርት ቤቶች ያሉ የመማሪያ ክፍሎችን ለጎልማሶች ትምህርት ሊዉሉ ማድረግ የሚቻል ቢሆንም ግን አለመጠቀም፡፡

▪ **ውሃ እና የአካባቢ ንጽህናን በተመለከተ፡** የውሃ ተቋማት በአካባቢው ቢኖሩም ያለመንከባከብና በአግባቡ መጠቀም አለመቻል፡

▪ **መልካም አስተዳደርን በተመለከተ፡** የፍትህ ተቋማት ቢኖሩም በአግባቡ መጠቀም አለመቻል፡

▪ **መንገድን በተመለከተ፡** የመስኖ አገልግሎት ተቋማት ቢኖሩም በአግባቡ መጠቀም አለመቻል፡

- **ሴቶችና የስርዓተ ፆታ ጉዳይን በተመለከተ**፡ የተለያዩ የግቢ ማስገኛ ዕድሎች ቢኖሩም በአግባቡ አለመጠቀም፡
- **ወጣቶችን በተመለከተ**፡ የእርሻ መሬቶች ቢኖሩም በሙሉ አቅም አለመጠቀም፡
- **ህጻናትን በተመለከተ**፡ በአካባቢው ለህጻናት መዋያ እና መጫዎቻ ሊሆን የሚችል ሜዳ እያለ በአግባቡ አለመያዝ፡ የህጻናት ክትባት እየተሰጠ በአግባቡ አለመጠቀም፣ ወዘተ....

3. **ማህበረሰቡ ያለው እና ሙሉ በሙሉ/ምንም/ ያልተጠቀመበት ሀብት**፡- ምሳሌ፡

- ግብርና እና ተፈጥሮ ሀብትን በተመለከተ፡ ለሩዝ ሰብል ልማት ተስማሚ የሆነ መሬት በአካባቢው ቢኖርም በጭራሽ ማምረት አለመቻል፡ የዝናብ ውሃ በብዛት ያለ ቢሆንም አሰባስቦ ጥቅም ላይ አለማዋል፡ ገቢና ወጪን በተመለከተ ለጣውላ ምርት ሊውል የሚችል ደን እያለ አለመጠቀም፡
- የማህበረሰብ ጤናን በተመለከተ፡ ለጤና ተቋማት ግንባታ የሚውሉ የግንባታ ቁሳቁሶች በአካባቢው እያሉ ጭራሽ አለመጠቀም፡
- **ትምህርትን በተመለከተ፡** የትምህርት ቤት ግንባታ ቁሳቁሶች በአከባቢዉ እያለ ግንባታ በማድረግ ስራ ላይ ያለማዋል፡፡
- **ውሃ እና የአካባቢ ንጽህናን በተመለከተ፡** ለውሃ ተቋማት ግንባታ የሚውሉ የግንባታ ቁሳቁሶች በአካባቢው እያሉ ጭራሽ አለመጠቀም፡
- **መልካም አስተዳደርን በተመለከተ**፡ ያለዕድሜ ጋብቻን የሚከለክል ህግ ቢኖርም ህጉን ተጠቅሞ ማስቀረት አለመቻል፡
- **መንገድን በተመለከተ**፡ በአካባቢው ዘመናዊ ቴክኖሎጅዎች ያሉ ቢሆንም ምንም አለመጠቀም፡
- **ሴቶችና የስርዓተ ፆታ ጉዳይን በተመለከተ**፡ እንደ ደንጋይ፣ አሸዋ፣ ወዘተ ያሉ የተፈጥሮ ሀብቶች ቢኖሩም ምንም አለመጠቀም፡
- **ወጣቶች በተመለከተ**፡ እንደ ደንጋይ፣ አሸዋ፣ ወዘተ ያሉ የተፈጥሮ ሀብቶች ቢኖሩም ምንም አለመጠቀም፡
- **ህጻናትን በተመለከተ**፡ በትምህርት ቤት ግቢ ውስጥ የመጻዳጃ ቤት እያለ ነገር ግን የመጠቀም ልምድ አለመኖር፡

4. **ማህበረሰቡ የሌለው ነገር ግን የመጠቀም መብት ያለዉ ሀብት**፡ ምሳሌ፡

- **ግብርና እና ተፈጥሮ ሀብትን በተመለከተ፡** ውሃን ለመስኖ ልማት የመጠቀም መብት ማህበረሰቡ ቢኖረውም በካባቢው ለመስኖ አገልግሎት የሚውል ውሃ አለመኖር፡ በሌላ አካባቢ ያሉ ገበያዎችን የመጠቀም መብት ቢኖርም ተደራሽነት አለመኖር፡

- **የማህበረሰብ ጤናን በተመለከተ**፡ ማህበረሰቡ በአካባቢው የጤና ነክ ስልጠናወችን የማግኘት መብት እያለው የጤና ማሰልጠኛ ተቋማት አለመኖር፡
- **ትምህርትን በተመለከተ፡** ማህበረሰቡ በአከባቢዉ ስልጠናዎችን የማግኘት (የመጠቀም) መብት እያለዉ የትምህርት ማሰልጠኛ ተቋማት ያለመኖር፡፡
- **ውሃ እና የአካባቢ ንጽህናን በተመለከተ፡** ንጹህ የመጠጥ ውሃ አገልግሎት የማግኘት መብት እያለው አለማግኘት፡
- **መልካም አስተዳደርን በተመለከተ፡** ማህበረሰቡ ወቅታዊ መረጃ የማግኘት መብት እያለው ማግኘት አለመቻል፣ ብድርን የማግኘት መብት ቢኖርም የአበዳሪ ተቋማት ተደራሽ አለመሆን፡
- **መንገድን በተመለከተ**፡ ምርትን አምርቶ በተሻለ ዋጋ የመሸጥ መብት ቢኖርም ዘመናዊ የገበያ ማዕከል አለመኖር፣
- **ሴቶችና የስርዓተ ፆታ ጉዳይን በተመለከተ**፡ በሌላ አካባቢ ያሉ ገበያዎችን የመጠቀም መብት ቢኖርም ተደራሽነት አለመኖር፡
- **ወጣቶችን በተመለከተ**፡ ስልጠና የማግኘት መብት ቢኖርም የተለያዩ የስልጠና ተቋማት በአካባቢው አለመኖር፡
- **ህጻናትን በተመለከተ፡** በቀበሌው የጤና ተቋም፣ ት/ቤት፣ ወዘተ… ባይኖር በአጎራባች ቀበሌ የመጠቀም መብት መኖር፣

እንቅፋቶች

ዕንቅፋቶች ማለት ማህበረሰቡ በአከባቢው ያሉትን የልማት መልካም አጋጣሚዎችን አሟጦ እንዳይጠቀም ማነቆ የሚሆኑ ነገሮች ናቸው፡፡ ለምሳሌ፡-

1. **ማህበራዊ እንቅፋቶች**፡- ምሳሌ፡-

- ሴት ልጅ ተምራ የትም አትደርስም የሚል ኋላቀር አመለካከት፡
- ሴቶች ደካሞች ወይም ጥገኞች ናቸው የሚል ጊዜው ያለፈበት ልማዳዊ አስተሳሰብ፣
- ወጣቶች ለስራ ዝግጁ አይደሉም የሚል ልማዳዊ እምነት፣

2. **ኢኮኖሚያዊ እንቅፋቶች**፡- ምሳሌ፡-

- ትምርት ቤቶችን በአግባቡ ለማስተዳደር የሚያስችል በቂ የሆነ በጀት ያለመኖር፡፡
- የቴክኖሎጅና የመስሪያ ካፒታል እጥረት፣
- ኢኮኖሚያዊ ሀብቶች ለሴቶች ተደራሽ አለመሆን፣

3. **ፖለቲካዊ እንቅፋቶች**፡- ምሳሌ፣ አሉታዊ የሆነ የአመለካከት ልዩነት መኖር፡፡

4. **ቴክኒካዊ (ሙያዊ) እንቅፋቶች፡-** ምሳሌ፡- በሙያው የሰለጠነ የሰው ሃይል ወይም ቴክኖሎጂ በበቂ ሁኔታ ያለመኖር፡፡

መንስኤዎች

እንቅፋቶችን በተመለከተ ውይይት ሲደረግ መንስኤዎቻቸው ነጥረው መውጣት ይገባቸዋል። ለምሳሌ፡- እንቅፋት የሆነው ጉዳይ ከትምህርት ገበታ ያለፈቃድ መቅረት ከሆነ ምክንያቱ ኋላቀር ባህላዊ ልማድ ሊሆን ይችላል። ሆኖም በዚህ ብቻ ማቆም አይገባም። ምን እይነት ኋላቀር ባህላዊ ልማድ እንደሆነ መገለጽ ይኖርበታል። ከላይ ከቀረበው ምሳሌ በመነሳት ኋላቀር ባህላዊ ልማዱ ያለዕድሜ ጋብቻ ሊሆን ይችላል። መልካም አጋጣሚዎችን፣ እንቅፋቶችንና መንስኤዎቻቸውን አብጥርጥሮ በግልጽ ማሳየት ያስፈልጋል፡፡ ለምሳሌ፡ የትምህርት ተቋም መኖር መልካም አጋጣሚ ነው ብሎ መውሰድ በቂ አይደለም፡፡የመማሪያ ክፍል ብዛት፣ የመማሪያ መጽሃፍ፣ የመምህራን መጠለያ ብሎ በግልጽ ማሳየት ይገባል። በሌላ በኩል ደግሞ የማስተማር ስነ ዘዴን ባግባቡ አለመጠቀም፣የመማሪያ መጻህፍትና ሌሎች የትምህርት ቁሳቁሶች እጥረት፣ የመማሪያ ክፍል እጥረት፣የመምህራን መጠለያ በበቂ ሁኔታ አለመኖሩ መገለጽ አለበት።ለዚህም ምክንያቱ ህብረተሰቡ ስለ ትምህርት ያለው ግንዛቤ አናሳ በመሆኑ ሊሆን ይችላል።

ከዚህ በተጨማሪም መሬትን መልካም አጋጣሚ ነው ብሎ መውሰድ በቂ አይደለም፡፡ የመሬቱ ስፋት፣ ለምን አገልግሎት እንደሚውል በግልጽ ማሳየት ይገባል። በሌላ በኩል ደግሞ የአስተራረስ ዘዴው ደካማ መሆን ለአንድ ሰብል ምርት እንቅፋት መሆኑ መገለጽ አለበት። ለዚህም ምክንያቱ በቂ የኤክስቴንሽን አገልግሎት አለመኖር ሊሆን ይችላል።

የመፍትሄ ርምጃዎች

ይህም ማለት የልማት እንቅፋቶችን ለመቅረፍ የሚከናወኑ ድርጊቶች ወይም የሚወሰዱ ርምጃዎች ናቸው፡

የትግበራ ደረጃዎች

- *መንስኤዎችን ለመቅረፍ/ለማስወገድ የሚከናወኑ ተግባራት ናቸው፡፡*

መ. የተማአአዕ አቀራረብ ቁልፍ ጠቀሜታዎች

የተማአአዕ አስተቃቀድ ስነ-ዘዴ የሚከተሉት ጠቀሜታዎች አሉት፡፡

1. ጥቂት የሆኑ የአሳታፊ ዕቅድ መሳሪያዎችን ስለሚጠቀም ማህበረሰቡ በቀላሉ የአሳታፊ ዕቅድን ሂደት ማስተዳደር፣ (ማዘጋጀት፣ መተግበር፣ መከታተልና መገምገም) ይችላል፡፡
2. በዕለት ከዕለት የማህበረሰቡ የልማት ስራዎች ላይ ግልጽነትንና ተጠያቂነትን ያጎለብታል፡፡
3. የጥገኝነት አስተሳሰብን በመቅረፍ በራስ መተማመንን ያጠናክራል፡፡
4. ማህበረሰቡ በውሳኔው ላገኘው ውጤት ባለቤት እንዲሆን ያበረታታል፡፡
5. በየደረጃው ከማዕከል እስከ ቀበሌ ድረስ ያሉትን የመንግስት አካላትን ለህዝቡ ተጠያቂ እንዲሆኑ፣ ወቅታዊ እና ተገቢ የሆነ ምላሽ እንዲሰጡ ያደርጋል፡፡
6. ማህበረሰቡ ድህነቱን እንዲያስወግድ መሰረት የሚጥል ተመራጭ የሆነ የአስተቃቀድ ዘዴ ነው።
7. የታችኛው የመንግስት አካላት የልማት አጋሮችን ፕሮግራሞች የማስተባበር አቅማቸውን ያዳብራል፡፡

ሠ. መንግስት የተማአአዕን መተግበር ለምን ፈለገ?

መንግስት ይህንን የአስተቃቀድ ስነ-ዘዴ ተቋማዊ ለማድረግ የወሰነበት ምክንያቶች እንደሚከተለው ቀርበዋል፡-

1. ይህ የዕቅድ ስነ-ዘዴ የሚጀምረው በማህበረሰቡ ውስጥ ያሉትን የልማት መልካም አጋጣሚዎች በመለየት የልማት እንቅፋቶችን በራሱ እንዲያስወግድና ራስን የመቻል አስተሳሰብ ስር እንዲሰድ በማድረግ ነው፡፡ ይህ ከሌሎች አሳታፊ የአስተቃቀድ ስነ-ዘዴዎች ማለትም እንቅፋቶችን ቀድመው ከሚለዩና የጥገኝነት ስሜት ቀስ በቀስ ከሚያሳድሩት ልዩ ያደርገዋል።
2. ሌላው የዚህ አስተቃቀድ ስነ-ዘዴ መሰረታዊ ባህሪው የልማት ግቦችን በማሳካት የክልሉን መንግስት የልማት ራዕይ ዕውን እንዲሆን ስለሚያስችል ነው፡፡ የልማት ራዕዩም ህዝቡ የረጅም እና የአጭር ጊዜ ዕቅዶችን በማዘጋጀት ራሱን ከድህነት ለማላቀቅ የሚያደርገውን ጥረት የሚያግዝ ነው፡፡ ሁሉም ቀበሌዎች ለልማት ጉዳዮቻቸው አንጻራዊ በሆነ መልኩ ተመሳሳይ የአስተቃቀድ ዘዴ እንዲኖራቸው ያደርጋል፡፡
3. ይህ የአስተቃቀድ ስነ-ዘዴ የተዘጋጀው በታችኛው የመንግስት መዋቅር በተለይም በንዑስ ቀበሌ፣ በቀበሌ እና በወረዳ ደረጃ ለመተግበር በሚያስችል መልኩ ነው፡፡

4. ከዚህም በተጨማሪ የአስተቃቀድ ስነ-ዜዴው የተዘጋጀው የሀገሪቱ ህገ መንግስት ለህበረተሰቡ የሚሰጠውን መብቶች እንዲጠቀሙ እና ያልተማከለ አስተዳደር ሂደትን በማጠናከር የህብረተሰቡን የውሳኔ ሰጭነት ሚና ማጎልበት ነው፡፡

ረ. ሌሎች የተማአአፅ ጠቃሚ መለያ ባህሪያት

የተማአአፅ የአስተቃቀድ ስነ-ዘዴ የሚከተሉትን ቁልፍ ባህርያት ያካትታል።

1. ይህ የአስተቃቀድ ዘዴ በዋነኝነት አሳታፊ መሳሪያዎችን ስለሚጠቀም ማህበረሰቡ በቀላሉ ሊቀበለው ይችላል፡፡
2. የተማአአፅ አስተቃቀድ ዘዴ ማህበረሰቡ በዕለት ከዕለት የሚያከናውናቸውን የልማት ተግባራት መሰረት ያደረገ ተጠያቂነት እና ግልጸኝነት እንዲጎለብት ያደርጋል፡፡
3. የአስተቃቀድ ስነ-ዘዴው ጥገኝነትን ለማስወገድ እና በራስ መተማመንን ለማጠናከር ዓይነተኛ ሚና ይጫወታል፡፡
4. ማህበረሰቡ በዚህ የአስተቃቀድ ዘይቤ በሰጠው ውሳኔ መሰረት በተገኙት አሉታዊ ይሁን አወንታዊ የልማት ውጤቶች ሙሉ ኃላፊነት እንዲቀበለ ያስችላል፡፡
5. በማህበረሰቡ ያለውን አስከፊ ድህነት ለማስወገድ መሰረት መጣል የሚያስችል እጅግ በጣም ተመራጭ የሆነ የአስተቃቀድ ዘይቤ ነው፡፡

ሰ. የቀበሌውን ዓላማ፣ ግብ እና ዋና ዋና ተግባራት ከወረዳው የአጭር፣ የመካከለኛ ጋር ረጅም ጊዜ ዕቅድ ጋር ማስተሳሰር

የትግበራ ደረጃዎች

ደረጃ 1 **በየትኩረት ቡድኑ በቀበሌ ደረጃ መልካም አጋጣሚዎችን መወሰን፡፡**

ተግባር 1፡ የትኩረት ቡድን አባላት መልካም አጋጣሚዎችን፣ እንቅፋቶች፣ መንስኤዎችንና መፍትሔዎች ለመለየት፡

1. በየትኩረት ቡድናቸው ሆነዉ እንዲቀመጡ ማድረግ
2. የትኩረት ቡድኑ አባላት በየቡድናቸው እንደተቀመጡ ከዚህ በታች የተገለጹትን ጥያቄዎችን እንዲመልሱ በመጠየቅ ያሉትን መልካም አጋጣሚ እንዲለዩ ማድረግ፡

እነዚህም፡

ሀ) ከየትኩረት ቡድኑ ስራዎች አኳያ ቀበሌው **ያለዉ** እና **በአግባቡ እየተጠቀመበት ያለ ሃብት** ምን ምን ናቸዉ? ተብሎ እንዲጠቅሱ መጠየቅ፣

ለምሳሌ፡-

- **ከግብርና አኳያ፡** የእንሰሳት ህክምና አገልግሎት /የእነሰሳት ጤና ኬላ/፣ የኤክስቴንሽን አገልግሎት እና የብድር አገልግሎት ወዘተ በመኖሩ መጠቀም መቻላቸው፡
- **ከማህበረሰብ ጤና አኳያ፡** የክትባት አገልግሎት፣ የተመላላሽ በሽተኞች አገልግሎት፣ የጤና ሰራተኛ ወይም ባለሙያ፣ ለጤና ሰራተኞች የሚሆን መኖሪያ ቤት፣ በቂ የጤና መሳሪያዎችና ቁሳቁስ፣ ወዘተ
- **ከትምህርት አኳያ፡** ያሉ ሃብቶች (ምሳሌ፡ ዕድሜያቸዉ ለትምህርት የደረሱ ህጻናት፣ የመማሪያ ክፍሎች፣ መምህራን፣ የመምህራን መኖሪያ ቤት፣ ጥሩ የስራ አፈጻጸም፣ ለንባብ የሚያገለግሉ ቁሳቁሶች፣ ወዘተ) ንኡስ
- **ከመንገድ አኳያ፡** መንገዶች፣ ህንጻዎች፣ ድልድዮች፣ መብራት ወዘተ፣
- **ከመልካም አስተዳደር አኳያ፡** የቢዝነስ እንቅስቃሴ እያስፋፉ ያሉ መንግስታዊ ያልሆኑ ድርጅቶች፣ የገንዘብና ብድር ቁጠባ ተቋማት፣ ድህነትን ለመዋጋት ቁርጠኝነት ያላቸው ወጣቶች መኖር፣ የዘላቂ ልማትና ድህነትን ማስወገድ ፕሮግራም መኖር፣
- **ከሴቶችና ስርዓተ ፆታ አኳያ እንዲሁም ከወጣቶችና ኤችአይቪ/ኤድስ አኳያ፡** ገቢ አመንጭ ቡድን መኖር፣ የንግድ ስራን የሚያበረታቱ መንግስታዊ ያልሆኑ ድርጅቶች መኖር፣ የገንዘብና ብድር ቁጠባ ተቋማት መኖር፣ በድህነት ቅነሳ ተግባር ላይ ራሳቸውን ያዘጋጁ ወጣቶች መኖር፣ የዘላቂ ልማትና ድህነትን ማስወገድ ፕሮግራም መኖር፣ የተፈጥሮ ሀብት መኖር፣

ለ) ከየትኩረት ቡድኑ ስራዎች አኳያ **ቀበሌው ያለው እና በአግባቡ ያልተጠቀመበት ሃብት** ምን ምን ናቸዉ? ተብሎ እንዲጠቅሱ መጠየቅ

ለምሳሌ፡-

- **ከግብርና እና ተፈጥሮ ሀብት አኳያ፡-** ለመስኖ ልማት የሚውል መሬት እንዲሁም የከርሰ ምድርና የገጸ ምድር ውሃ፣ በቢቢኤም በማንጣፈፍ ሊለማ የሚችል መሬት፣ ለንብ ማነብ ምቹ የሆነ አካባቢ፣ በግብርና ምርት ተግባር ላይ መሳተፍ የሚችልየወጣት ጉልበት በአካባቢው ቢኖርም በአግባቡ ጥቅም ላይ አለመዋል፣
- **ከማህበረሰብ ጤና አኳያ፡-** የክትባት አገልግሎት፣ የተመላላሽ በሽተኞች አገልግሎት፣ የጤና ሰራተኛ ወይም ባለሙያ፣ ለጤና ሰራተኞች የሚሆን መኖሪያ ቤት፣ በቂ የጤና መሳሪያዎችና ቁሳቁስ፣ ወዘተ መኖራቸውና በአግባቡ ጥቅም ላይ አለዋል፣

- **ከትምህርት አኳያ፡-** ዕድሜያቸዉ ለትምህርት የደረሱ ህጻናት፣ የመማሪያ ክፍሎች፣ መምህራን፣ የመምህራን መኖሪያ ቤት፣ ጥሩ የስራ አፈጻጸም፣ ለንባብ የሚያገለግሉ ቁሳቁሶች፣ ወዘተ መኖርና በአግባቡ ጥቅም ላይ አለመዋል፡
- **ከመንገድአኳያ፡-** መንገዶች፣ ህንጻዎች፣ ድልድዮች፣ መብራት ወዘተ መኖርና ነገር ግን ቀበሌው በአግባቡ እየተጠቀመበት አለመሆኑ፣
- **ከመልካም አስተዳደር አኳያ፡** የቢዝነስ እንቅስቃሴ እያስፋፉ ያሉ መንግስታዊ ያልሆኑ ድርጅቶች፣ የገንዘብና ብድር ቁጠባ ተቋማት፣ ድህነትን ለመዋጋት ቁርጠኝነት ያላቸው ወጣቶች መኖር፣ የዘላቂ ልማትና ድህነትን ማስወገድ ፕሮግራም መኖር በአግባቡ ጥቅም ላይ አለመዋል፡
- **ከሴቶችና ስርዓተ ፆታ አኳያ እንዲሁም ከወጣቶችና ኤችአይቪ/ኤድስ አኳያ፡-** ገቢ አመንጭ ቡድን መኖር፣ የንግድ ስራን የሚያበረታቱ መንግስታዊ ያልሆኑ ድርጅቶች መኖር፣ የገንዘብና ብድር ቁጠባ ተቋማት መኖር፣ በድህነት ቅነሳ ተግባር ላይ ራሳቸውን ያዘጋጁ ወጣቶች መኖር፣ የዘላቂ ልማትና ድህነትን ማስወገድ ፕሮግራም መኖር፣ የተፈጥሮ ሀብት መኖር እና በአግባቡ ጥቅም ላይ አለመዋል፡

ሐ) ከየትኩረት ቡድኑ ስራዎች አኳያ **ቀበሌው ያለው እና በጭራሽ/ምንም ያልተጠቀመበት ሃብት** ምን ምን ናቸዉ? ተብሎ እንዲጠቅሱ መጠየቅ፡፡

- **ከግብርና ተፈጥሮ ሀብት አኳያ፡-** ለሩዝ ሰብል ልማት ተስማሚ የሆነ መሬት፣ ለደጋ ወይም ለቆላ ፍራፍሬ ልማት ሊውል የሚችል መሬት በአካባቢው ቢኖርም ጭራሽ ማምረት አለመቻል፣
- **ከማህበረሰብ ጤና አኳያ፡-** የክትባት አገልግሎት፣ የተመላላሽ በሽተኞች አገልግሎት፣ የጤና ሰራተኛ ወይም ባለሙያ፣ ለጤና ሰራተኞች የሚሆን መኖሪያ ቤት፣ በቂ የጤና መሳሪያዎችና ቁሳቁስ፣ ወዘተ ቢኖርም በጭራሽ ያልተጠቀመባቸው፣
- **ከትምህርት አኳያ፡-** ዕድሜያቸዉ ለትምህርት የደረሱ ህጻናት፣ የመማሪያ ክፍሎች፣ መምህራን፣ የመምህራን መኖሪያ ቤት፣ ጥሩ የስራ አፈጻጸም፣ ለንባብ የሚያገለግሉ ቁሳቁሶች፣ ወዘተ ቢኖርም በጭራሽ ያልተጠቀመባቸው፣
- **ከመንገድ አኳያ፡-** መንገዶች፣ ህንጻዎች፣ ድልድዮች፣ መብራት ወዘተ ቢኖርም ጭራሽ ያልተጠቀመባቸው፣
- **ከመልካም አስተዳደር አኳያ፡** የቢዝነስ እንቅስቃ እያስፋፉ ያሉ መንግስታዊ ያልሆኑ ድርጅቶች፣ የገንዘብና ብድር ቁጠባ ተቋማት፣ ድህነትን ለመዋጋት ቁርጠኝነት ያላቸው ወጣቶች፣ የዘላቂ ልማትና ድህነትን ማስወገድ ፕሮግራም ቢኖርም በጭራሽ ያልተጠቀመባቸው፣

▪ **ከሴቶችና ስርዓተ ፆታ አኳያ እንዲሁም ከወጣቶችና ኤችአይቪ/ኤድስ አኳያ፡-** ገቢ አመንጭ ቡድን፣ የንግድ ስራን የሚያበረታቱ መንግስታዊ ያልሆኑ ድርጅቶች፣ የገንዘብና ብድር ቁጠባ ተቋማት፣ በድህነት ቅነሳ ተግባር ላይ ራሳቸውን ያዘጋጁ ወጣቶች፣ የዘላቂ ልማትና ድህነትን ማስወገድ ፕሮግራም፣ የተፈጥሮ ሀብት ቢኖርም በጭራሽ ያልተጠቀመባቸው፣

መ) ከየትኩረት ቡድኑ ስራዎች አኳያ **ቀበሌው የሌለው ነገር ግን የመጠቀም መብት ያለው ሃብት** ምን ምን ናቸዉ? ተብሎ እንዲጠቅሱ መጠየቅ፡፡

▪ **ከግብርና አኳያ፡** ውሃን ለመስኖ ልማት የመጠቀም መብት ማህበረሰቡ ቢኖረውም በአካባቢው ለመስኖ አገልግሎት የሚውል ውሃ አለመኖር፣

▪ **ከማህበረሰብ ጤና አኳያ፡** የክትባት አገልግሎት፣ የተመላላሽ በሽተኞች አገልግሎት፣ የጤና ሰራተኛ ወይም ባለሙያ፣ ለጤና ሰራተኞች የሚሆን መኖሪያ ቤት፣ በቂ የጤና መሳሪያዎችና ቁሳቁስ፣ ወዘተ በቀበሌው ውስጥ ባይኖሩም/ከማህበረሰቡ ውጭ ከሆኑ/ ማህበረሰቡ የመጠቀም መብት ያለው፣

▪ **ከትምህርት አኳያ፡** የመማሪያ ክፍሎች፣ መምህራን፣ የመምህራን መኖሪያ ቤት፣ ጥሩ የስራ አፈጻጸም፣ ለንባብ የሚያገለግሉ ቁሳቁሶች፣ ወዘተ በቀበሌው ውስጥ ባይኖሩም/ከማህበረሰቡ ውጭ ከሆኑ/ ማህበረሰቡ የመጠቀም መብት ያለው፣

▪ **ከመንገድ አኳያ፡** መንገዶች፣ ህንጻዎች፣ ድልድዮች፣ መብራት ወዘተ በቀበሌው ውስጥ ባይኖሩም/ከማህበረሰቡ ውጭ ከሆኑ/ ማህበረሰቡ የመጠቀም መብት ያለው፣

▪ **ከመልካም አስተዳደር አኳያ፡** የቢዝነስ እንቅስቃሴ እያስፋፉ ያሉ መንግስታዊ ያልሆኑ ድርጅቶች፣ የገንዘብና ብድር ቁጠባ ተቋማት፣ ወዘተ በቀበሌው ውስጥ ባይኖሩም/ከማህበረሰቡ ውጭ ከሆኑ/ ማህበረሰቡ የመጠቀም መብት ያለው፣

▪ **ከሴቶችና ስርዓተ ፆታ አኳያ እንዲሁም ከወጣቶችና ኤችአይቪ/ኤድስ አኳያ፡** ገቢ አመንጭ ቡድን፣ የንግድ ስራን የሚያበረታቱ መንግስታዊ ያልሆኑ ድርጅቶች፣ የገንዘብና ብድር ቁጠባ ተቋማት፣ ወዘተ በቀበሌው ውስጥ ባይኖሩም/ከማህበረሰቡ ውጭ ከሆኑ/ ማህበረሰቡ የመጠቀም መብት ያለው፣

መልካም አጋጣሚዎችን ለመለየት በውይይት ወቅት ጥቅም ላይ የሚውል ቼክሊስት/የውይይት ነጥቦች/ እንደሚከተለው ቀርበዋል፡፡

▪ ከግብርና እና ተፈጥሮ ሀብት አኳያ፡

✓ ግብዓቶች፣ በአካባቢው እና ከአካባቢው ውጭ የሚገኙ (ለሰብል እና ለእንስሳት ልማት የሚውሉ)

✓ የኤክስቴንሽን አገልግሎት፣ (የሰብል ልማት፣ የተፈጥሮ ሀብትና የእንስሳት ባለሙያ)

✓ ለመስኖ ልማት አገልግሎት የሚውል የውሃ ሀብት (ወንዝ፣ ኩሬ፣ የዝናብ ውሃ)፣

✓ ገበያዎች (ወቅታዊ፣ ወርሃዊ፣ ሳምንታዊ)፣

✓ የፋይናንስ አገልግሎት (መደበኛና ኢ-መደበኛ)፣

✓ የቁጠባና ብድር ማህበራት፣

✓ የተባይ ቁጥጥር (ባህላዊና ዘመናዊ የተባይ ማጥፊያ መድኃኒቶች)፣

✓ የድኅረ ምርት ማከማቻ (በቤተሰብና በማህበረሰብ ደረጃ)፣

✓ የምግብ ማቀነባበሪያ ሁኔታዎች (በቤተሰብና በማህበረሰብ ደረጃ)፣

✓ የእርሻ ማሳ (በቤተሰብ ደረጃ)፣

✓ ለም መሬት (በቤተሰብና በቀበሌ ደረጃ)፣

✓ ዘመናዊ የእርሻ ዕውቀት (በራዲዮና በስልጠና/በውይይት)፣

✓ የአፈርና ውሃ ጥበቃ ፕሮግራሞች

✓ የተፈጥሮ ሀብት በሰፊው መኖር/መገኘት፣

✓ የአካባቢ ጥበቃ ዘዴዎችና ልምዶች መኖር /ውሀና ተፋሰስን እንዲሁም የዱር እንስሳትን መንከባከብና መጠበቅ/፣

✓ የአፈር ክለትንና የሚቀንሱ እና የምርታማነት መታጣት ችግርን የሚቀርፉ ዘዴዎች መኖር ወዘተ ናቸው፡፡

- **ከማህበረሰብ ጤና አኳያ፡**

✓ የጤና ተቋማት፣

✓ የጤና አገ/ሽፋን ዕድገት፣

✓ የህጻናት ሞት፣

✓ ከአንድ ዓመት በታች ያሉ ህጻናት ሞት መጣኔ፣

✓ ከአምስት ዓመት በታች ያሉ ህጻናት ሞት መጣኔ፣

✓ የእናቶች ሞት፣

✓ የወሊድ መቆጣጠሪያ አገልግሎት፣

✓ የቤተሰብ ዕቅድ፣

✓ በፕሮግራሞች መካከል የቅንጅት እጥረት፣

✓ ለፆታ ትኩረት አለመስጠት፣

- ✓ የጤና አገልግሎት መኖርና የጥገና አገልግሎት ሁኔታ መመቻቸት፣
- ✓ በኤች አይ ቪ/ኤድስ ላይ ግንዛቤ ለመፍጠር የመረጃ፣ ትምህርትና መገናኛ ቁሳቁሶች
- ✓ የኤች አይ /ኤድስ የምርመራና የህክምና አገልግሎት
- ✓ በፈቃድ ላይ የተመሰረተ የምክር አገልግሎት
- ✓ የቤት ለቤት እንክብካቤ መመሪያዎች ወዘተ ናቸው፡፡

- **ከትምህርት አኳያ፡**

- ✓ የትምህርት ተሳታፎ ምጣኔ መጨመር
- ✓ የመድገም ምጣኔን መቀነስ
- ✓ የትምህርት ጥራትን ማሻሻል
- ✓ በሴቶችና በወንዶች መካከል የሚታየውን የትምህርት ተሳትፎ ክፍተትን ማመጣጠን
- ✓ የማቋረጥን ምጣኔ መቀነስ
- ✓ የትምህርቱን ዘርፍ የበጀት ድርሻ ማሳደግ
- ✓ በአፍ መፍቻ ቋንቋ የሚሰጠውን ትምህርት ውጤታማ ማድረግ
- ✓ የትምህርት ቤት መሻሻል መርሃ ግብር አተገባበር የተሻለ ደረጃ ማድረስ
- ✓ የስነ- ዜጋና ስነ- ምግባር ትምህርትን በማሻሻል መልካም ስነምግባር ያለዉን ዜጋ መፍጠር
- ✓ ተማሪ መምህር፣ ተማሪ መጽሃፍ እና ተማሪ ክፍል ጥምርታዎችን ማሳደግ
- ✓ ተግባር ተኮር የጎልማሶች ትምህርት ተሳትፎን ማሳደግ
- ✓ የቅድመ መደበኛ ትምህርት ጥቅል ተሳትፎ ምጣኔ ማሳደግ
- ✓ የትምህርት ተቋማት መኖርና የጥገና አገልግሎት ሁኔታ መመቻቸት፣

- **ከንጹህ መጠጥ ውሃና የአካባቢ ንጽህና አኳያ፡**

- ✓ እንዲያገግሙ የሚፈለጉ ነገር ግን የተጎዱ የአካባቢ የውኃ ሃብቶችን መለየት
- ✓ የዝናብ ውሃን ማሰባሰብ
- ✓ የመቀናጆ ሃብትን መለየት (ምን እገዛ እንደሚደረግ መለየት)
- ✓ የግል ባለሃብቱ የሚሣተፍበትን ሁኔታ መለየት
- ✓ የሃብት ብክለት መከላከል (የውሃን ብክለት ሊያመጡ የሚችሉ ሁኔታዎችን መለየት)
- ✓ የአካባቢና የግል ንጽህና አያያዝ አሁን ያለንበትን ሁኔታ መለየት
- ✓ በየቤቱና በየአካባቢው ለንጽህና አገልግሎት ጥቅም ላይ የሚውለውን ውሃ የማፋሰሻ ስርዓት ሁኔታ መለየት
- ✓ የውሃ አገልግሎትን ለማግኘት በሚሰሩ የግንባታ ስራዎች ላይ የህብረተሰቡ አመለካከት

- ✓ የመጠጥ ውኃ ዓመቱን በሙሉ ለማግኘት ያለ ሁኔታ
- ✓ የውሃ ተቋማት መኖርና የጥገና አገልግሎት ሁኔታ መመቻቸት ወዘተ ናቸው፡፡

▪ ከመልካም አስተዳደር አኳያ፡

◈ **የሞራልና የባህል መነሳሳት**

- ✓ የማህበረሰቡን ጥሩ ባህሎች ማስቀጠል
- ✓ ጠንካራ ሠራተኛ መሆንና ያለውን እውቀት የመጠቀም ችሎታ
- ✓ ለቤተሰብ እንክብካቤና ጥበቃ ማድርግ
- ✓ እርስ በርስ መከባበር
- ✓ እርዳታ የሚሹትን ማገዝ በተለይ አረጋዊያንን እና ህጻናትን ከችግር መጠበቅ

◈ **ህግና ደንብን የማክበር ጥንካሬ**

- ✓ ሰብዓዊ መብትን ማክበር
- ✓ የመኖርና ጥበቃ የማግኘት መብት
- ✓ የመናገርና የመጻፍ መብትና ነጻነት
- ✓ የመስራት መብት
- ✓ የመከበር መብት
- ✓ ማንኛውንም ሀይማኖት የመከተል መብት
- ✓ በህግ ፊት እኩል የመታየት መብት
- ✓ እኩል የዜግነት መብት
- ✓ እንደ ዜጋ የአገር ኃላፊነት
- ✓ በልማት ተግባራት የመሳተፍ መብት
- ✓ በሀገር ደህንነት ውስጥ የመሳተፍ መብት
- ✓ የተለያዩ የመንግስት ግብርን የመክፈል መብት
- ✓ በሀገሪቱ ህግ የመተዳደር መብት
- ✓ መሪ ለመሆን የህዝቡን ድምጽ በህግ፣ በደንቡና በመርህ የማግኘት መብት
- ✓ የቀበሌው ምክር ቤት አደረጃጀት በመርህ የሚተዳደር መሆን
- ✓ የቀበሌው ምክር ቤት እና የልማት ኮሚቴው በስብሰባ ሀሳብን መለዋወጥ
- ✓ የሚሰጡ የተለያዩ መረጃዎች እውነትና ግልጽ መሆናቸው
- ✓ የህግ ማስፈጸሚያ መመሪያ መኖር

◈ **ሙስናና ሊሎች ከሞራል ውጭ የሆኑ ነገሮችን ማስዎገድ**

- ✓ የማህበረሰቡን የዕቅድ ግቦች መተግበርና መፈጸም
- ✓ የአካባቢ ጥበቃና ጽዳት
- ✓ ህግን በማንኛውም ጊዜ ማክበር
- ✓ በማህበራዊ አገልግሎት ክፍተት አለመኖር
- ✓ ውሃን በማባከን፣ ዛፎችን በመመንጠር፣ ከሰል በማክሰል፣ ቁጥቋጦዎችን በማቃጠል የአካባቢን ተፈጥሮ አለማራቆት፣

◈ **ድህነትን በመቀነስ ኑሮን ማሻሻል**

- ✓ የከፋ ድህነትን መቀነስ
- ✓ በምግብ እራስን የሚያስችል የእርሻ መሬት
- ✓ የተደራጁ አምራች ቡድኖች
- ✓ ብድር የማግኘት ሁኔታ
- ✓ የመሬት ተደራሽነትና ቁጥጥር
- ✓ ሙያዊ ስልጠና
- ✓ የግለሰብ የገቢ ምንጭ
- ✓ የእርሻ ስራ ገቢ ግብር፣ የተለያዩ ግብሮች
- ✓ ማህበረሰቡ ለስራ የሚያደርገው አስተዋጽኦ፣
- ✓ ከማህበረሰቡ ውጭ ያለ የገቢ ምንጭ
- ✓ የወፍጮዎች መኖርና የጥገና አገልግሎት ሁኔታ መመቻቸት፣
- ✓ የመንግስት ጽ/ቤቶች መኖርና የጥገና አገልግሎት ሁኔታ መመቻቸት፣

▪ ከመንገድ አኳያ፡

- ✓ የመንገዶች መኖር፣
- ✓ የመንገዶች የጥገና አገልግሎት ሁኔታ መመቻቸት፣
- ✓ የድልድዮች መኖር፣
- ✓ የድልድዮች የጥገና አገልግሎት ሁኔታ መመቻቸት፣

- **ከሴቶችና ስርዓተ ፆታ አኳያ፡**

✓ የሴቶችና የወንዶች ኃላፊነትና ሚና
✓ ለወንዶችና ለሴቶች የወሳኝ ሀብቶች ተደራሽነት
✓ ለገጠር ሴት ትኩረት የሰጡ ኢኮኖሚያዊ ፕሮጀክቶች
✓ ሴክተሮች የስርዓተ ፆታ ጉዳዮችን ለመተግበር የሚያስችሉ የፖሊሲ አቅጣጫዎች
✓ ለአብዛኛው ሴቶች የኤክስቴንሽን አገልግሎት ተደራሽነት
✓ ከመሀይምነት የተላቀቁ ወንዶችና ሴቶች ንጽጽር
✓ ሴቶች የራሳቸውን አካላትና ህይወት የመቆጣጠር ሁኔታ
✓ የጤናው ሴክተር ስርዓተ-ፆታ ተኮር ስለመሆኑ
✓ ሴቶች በኤች አይ ቪ/ኤድስ ፕሮግራሞች ትኩረት ስለማግኘታቸው
✓ በሴቶችና ስርዓተ-ፆታ ጉዳዮች ላይ የግንዛቤ ማስጨበጫ ፕሮግራሞች

- **ከወጣቶች አኳያ፡**

✓ የየቀኑን ፍላጎታቸውን ለማሟላት የቤተሰቦች የኢኮኖሚ አቅም
✓ ለምግብ፣ ለመጠለያና ለልብስ ያለው የኢኮኖሚ ተደራሽነት
✓ የኢኮኖሚ ቡድኖች ማቋቋም
✓ የብድሮች፣ የባንኮችና የቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበራት መኖር
✓ የአካባቢው የተፈጥሮ ሀብቶች በቀበሌው ውስጥ በብዛት መኖር
✓ በእያንዳንዱ ንዑስ ቀበሌ የወጣት ቡድኖችን ማቋቋም
✓ ለሴቶችና ለወጣት ቡድኖች የብድር አገልግሎት ማቅረብ

- **ከህጻናት አኳያ፡**

✓ የህጻናት ፓርላማ በቀበሌና በትምህርት ቤት ስለመኖሩ
✓ የህጻናት ክበባት በት/ቤት ስለመኖሩ፣
✓ ለህጻናት ምቹ የመጫወቻ ቦታና ቁሳቁስ ስለመኖሩ
✓ በቤት ውስጥ ስላላቸው ተሳትፎ
✓ የህጻናት ደህንነትና ጥበቃ ጉዳይ ትኩረት ስለማግኘቱ፣
✓ ህጻናት ከአጉል ባህልና ልማድ እየተጠበቁ ስለመሆኑ፣
✓ በት/ቤት ውስጥ ስላላቸው ተሳትፎ ወዘተ…

ደረጃ 2 በቀበሌ ደረጃ የተለዩትን መልካም አጋጣሚዎች በክብደታቸው ቅደም ተከተል ማስቀመጥ ፡፡

ተግባር 2፡ የትኩረት ቡድኑ አባላት ቀደም ብሎ የተዘረዘሩትን መልካም አጋጣሚዎችን እንደየ ክብደታቸው በቅደም ተከተል ማስቀመጥ።

1. የትኩረት ቡድኑ አባላት የቀበሌውን መልካም አጋጣሚ ከወሰዱ በኋላ ተመሳሳዮችን በማዋሃድ እንዲወስዱ እና 4 ወይም 5 መልካም አጋጣሚዎችን በጋራ እንዲዘረዝሩ መጠየቅ፡፡
2. መልካም አጋጣሚዎችን እንደየ ክብደት ደረጃቸው በቅደም ተከተል እንዲያስቀምጡ የትኩረት ቡድን አባላትን መጠየቅ፡፡
3. ለደረጃ አሰጣጡም በጥንድ (pair-wise ranking) ወይንም በተሻይነት (preference ranking) ደረጃ አሰጣጥ ዘዴ መጠቀም ይቻላል፡፡
4. በደረጃዎች የተዘረዘሩትን በቀበሌው የተማአአፅ መዝገብ ላይ ማስፈር፡፡

ደረጃ 3 ከየትኩረት ቡድኑ ስራ አኳያ መልካም አጋጣሚዎችን ለመጠቀም እንቅፋት የሆኑትን ጉዳዮች መለየት፣

ተግባር 3፡ በየትኩረት ቡድኑ ከተጠቀሱት መልካም አጋጣሚዎች አብዛኛዉን የቀበሌ ነዋሪዎችን እንዳይጠቀሙ ያደረጓቸውን ቢያንስ 3 እንቅፋቶች እንዲጠቅሱ ማድረግ፡፡ ይህም በሚከተሉት መንገድ የሚፈጸም ይሆናል፡-

1. እያንዳንዱን የትኩረት ቡድን ቅድሚያ ሊሰጣቸዉ የሚገባቸዉን 2 ዋነኛ መልካም አጋጣሚዎችን ጥቅም ላይ እንዳይውሉ ያገዱ ቢያንስ 3 እንቅፋቶችን እንዲጠቅሱ መጠየቅ፣
2. እንቅፋቶቹም ፖለቲካዊ፣ ማህበራዊ፣ ኢኮኖሚያዊ፣ መዋቅራዊ፣ ባህላዊ፣ ቴክኒካዊ እና ከባህሪ ጋር የተያያዙ ሊሆኑ ይችላሉ፡፡
3. የተዘረዘሩትን እንቅፋቶች በዕቅድ መመዝገቢያ ሰንጠረዡ [ዓምድ # 3] መመዝገብ፣

ደረጃ 4 መልካም አጋጣሚዎችን ከመጠቀም ያገዱ እንቅፋቶች <u>መንስኤዎችን</u> መወሰን፡፡

ተግባር 4፡ መልካም አጋጣሚዎችን ከመጠቀም ያገዱ የእንቅፋቶች መንስዔዎችን እንዲጠቅሱ የትኩረት ቡድኑን አባላት መጠየቅ፡፡

1. እያንዳንዱ የትኩረት ቡድን ቅድሚያ ሊሰጣቸዉ የሚገባቸዉን 2 ዋነኛ መልካም አጋጣሚዎችን ጥቅም ላይ እንዳይውሉ ያገዱ ቢያንስ 3 የእንቅፋቶች መንስኤ እንዲጠቅሱ መጠየቅ፣

2. መንስኤዎችም ሲዘረዘሩ አንገብጋቢ (immediate)፣ ትኩረት የሚሻ (underlying) እና መሰረታዊ (Basic) መንስኤዎች በሚሉት መልኩ ሊሆኑ ይችላሉ፡፡

3. መንስኤዎቹም ፖለቲካዊ፣ ማህበራዊ፣ ኢኮኖሚያዊ፣ መዋቅራዊ፣ ባህላዊ፣ ቴክኒካዊ እና ከባህሪ ጋር የተያያዙ ሊሆኑ ይችላሉ፡፡

4. ቅድሚያ ተሰጥቷቸዉ የተዘረዘሩትን መንስኤዎች በዕቅድ መመዝገቢያ ሰንጠረዥ [ዓምድ#4] መመዝገብ፣

ደረጃ 5 በቀበሌ ደረጃ የየትኩረት ቡድኑን ስራ የሚገልጽ ቴክኒካዊ መረጃ መሰብሰብ፡፡

ተግባር 5፡ የእየትኩረት ቡድኑ አባላት የቴክኒክ መረጃዎች አሰባሰብ ላይ እገዛ ያደርጋሉ፡፡

1. መረጃውን ለመሰብሰብ እንዲያግዟቸው የአርሶ አደር፣ የወጣቶች፣ የሴቶች፣ እንዲሁም የሌሎች ተቋማት አመራሮች እነማን እንደሆኑ የትኩረት ቡድን አባላትን መጠየቅ፡፡

2. ከመጀመሪያው ቀን ጀምሮ የሚሰበሰቡ ቴክኒካል መረጃዎች እንዴት እንደሚሰበሰቡ ቅፆቹ **ከገጽ 64 እስከ 84** እንዳሉ ማሳየት፡፡

3. የተዘረዘሩትን ቴክኒካዊ መረጃዎች በቀበሌው የተማአአዕ መዝገብ ላይ ማስፈር፡፡

በ2ኛው ቀን

ደረጃ 6 እያንዳንዱ የትኩረት ቡድን የሚመለከተውን የመረጃ መሰብሰቢያ መሳሪያ ወይም የአገግ መሳሪያዎችን /PRA Tools/ በመጠቀም መረጃ ማሰባሰብ፣

ተግባር 6፡ የትኩረት ቡድኖች ከዚህ በታች የተዘረዘሩትን የአገግ መሳሪያዎች /PRA Tools/ በማዘጋጀት ተጨማሪ መረጃዎችን ይሰበስባሉ፣

- ## ከግብርና እና ተፈጥሮ ሀብት አኳያ፡

1. ወቅታዊ የጊዜ መቁጠሪያን ትርጉምና ጠቀሜታ መግለጽ፣

2. ለአብነት ያህል፣ ወቅታዊ የጊዜ መቁጠሪያ ብዛት ያላቸውን የተለያዩ መረጃዎች በጋራ የጊዜ ማዕቀፍ ውስጥ የሚያሳይ ሲሆን የማህበረሰቡን የሥራ እንቅስቃሴዎች ወር በወር፣ በዘርፍ

ወሰን ውስጥ በመሆን ያነፃፅራል። ዘወትር (normal year) ዑደታቸውን ጠብቀው በየዓመቱ የሚከሰቱ ተግባራትን ይለያል።

3. ወቅታዊ የጊዜ መቁጠሪያ ሲዘጋጅ በማህበረሰቡ ዘንድ በመደበኛነት ወይም ዘወትር ይከሰታል ተብሎ የሚታመንበት ዓመት መሆን ይገባዋል።

4. የትኩረት ቡድኑ በሚከተሉት ነጥቦች ዙሪያ መረጃዎችን ይሰጣል ተብሎ ይታሰባል፣

- የአየር ንብረት እና የዝናብ መጠን /የዝናብና የውሃ መኖርን/፣
- የምግብ መገኘት /መቼ ከበቂ በላይ ምግብ እንደሚኖር እና መቼ እጥረት እንደሚከሰት/፣
- የእንስሳት ጤንነት ሁኔታ /ምን ዓይነት በሽታዎች ከብቶችን፣ በጎችንና ፍየሎችን እንደሚያጠቁ/፣
- የሰብል ልማት እንቅስቃሴዎች /የጤፍ፣ ስንዴ ወዘተ የእርሻ ሥራዎች እንቅስቃሴ/
- የጉልበት አጠቃቀም /የትኞቹ ወራት ናቸው ለሴቶች እና ለወንዶች በጣም ጉልበት የሚጠይቁት/፣

5. መቼ ጤፍ ትዘራላችሁ? መቼ ትሰበስባላችሁ? እና የመሳሰሉ ጥያቄዎች የቡድን ውይይቶች አካል ሆነው ይቀርባሉ፣

6. ወቅታዊ የጊዜ መቁጠሪያው ተዘጋጅቶ ሲያልቅ መረጃው ትክክል ስለመሆኑ እያንዳንዱን አባል መጠየቅና ማረጋገጥ፣

7. የተዘጋጀው ወቅታዊ የጊዜ መቁጠሪያ በቀበሌው የተማአአፅ መመዝገቢያ መዝገብ ላይ መመዝገብ፣

▪ ከማህበረሰብ ጤና አኳያ፡

1. ለጤና አገልግሎት አፈጻጸም የአዝማሚያ ማሳያ መስመር ትርጉምና ጥቅም መግለጽ፣

2. የጤና አገልግሎት አፈጻጸም የአዝማሚያ ማሳያ መስመር ምን ማለት እንደሆነ ለትኩረት ቡድኑ ማስረዳት፣

3. የጤና አገልግሎት አፈጻጸም የአዝማሚያ ማሳያ መስመር በመስራት ልምምድ ለማድረግ ቀላል የሆነው ግራፍ በመጠቀም መግለጽና በኤክስ /አግድም መስመር / እና ዋይ መስመር /ቋሚ መስመር/ ላይ እንዴት ዓመቶች ወይም ዓመት ምህረቶች ተለዋዋጭ ልኬታ /variable የመቀነስና የመጨመር ጋር እንደሚዛመድ መግለጽ / ለምሳሌ፣ ባልተመጣጠነ ምግብ የሚሞቱ፣ በወባ የተጠቁ በሽተኞች ቁጥር፣ የምግብ ዋስትና ሁኔታ ወዘተ/ ፣

4. በጽንሰ ሐሳቡ ላይ የትኩረት ቡድኑ ግንዛቤው አድጓል ተብሎ ሲታሰብ የኤክስ እና የዋይ አክሲስ መስመሮችን እንዲስሉ በማድረግና በኤክስ መስመር ላይ በእኩል እርቀት በመከፋፈል ዓመተ ምህረቶችን በሌላ በኩል ተለዋዋጭ ልኬታ በዋይ መስመር እንዲአሳዩ ማድረግ ፣
5. የትኩረት ቡድኑ አባላት ከምግብ ዋስትና አለመረጋገጥ ጋር ተያይዞ የሚመጡ ዋና ዋና የበሽታ ዓይነቶችን እንዲዘረዝሩ ማድረግ፡ የበሽታ ዓይነቶችን ለመቁጠር እንዲችሉ ጠጠር፣ አበባና ሌሎች ቁሳቁሶችን መጠቀም፣
6. የጤና አገልግሎት አፈጻጸም የአዝማሚያ ማሳያ መስመር ከተሳለና ስለትክክለኛነቱ በትኩረት ቡድኑ አባላት ከተረጋገጠ በኃላ ከቡድኑ አባላት አንዱ ቻርቱን ወይም ግራፉን በቡድኑ አባላት ፊት በሌላ ካኪ ወረቀት ላይ እንዲስለው ማድረግ፣
7. የሚታዩ ለውጦች የመጡበትን ምክንያቶች ከትኩረት ቡድኑ ጋር በመወያየት መለየት፣ ይህም ዋና ችግሮች፣ መልካም ተሞክሮዎችን ወይም ችግሮችን ለመፍታት የሚያገለግሉ ተግባራትን ለማወቅ ያግዛል፡
8. የጤና አገልግሎት አፈጻጸም አዝማሚያን ለማየት የሚረዱ፡-
- ከምግብ ጋር በተያያዘ የሚመጡ በሽታዎች /ምሳሌ፡- ያልተመጣጠነ ምግብ፣ እከክ፣ የከፋ ርሃብ፣ የአጥንት መሰልሰል ወይም መቅጠን/፣
- ከዝናብ ጋር የተያያዘ በሽታ /ምሳሌ፡- ወባ፣ ተቅማጥ፣ የሳንባ በሽታ/፣
- የምግብ ዋስትናና ተደራሽነት /ምግብ በብዛት መኖር እና የምግብ እጥረት/፣
- የሞት ምጣኔ /ምሳሌ፡ የተመጣጠነ ምግብ አለመኖርና በወባ ምክንያት የሚከሰት/፣

9. የጤና አገልግሎት አፈጻጸም የአዝማሚያ ማሳያ መስመር የሚያሳይ ቻርት ስለው ከጨረሱ በኃላ ሥራው ትክክል ስለመሆኑ ማንኛውንም የትኩረት ቡድን አባል መጠየቅ ይቻላል ፡፡
10. የጤና አገልግሎት አፈጻጸም አዝማሚያን በዕቅድ ሰንጠረዥ መመዝገብ።

▪ ከትምህርት አኳያ፡

1. የማህረሰቡ ካርታ ንድፍ ትርጉምና አስፈላጊነት መግለፅ፡፡
2. ቡድኑን የማህበረሰቡ የካርታ ንድፍ በመሬት ላይ እንዲያሳዩ ማድረግ፡፡
3. የካርታውን ንድፍ ስራ በአከባቢዉ በሚገኙ ነገሮች ለምሳሌ፡ ድንጋይ፣ እንጨት፣ ከሰል፣ ሳር፣ አመድ ወዘተ መጠቀም ይቻላል፡፡
4. የተዘጋጀዉ የቀበሌዉ የካርታ ንድፍ አቅጣጫ ያለዉ ሆኖ የመሬቱን አጠቃላይ አቀማመጥ ሁኔታ እና ያሉትን ሃብቶች በሚገልጽ መልኩ መሆን ይገባዋል፡፡ይህም ሲባል የንኡስ ቀበሌ

የመለያ ወሰን፣ ተቋማት፣ ተራሮች፣ ወንዞች፣ መሰረተ ልማት እና የአጎራባች ከተማ የመለያ ወሰን፡ የመሳሰሉት ተለይተው በካርታው መስፈር ይገባቸዋል፡፡

5. የትኩረት ቡድኑ በተዘጋጀዉ የካርታ ንድፍ ትክክለኛነቱንና ገላጭነቱን ከተስማሙበት በኋላ ወደ ወረቀት ላይ መሳል (መገልበጥ)፡፡

6. የትኩረት ቡድኑ አባላት ለካርታ ንድፍ ስራ ላበረከቱት የተሳካ አስተዋጽኦ የተማአአዕ አመቻቾች ማመስገን ይኖርባቸዋል፡፡

7. በተዘጋጀዉ ካርታ ላይ መታየት ከሚጠበቅባቸዉ ነገሮች(ዓይነቶች) ዉስጥ፡-

- የቀበሌ እና የንዑስ ቀበሌ ወሰን፣
- የዉሃ ጣቢያ፣ ግንባታ እና የዉሃ ማጠራቀሚያ ታንከር ያሉበት፣
- ቤቶች (በተለይም ማህበረሰቡ የሚኖርባቸዉ ግንባታዎች)
- የእርሻ ማሳዎች፣ የግጦሽ መሬት፣ ሜዳ፣ ጫካዎች
- የመሰረተ ልማት ዝርጋታ
- የአገልግሎት ሰጭ ተቋማት ግንባታዎች
- ተራራዎች ወይም ኮሮብታዎች
- አስፈላጊ የሆኑ በመሬት ላይ የሚታዩ መልካምድራዊ ገጽታዎች ወዘተ፡፡

8. የቀበሌው የካርታ ንድፍ በወረቀት ላይ ተገልብጦ በሚጠናቀቅበት ወቅት መረጃዎቹ ገላጭ ስለመሆናቸዉ እያንዳንዱን አባል መጠየቅ ይገባል፡፡

9. የቀበሌዉንም የካርታ ንድፍ በቀበሌዉ የተማአአዕ መዝገብ ላይ ማስፈር

▪ ከንጹህ መጠጥ ውሃና የአካባቢ ንጽህና አኳያ፡

1. በመጀመሪያ የአካባቢ የቅኝት ጉዞን ትርጉምና አስፈላጊነት በግልጽ ማስረዳት

2. ለምሳሌ በየሰፈሩ በሚደረገው እይታ ወቅት የየንዑስ ቀበሌው ድንበር ካርታ እና በውስጡ ስለሚገኙ ሃብቶች ተለይቶ ሊመዘገብ ይችላል።ተግባሩንም በየቀበሌው የሚገኙ የስራ አንቀሳቃሾች ማለትም የግብርና ባለሙያዎች ወይም የቀበሌው ስራ አስኪያጅ ወይም ከውሃ ኮሚቴ አባላት ሊሆን ይችላል።

3. በጉዞው (በቅኝቱ) ወቅት አመቻቾች፣ የቀበሌው ስራ አስኪያጅና የትኩረት ቡድኑ አባላት በቅኝቱ የሚታዩትን ሁኔታ ይመዘግባሉ፣ የቅኝቱን አላማ፣ የእይታውን ሂደት ለምሳሌ የአካባቢው ተፈጥሮ ሃብት መራቆት ሊሆን ይችላል ሁኔታውም ከሌሎች ሁኔታዎች ጋር ያለውን ዝምድና ይደሰሳል፡፡ ለምሳሌ ጥብቅ የሚሆኑ ቦታዎች፣ ለምግብ ሰብልና ለቋሚ ተክሎች የሚሆኑ ቦታዎች ሌሎችንም ሁኔታዎች ለመለየት ያስችላል።

4. በቅኝቱ ወቅት የታዩትና የተሰበሰቡት መረጃዎች የቀበሌውን ንድፍ ካርታ ስናዘጋጅ ለማረጋገጫነትም እንጠቀምባቸዋለን

5. እነዚህ መረጃዎች በሙሉ ለቀበሌው የተማአአዕ ስራዎች መሰረት ሆነው ያገለግላሉ

6. ከቅኝቱ ስራ በኋላ የቅኝቱ ቻርት ወዲያውኑ ወደ መዝገብ እንዲሰፍር ይደረጋል

7. የስራ ቡድኑ በቅኝቱ ወቅት የታዩትን ሁኔታዎች በየፈርጁ በሚከተለው ሁኔታ ያስቀምጣሉ፡፡

- **የአፈሩ ዓይነቶች፡-** ጥቁር ዓፈር፣ቀይ ዓፈር፣ለም አፈር፣ አሸዋማ፣ ሸክላማ አፈር በማለት ያሰፍራሉ
- **የዕጽዋት ዓይነቶች፡-** ግራር፣ የተፈጥሮ ዛፎች፣ የተተከሉ ዛፎች፣ ሳሮች፣ የስንዴ ማሳ ፣የጤፍ ማሳ፣ የግጦሽ መሬት፣ የፍራፍሬ ተክሎች ወዘተ… ተብለው ይመዘገባሉ
- **የዕርሻ ስራ ዓይነቶች፡-** የአበባ ተክሎች፣ ድብልቅ የዕርሻ ዓይነቶች፣ ለገበያ የሚመረቱ ሰብሎች፣ የከብቶች ዕርባታ፣ የጓሮ አታክልት ምርት ሁኔታ… ወዘተ በዝርዝር ይመዘገባሉ
- **የህዝቡ አኗኗር ወይም የአሰፋፈር ሁኔታ፡-** የመኖሪያ ሰፈሮች፣ የጋራ መጠቀሚያ ግንባታዎች፣ ጽ/ቤቶች፣ ት/ቤቶች፣ ጤና ኬላዎች፣ የከብት ህክምና ተቋሞች ወዘተ… ይመዘገባሉ
- **የአገልግሎት ሰጪ ተቋሞች ዓይነት፡-** ሱቆች፣ ጽ/ቤቶች፣ ት/ቤቶች፣ ውኃዎች፣ መብራት፣ መንገድ፣ ድልድዮች፣ ወፍጮ ቤቶች፣ የውኃ ጉድጓዶች፣ ግድቦች፣ ወንዞች፣ የህብረት ስራ ማህበራቶች ወዘተ በዝርዝር ይመዘገባሉ
- **ምቹ ሁኔታዎች፡-** ኢኮኖሚያዊ፣ ማህበራዊ፣ የዕርሻ አመራረት ሁኔታ፣ የዕውቀት ደረጃ ለምሳሌ የሰለጠነ፣ በከፊል የሰለጠነ የሰው ኃይል፣ የሚታረስ መሬት፣ የከብት ርባታ ሁኔታ፣ የመሸጥና የመግዛት ሁኔታ፣ የማጓጓዣ ሁኔታ ወዘተ በዝርዝር ይሰፍራሉ
- **አደናቃፊ ሁኔታዎች ወይም ችግሮች፡-** በቂ መሬት አለመኖር፣ የተጨናነቀ አሰፋፈር፣ የንጽህና ችግር፣ የአፈር መከላት፣ የበሽታዎች ወረርሽኝ፣ ኋላ ቀር አስተሳሰቦችና ድርጊቶች፣ የጤና ችግር፣ የትምህርት ሁኔታ፣ በቂ ምርት አለመኖር፣ ተገቢ የሆነ የማዳበሪያ አጠቃቀም አለመኖር፣ ወዘተ ይዘረዘራሉ

8. የቅኝት ምዝገባው እንዳለቀ ሁሉም የስራ ቡድን አባላት በተሰራው ስራ የተስማሙ መሆኑን ማረጋገጥ ያስፈልጋል

9. የቅኝቱን ዝርዝር ወደ ቀበሌው የተማአአዕ መዝገብ እንዲሰፍር ማድረግ አስፈላጊ ነው፡፡

▪ ከመልካም አስተዳደር አኳያ፡

1. የተቋማት ትንታኔ ትርጉምና ጠቀሜታን መግለጽ

2. የተቋማት ትንታኔ የሚጠቅመው በማህበረሰቡ ውስጥ ስለ አሉት የተለያዩ ቡድኖች ለማዎቅ ነው።

3. ዘዴው የሚረዳው የማህበረሰቡ አባላት በተለያዩ ተቋማት ላይ ያላቸውን ግንዛቤ ለማወቅ፣ በተለይ ተቋሙቹ ለማህበረሰቡ የሚያደርጉትን አስተዋጽኦ ለመገንዘብ እና ተቋሙቹ ለማህበረሰቡ ጠቀሚታቸው እንዴት እንደሚታይ ለመለየት ነው፡፡

4. አስተባባሪው ተሳታፊዎች ካርዶችን በተለያየ መጠን እንዲቆርጡ በማድርግ በተለያየ መጠን ባለው ካርድ ላይ የተቋማቱን ስም ይስጡ።

5. ብዙ ጠቀሜታ ያለው ተቋም ትልቅ ካርድ ማመልከት ይኖርበታል።

6. ተቋማቱ ከማህበረሰቡ ልማት ጋር ያላችውን ግንኙነት በመግለጽ ይዘርዝሩ፡፡ ከኗሪዎቹም መካከል የተጠቀሱት ተቋማት የሚሰሩትን ስራ ባጭሩ እንዲገልጹ ይጋብዟቸው

7. ለማህበረሰቡ ሰለ ተቋሙቹ ሚና፣ ተግባራትና ስለ ሀብት መሰረታቸው እንዲገልጹ ጊዜ ይስጧቸው

8. የትኩረት ቡድኑን በጋራ በሚሰጥ ደረጃ ወይም ነጥብ /collectively rank/ ተቋሞቹና ሃብቶቻቸው ለማህበረሰቡ እድገት ያደረጉትን አስተዋጽኦ መሰረት በማደረግ ደረጃ እንዲሰጡ ይጠይቁ። ውይይቱ በጥያቄ ሊጀምር ይችላል፡፡ "የትኛው ተቋም ውይም ሃብት የበለጠ የማህበረስቡን ልማት አሻሽሏል?"

9. ስለ ተቋሙቹና ሃብቶቻቸው በጥንድ በሚሰጥ ደረጃ ውይም ነጥብ /pair-wise ranking/ ዘዴ በመጠቀም ደረጃ መስጠት ይቻላል።

10. የትኩረት ቡድኑ አባላት ልማት ማለት ለነሱ ምን ማለት እንደሆነ እንዲወስኑ ያድርጉ፣ የብድኑን አባላት ዘርዘር ያለ መስፈርት እንዲያወጡ ይጠይቁ።

11. ቀጣዩ ደረጃ ተቋማቱን እና ሃብቶቻቸውን በቬንዳያግራም /Venn diagram/ መሳል ይሆናል

12. ወረቀቶችን በክብ መልክ በሦስት ወይም በአራት አይነት ስፋት ይቁረጡ

13. ለተሳታፊዎቹ ወረቀቶቹን መሬት ላይ በማስቀመጥ የስፋት መጠናቸው ምን ማለት እንደሆነ ይግለጹላቸው፡፡ (የወረቀቱ ስፋት የሚያሳየው ተቋማቶቹና እና ሀብቶቻቸው ለማህረሰቡ በሰጡት ጠቀሚታ መጠን ነው።) ወረቀቶቹን በማንሳት የሚወክሉትን ተቋም እና ሃብት ከሚሰጡት ጠቀሜታ ጋር መመጣጠኑ ስምምነት ላይ ይደረስ፡፡

14. ከክብ ወረቀቶቹ በኋላ በትልቅ ወረቀት /flipchart/ ክቦቹ ማነን እንደሚዎክሉ ለማህበረሰቡ ያስተዋውቁና ገለጻ ይድርጉ፡፡ የክብ ወረቀቶቹና በትልቁ ወረቀት ያሉት ክቦች ማህበረሰቡ ከተቋሙቹ እንዴት ተጠቀሚ እንደሆነ ያሳያል።. ምናልባት አብዛኛው ማህበረሰብ ከተቋሙቹ ተጠቀሚ ከሆነ በክብ መልክ የተቀረጸው ወረቀት በትልቁ ወረቀት ከተሳለው ክብ ውስጥ ወይም

ጥግ ማድርግ ተጠቃሚ ካልሆነ ተቃራኒውን ማስቀመጥ። ስምምነት ላይ ከተደረሰ በኋላ ተቋማትን የሚወክሉ ክቦችን በትልቁ ወረቅት ላይ ማስቀመጥ፡፡

15. ስምምነት በተደረሰበት መሰረት ሁሉንም ተቋማት በሚዎክሎቸው ክቦች በትልቁ ወረቀት ላይ መሳል እና ትልቁን ወረቀት ቦታ ስጥቶ ማስቀመጥ፣

16. የሚቀጥለው ደረጃ እነዚህ ተቋማት በማህበረሰቡ ውስጥ እርስ በርሳቸው እንዴት ግንኙነት እንዳላቸው ማሳየት፣

17. ተሳታፊዎችን ተቋማቶቹ እንዴት ለማህበረሰቡ ይጠቅሙ እንደ ነበር የተሰራበትን የቅርቡን ትልቅ ወረቀት /flipchart/ በማስታዎስ፣ በሌሎች ተቋማት ላይ ተመሳሳይ ልምምድ እንዲያደርጉና ተቋሞቹ የሚተባበሩ ውይስ የማይተባበሩ መሆናቸውን ማሳየት። ክብ ወረቀቱን በመጠቀም በሁሉም በቀበሌው በሚገኙ ተቋማት ግንኙነትና ጠቀሚታ ላይ በስፋት መወያየት

18. እንደጨረሱ መረጃዎቹ ትክክልኛ ስለመሆናቸው ሁሉንም ይጠይቁ።

19. መረጃውን በቀበሌው የተማአአዕ ዕቅድ መዝገቢያ ደብተር ላይ ይመዝግቡ።

- **ከመንገድ አኳያ፡**

1. ታሪካዊ የጊዜ ማሳያ መስመርን ትርጉምና ጠቀሚታ መግለጽ፡፡

2. ለምሳሌ "ቀበሌው የተመሠረተው ከሰዎች ፍልሰት ወይም ስደት ጋር በተያያዘ ነው" ብሎ መግለፅ ይቻላል።

3. ታሪካዊ የጊዜ ማሳያ መስመር ህብረተሰቡ ያለፈባቸውን ኩነቶች በትክክል የሚገልጽበት መሳሪያ መሆኑን የትኩረት ቡድኑ አባላት እንዲረዱ ማድረግ ያስችላል። በተጨማሪም ባለፉት ጊዜያት መልካም አጋጣሚዎችንና ከባድ ሁኔታዎችን ከልማት እንቅስቃሴ ጋር እንዴት እንዳዛመዷቸው ለማወቅ ዕድል ይፈጥራል።

4. ውይይቱ በዝግታ ሊጀመር ይችላል።ይህ ከሆነ በኋላ የሚከተሉትን ጥያቄዎች በመጠየቅ ስብሰባውን መክፈት ይቻላል።

- በቀበሌው ለመጀመሪያ ጊዜ መስፈር መቸ ተጀመረ?
- የአካባቢው መስራቾች እነማን ነበሩ?
- የሚያስታውሷቸው በመጀመሪያ የተከሰቱ ጠቃሚ ኩነቶች የትኞቹ ናቸው?
- ከሌላ አካባቢ ወደ ቀበሌው ወይም ከቀበሌው ወደ ሌላ አካባቢ የተካሄደ ስደት ነበርን?
- ከባድ የድርቅ አደጋ፣ የበሽታ ወረርሽኝ፣ ረሀብ፣ የጎርፍ መጥለቅለቅ፣ ወይም ሌሎች የተፈጥሮ አደጋዎች ተከስተው ነበርን?

- የአካባቢያችሁ ህብረተሰብ ከሠራቸው ሥራዎች ውስጥ የተወሰኑት ምን ምን ናቸው ብሎ መጠየቅ?
- በጣም ደስ ከሚያሰኙ ጊዜዎች መካከል የተወሰኑት የትኞቹ ናቸው?

5. የ2ኛ ደረጃ የመረጃ ምንጭን በመጠቀም የሚለዩ ኩነቶችም እንደመነሻ ሊጠቀሱ ይችላሉ፡፡
6. ለታሪካዊ የጊዜ ማሳያ መስመር ጠቃሚ ናቸው ተብለው ከሚጠቀሱ ነገሮች መካከል የሚከተሉት ይገኙበታል፡፡

- የአየር ንብረትና የዝናብ ለውጥ (የዝናብና የውሃ መብዛትና እጥረት መኖር)
- በሰዎች ጤና ላይ የሚደርሱ ችግሮች (የበሽታ መስፋፋት ወይም ወረርሽኝ)
- የምግብ አቅርቦት ሁኔታ (ከበቂ በላይ መኖር ወይም እጥረት መኖር)
- የእንስሳት ጤና ሁኔታ (የላሞችና ፍየሎች ወዘተ ወረርሽኝ በሽታ)
- የሰብል ምርት (በጤፍ እና ስንዴ ምርት ውጤት ወዘተ የተገኘ ስኬት)
- የጉልበት ሁኔታ (የጉልበት ሠራተኛ በከፍተኛ ደረጃ መጨመር ወይም መቀነስ)
- የፖለቲካ ሁኔታ መሻሻል (ሴቶችና ወጣቶችን በአመራር ቦታ በማስቀመጥ ረገድ የተገኘ ስኬት)
- የማህበራዊ ሁኔታ መሻሻል (ከፍተኛ ግጭት የነበረበት ወቅት፣ ወዘተ)
- በመሠረተ ልማት ዝርጋታ የታየ ለውጥ (መንገድ፣ የውሃ ቧንቧ፣ትምህርት ቤት፣ የጤና አገልግሎት ወይም ሌሎች ትልልቅ ግንባታዎች ወዘተ የተገነቡበት ጊዜ)

7. ከላይ የተጠቀሱትን ኩነቶች ምክንያት በማድረግ የተገኙ ጥቅሞች ወይም ጉዳቶች ምን እንደሆኑ የትኩረት ቡድኖች መወያየት ይኖርባቸዋል፣
8. የደረሱ ጉዳቶችን ለመቀነስ የተደረጉ ጥረቶች ምን እንደነበሩ የትኩረት ቡድኖችን መጠየቅ ያስፈልጋል
9. ጉዳቶች የሚያስከትሉትን ተፅዕኖ ለመቀነስ የተወሰዱ የመፍትሄ እርምጃዎቸ የነበሩ ስለመሆናቸውም የትኩረት ቡድን አባላትን መጠየቅ
10. ታሪካዊ የጊዜ ማሳያ መስመር የማዘጋጀት ተግባር ከተጠናቀቀ በኋላ በትክክል ስለመሰራቱ እያንዳንዱን የትኩረት ቡድን አባል በመጠየቅ የተዘጋጀውን ታሪካዊ የጊዜ ማሳያ መስመር በቀበሌው የተማአአዕ መዝገብ ላይ ማስፈር

የተቀናጀ ማህበረሰብ አቀፍ አሳታፊ ዕቅድ ለማህበረሰብ ለውጥ

ማህበረ ብርሃን ቀበሌ በአማራ ክልል፣ ምስራቅ ጎጃም ዞን በእነማይ ወረዳ የምትገኝ ስትሆን የቀበሌዉ ህዝብ ብዛት 8,223 ሲሆን ከነዚህም ዉስጥ 4,165 ሴቶች ናቸዉ፡፡ ቀበሌዋ

ከወረዳዉ ዋና ከተማ በ 8 ኪሎ ሜትር ርቀት በደቡብ ምዕራብ አቅጣጫ ትገኛለች፡፡ ጎኛ በማህበረ ብርሃን ቀበሌ ዉስጥ ከሚገኙ ጎጦች አንዷ ስትሆን ከዋናዉ የአስፋልት መንገድ በ 4 ኪ.ሜትር ርቀት ላይ ትገኛለች፡፡ በቀበሌዉ 500 አባወራዎች እና እማወራዎች የሚኖሩ ሲሆን ከፍተኛ የሆነ የጤፍ ምርት ከሚመረትባቸዉ ጎጦች ዉስጥ አንዷ ነች፡፡ የአካባቢዉ አፈር ጥቁር እና በክረምት ወቅት ለጎርፍ ተጋላጭ በመሆኑ እና ዉሃ በመቋጠር ከፍተኛ የሆነ ጭቃ(ወልቅ) ስለሚፈጠር ማህበረሰቡ የዕለት ከዕለት ኑሮውን ለመምራት በእጅጉ ይቸገራል፡፡ በዚህም ምክንያት የግብርና ግብዓቶችን ለማቅረብ፣ ህክምና ለማግኘት፣ ልጆችን ወደ ትምህርት ቤት ለመላክ፣ ገበያ ለመሄድ እና ሌሎች ማህበራዊ ተግባራትን ለማከናወን በጣም ከባድ ነበር፡፡

ወ/ሮ አመለወርቅ

የቀበሌ ሥራ አስኪያጅ

ችግሩ ምን ያህል አሳሳቢ እንደነበር የቀበሌዉ ሥራ አስኪያጅ ወ/ሮ አመለወርቅ ግዛቸዉ እንደሚከተለዉ ገልፀውታል፡፡ **“እናቶች በወሊድ ወቅት ወደ ጤና ተቋም መሄድ ስለማይችሉ ይሞቱ ነበር፣ በክረምት ወቅት ወደ ገበያ መሄድ ከባድ ነበር፣ እንስሳት በክረምት ወቅት ወደ ህክምና ተቋም መሄድ ስለማይችሉ ይሞቱ ነበር፣ እንስሳት በጭቃ(ወልቅ) እየተያዙ ህይወታቸዉ ያለፍ ነበር፣ በክረምት ሰዉ ሲሞት ለመቅበር እንኳን አዳጋች ነበር፣ ማህበረሰቡ የግብርና ምርት ወደ ገበያ ወስዶ ለመሸጥ ይቸገር ነበር፣** በክረምት ወቅት የምግብ ቀለብ ማዘጋጀት እና ማስፈጨትም ከባድ **ነበር፡፡”**

ሔልቬታስ ኢትዮጵያ የአማራ አካባቢያዊ አስተዳደር ፕሮጀክት በ2011 ዓ.ም ወደአካባቢዉ በመግባት ለተለያዩ አካላት ስለ ተቀናጀ ማህበረሰብ አቀፍ አሳታፊ ዕቅድ የአቅም ግንባታ ስልጠና እና ልምድ ልዉዉጥ እንዲያገኙ በማድረግ ማህበረሰቡ የቅድሚያ ቅድሚያ የሚሰጣቸዉን የአካባቢያቸዉን ችግሮች በትኩረት ቡድን እንዲለዩ እና በቀበሌዉ ዓመታዊ ዕቅድ ዉስጥ እንዲካተት ተደረገ፡፡ ከዚህም ዉስጥ የጎኛ ጎጥ የመንገድ ችግር የቅድሚያ ቅድሚ እንዲሰጠዉ ከተለዩት ችግሮች ዉስጥ አንዱ ነበር፡፡ ዕቅዱም በቀበሌ ምክር ቤት ፀድቆ ወደ እነማይ ወረዳ ፕላን እና ልማት ቡድን እና መንገድ ጽ/ቤት በመላክ በሴክተሩ ዓመታዊ ዕቅድ ዉስጥ ተካቶ እንዲተገበር ተደረገ፡፡

የአካባቢዉ ማህበረሰብ ችግሩን ለመፍታት በራሳቸዉ ተነሳሽት እና አቅማቸዉን መሰረት በማድረግ ከእያንዳንዱ አባወራ እና እማወራ ከ 400 (አራት መቶ) እስከ 2000 (ሁለት ሺህ) ብር በማዋጣት እና ገንዘብ የማዋጣት አቅም የሌላቸዉ ደግሞ የጉልበት እና የአካባቢ ቁሳቁሶችን በማቅረብ እንዲሁም ከወረዳዉ እና ቀበሌ ምክር ቤት እና መንገድ ጽ/ቤት

በተደረገ የተቀናጀ ክትትል እና ድጋፍ በ2013 ዓ.ም 4 ኪ.ሜትር የጠጠር መንገድ ግንባታ ተጠናቆ ለአገልግሎት በቅቷል፡፡ በመሆኑም የአካባቢዉ ማህበረሰብ መንገድ መጠቀም በመጀመራቸዉ ከላይ የተጠቀሱትን ችግሮች መቅረፍ ችለዋል፡፡

ወ/ሮ የኔዉብ፡ የቀበሌዉ ነዋሪ እና የመንገድ ትኩረት ቡድን አባል

የቀበሌዉ ነዋሪ እና የመንገድ ትኩረት ቡድን አባል የሆኑት ወ/ሮ የኔዉብ ደሴ የመንገዱ መሰራት በአካባቢዉ ስላመጣዉ ለዉጥ እንደሚከተለዉ ገልፀዉታል፡፡

“ከመንገዱ ግንባታ በኋላ አንቡላንስ ወደ ሰፈራችን መምጣት በመቻሉ እና እናቶች ወደ ህክምና ተቋም ሄደዉ መዉለድ ችለዋል፡፡ ባጃጅ፣ ሞተር እና ሚኒባሶች ወደ ጎጡ መግባት በመቻላቸዉ ማህበረሰቡ የትራንስፖርት አገልግሎት ማግኘት ችለዋል፡፡ በተጨማሪም የግብርና ምርቶቻችንን በቀላሉ ወደ ገበያ በማቅረብ በተሻለ ዋጋ በመሸጥ ገቢያችን እንዲሻሻል እገዛ አድርጎልናል፡፡”

▪ ከሴቶችና ስርዓተ ፆታ አኳያ፡

1. የስርዓተፆታ ሀብት ካርታን ትርጉምና ጠቀሜታ መግለጽ

1. የስርዓተፆታ ሀብት ካርታ ዓላማ በቤተሰብ ደረጃ ያለ ሀብት ላይ ባለቤት ከመሆን፣ ከማዘዝና ከመቆጣጠር አንፃር እንዲሁም ከሥራ ክፍፍል አንፃር በማህበረሰቡ የዕለት ተዕለት ህይወት ላይ ተፅዕኖ የሚያሳድር የሥርዓተ ፆታ ግንኙነት ሁኔታን ለመገንዘብ የሚረዳ መሆኑን ለትኩረት ቡድኑ መግለጽ።

2. የትኩረት ቡድኑ አባላት በቤተሰብ ደረጃ የትኛውን ትኩረት እንደሚሰጡት መግለጽ ይኖርባቸዋል።

3. ቀጥሎም የትኩረት ቡድኑ ከሥርዓተ ፆታ አንፃር የትኛው ሀብት ከሌላው ይልቅ በማንኛው ፆታ ቁጥጥር ላይ እንዳለ መግለጽ ይኖርበታል፣

- የሀብቱ ተደራሽነት ለማን እንደሆነ፣
- ማን እንደሚያዝበትና እንደሚቆጣጠረው፣
- ስራውን የሚሰራው ማን እንደሆነ፣
- ሀብቱን መንከባከብ የማን ሀላፊነት እንደሆነ፣

4. የስርዓተ ጾታ ሀብት ካርታ እንዲለይና እንዲዘጋጅ ማመቻቸት፣

5. ከህግ፣ ደንብ እና መመሪያ አንፃር የሥርዓተ ፆታ ክፍተት ስለመኖሩና አለመኖሩ የትኩረት ቡድኑ መወያየት ይኖርበታል፣

6. የትኩረት ቡድኑ ያለውን ነባራዊ ችግር ለመፍታትና ለማሻሻል የሚረዱ የመፍትሄ ሀሳቦችንና ርምጃዎችን ይዞ መምጣት ይኖርበታል፣

7. የስርዓተ ጾታ ሀብት ካርታ ዝግጅት ከተጠናቀቀ በኋላ መረጃው ትክክል ስለመሆኑ ከእያንዳንዱ አባል መረጃ መጠየቅ ያስፈልጋል

8. የቀበሌውን የስርዓተፆታ ሀብት ካርታ በቀበሌው የተማአአዕ መዝገብ ላይ ማስፈር

- **ከወጣቶች አኳያ፡**

1. የአዝማሚያ ማሳያ መስመር ትርጉምና ጠቀሜታ መግለጽ፣

2. የትኩረት ቡድኖችን ማዘጋጀትና የአዝማሚያ ማሳያ መስመርን ትርጉም በጥንቃቄ መግለጽ

3. ቀላል ግራፎችን በመጠቀም የአዝማሚያ ማሳያ መስመርን ጽንሰ-ሀሳብና ለምን እንደምንጠቀምበት መግለጽ። ለምሳሌ ከስልጠና እና ከስራ እድል ፈጠራ አኳያ ማያያዝ ይቻላል)።

4. የትኩረት ቡድኑ አባላት ሀሳቡን እንደጨበጡት ሲታመን ሁለቱን ምህዋሮች (Axis) እንዲስሉና እኩል ርቀት በመከፋፈል ዓመታትን በአግድም እንዲሁም ተለዋዋጭ ልኬታዎችን /Variables/ በቋሚ መስመሩ እንዲያሳዩ ማድረግ።

5. የትኩረት ቡድኑ አባላት ከምግብ ዋስትና ጋር በተያያዘ ሊጠቅሷቸው የሚፈልጓቸው ዋነኛ የኤች አይ ቪ/ኤድስ ተዛማጅ በሽታዎች ላይ የታዩ ለውጦች የትኞቹ እንደሆኑ መጠየቅ። እነዚህንም ዲንጋይ፣ አበባና ሌሎች ተገቢ ቁሳቁሶችን በማስቀመጥ እንዲለኳቸው ማድረግ። ሰንጠረዡን እስኪሞሉ ድረስ ይህን ይደጋግሙ።

6. የአዝማሚያ ማሳያ መስመሮች ከተሳሉና በማህበረሰቡ ከተረጋገጡ በኋላ የቡድኑ አባል ሰንጠረዡን በግራፍ ወረቀት ላይ ከቡድኑ ፊት ማዛወር አለበት።

7. የትኩረት ቡድኑ ስለታዩ ለውጦች ምክንያቶች ይወያዩ። ይህም መሰረታዊ ችግሮችንና መልካም አጋጣሚዎችን ወይም ችግሮችን ለማስተካከል የሚሰሩ ተግባራትን ግልጽ ለማድረግ ይረዳል።

8. የአዝማሚያ ማሳያ መስመሩን በቀበሌው የተማአአዕ የመመዝገቢያ መዝገብ ላይ መመዝገብ።

- **ከህጻናት የትኩረት ቡድን አኳያ፡-** የተቋማት ትንተናን /Institutional Analysis/ የሚጠቀሙ ሆኖ ቅደም ተከተሉ የሚከተለው ይሆናል፡፡

ከጠቀሜታ አኳያ

ሀ. ህጻናት የቀበሌያቸውን ተቋማት እንዲዘረዝሩ ማድረግ፣

ለ. ተቋማትን ከህጻናት ጠቀሜታ አንጻር እንዲለዩ ማድረግ፣

ሐ. ተቋማትን ከጠቀሜታ አኳያ በቅደም ተከተል እንዲያስቀምጡ መጠየቅ፣

መ. ለምን በቅደም ተከተል /ከ1ኛ እስከ መጨረሻ/ እንዳስቀመጡ ምክንያታቸውን መጠየቅ፣

የተቋማት ትንተና ከጠቀሜታ አኳያ

ተ.ቁ	ተቋም	ደረጃ /ከጠቀሜታ አንጻር	ምክንያት /ደረጃው የተሰጠበት ምክንያት/
1			
2			
3			

የተቋማት ትንተና ከትብብር አኳያ

ሀ. ህጻናት የቀበሌያቸውን ተቋማት እንዲዘረዝሩ ማድረግ፣

ለ. ተቋማትን ከተቋማት ትብብር አንጻር ለየብቻ እንዲለዩ ማድረግ፣

ሐ. ተቋማትን ከትብብር አኳያ በቅደም ተከተል እንዲያስቀምጡ መጠየቅ፣

መ. ለምን በቅደም ተከተል /ከ1ኛ እስከ መጨረሻ/ እንዳስቀመጡ ምክንያታቸውን መጠየቅ፣

ደረጃ 7 ለእየትኩረት ቡድኖቹ በቀበሌ ደረጃ በየተማአአዕ አግባብ የሚወሰዱትን የመፍትሄ እርምጃዎች ማዘጋጀት

ተግባር 7፡ የትኩረት ቡድኑ አባላት የቀበሌያቸዉን ሁኔታ ለመለወጥ የሚያስችሉ የልማት ግቦችን እንዲዘረዝሩ ማድረግ፡

ይህንንም ለመፈጸም የሚከተሉትን መጠቀም ይገባል፡

1. በመጀመሪያ ደረጃ የክልሉንና የወረዳዉን ዓላማዎችና ግቦች ለትኩረት ቡድኑ አባላት ማቅረብ፡፡

2. እነዚህም ዓላማዎችና ግቦች ለቀበሌዉ፣ ለወረዳዉ እና ለክልሉ ምን እንድምታ እንዳላቸው ከትኩረት ቡድኑ ጋር መወያየት፡፡

3. ከዉይይቱ በኋላ የትኩረት ቡድኑን አባላት ቀደም ሲል ከተዘረዘሩት ለ2 ዋነኛ መልካም አጋጣሚዎች ለያንዳንዳቸው ቢያንስ አንድ የለዉጥ ግብ ሊሆን የሚችል እንዲጠቅሱ መጠየቅ፡፡ ለምሳሌ፡ ***"በ2016 ዓ.ም ዕድሜያቸዉ ለትምህርት የደረሱት ህጻናት በሙሉ የአንደኛ ደረጃ ትምህርታቸዉን እንዲያጠናቅቁ ማስቻል፡"*** የሚለዉ ዓላማ ቢሆን ቀበሌዉን የሚመለከት ግብ ደግሞ እንደሚከተለዉ ሊሆን ይችላል፡፡ ይህም ***"ዕድሜያቸዉ ለትምህርት የደረሱትን ወንዶች እና ሴቶች ህጻናት ወደ ትምህርት ቤት የሚገቡት እና የሚያጠናቅቁትን ቁጥር በ5 ዓመቱ መጨረሻ ወደ 100% ማሳደግ፡"*** ብሎ ማስቀመጥ ይቻላል፡፡

4. የለዉጥ ግቡንም በዕቅድ መመዝገቢያ ሠንጠረዥ (ዓምድ #1) ላይ መመዝገብ፡፡

ተግባር 8፡ የትኩረት ቡድን አባላት በቀበሌያቸዉ ዉስጥ ለልማት እንቅፋቶች የሆኑትን ለማስወገድ የሚያስችሉ የመፍትሔ እርምጃዎችን እንዲጠቅሱ ማድረግ፡

1. በተዘረዘሩት የለዉጥ ግቦች ላይ ስምምነት ከተደረሰ በኋላ የትኩረት ቡድኑን አባላት ለእያንዳንዱ የእንቅፋት መንስኤ ቢያንስ አንድ መፍትሄ ከላይ በተግባር #4 ተለይቶ ከተቀመጠዉ ሃሳባቸዉን ሰጠዉበት እንዲለዩ ማድረግ፡፡

2. በትኩረት ቡድኑ አባላት ጋር የተቀመጡት የመፍትሄ እርምጃዎች የህዝቡን እዉቀት፣ አመለካከት እና ልምዱን ሊቀይር የሚያስችል ነዉ ወይ በሚለዉ ላይ መወያየት፡፡ ይህም ሲባል **እዉቀት** (ለምሳሌ፡ ስልጠና፣ ሰሚናሮች፣ ወርክሾፖች፣ የሚነበቡ ጽሁፎች፣ መጽሔቶች፣ ፖስተሮች ወዘተ)፣ **አመለካከት** (ምሳሌ፤ ትምህርታዊ ጉብኝቶች፣ የቪድዮ እይታዎች፣ በጭውውት፣ ቲያትሮች፣ ዘፈኖች፣ የአቻ ላቻ ቡድኖች፣ አስረጂዎች፣ እና ቡድንን መሰረት ያደረጉ ተግባራት ወ.ዘ.ተ) ወይንም **የተግባር ልምምድ** (ለምሳሌ፡ ዉድድሮች፣ ሰርቶ ማሳያዎች፣ ኤግዚቢሽኖች፣ ግንባታዎች፣ ንድፍ ስራዎች ወ.ዘ.ተ)

ለምሳሌ፤ የተማረ የሰው ሃይል ቁጥርን ለማሳደግ መወሰድ ያለባቸው የመፍትሔ እርምጃዎች የሚከተሉትን ሊያካትት ይችላል፡

- የቅድመ መደበኛ የህጻናት ትምህርትን ማስፋፋት
- የመጀመሪያ ደረጃ ትምህርት ቤት የቅበላን አቅም ማሻሻል፡
- ክፍል ሳያቋርጡ ትምህርታቸዉን የሚከታተሉ የህጻናት ቁጥርን ማሳደግ፡

- በትምህርታቸዉ የላቀ ዉጤት የሚያመጡትንና የሚያልፉትን ህጻናት ቁጥር ማሳደግ፣
- የመማርና የማስተማር ስነ ዘዴን ማሻሻል፣
- አማራጭ መሰረታዊ ትምህርትን ማሳደግ
- ተግባር ተኮር የጎልማሶች ትምህርትን ማስፋፋት

3. የተለዩትን የመፍትሔ እርምጃዎች በዕቅድ ሠንጠረዡ መመዝገቢያ [ዓምድ#5]ላይ መመዝገብ፡፡

ተግባር 9፡ የትኩረት ቡድኑ አባላት በቀበሌዉ የተቀመጡትን የመፍትሄ ርምጃዎች ለመተግበር የሚያስችል ተግባራትን ወይንም የትግበራ ደረጃዎችን እንዲያቀርቡ ማድረግ።

1. ስምምነት በተደረሰባቸዉ በእያንዳንዱ የመፍትሄ እርምጃዎች ላይ የትኩረት ቡድኑ አባላት የትግበራ ደረጃዎችን ወይም ተግባራት ቅደም ተከተሎችን እንዲዘረዝሩ ማድረግ፡፡
2. ሃሳብ የተሰጠባቸዉ የትግበራ ደረጃዎች እና የተግባራት ዝርዝር በምንና እና እንዴት ባለ አኳኋን በቅደም ተከተል ቢቀመጡ የላቀ የትግበራ መርሃ ግብር ማዘጋጀት እንደሚቻል ከትኩረት ቡድኑ ጋር መወያየት፡፡ ለበለጠ ማብራሪያም ከዚህ በታች የተገለጹትን ምሳሌዎች ይመልከቱ፡፡

ሀ. ዕውቀትን መሰረት ላደረጉ የመፍትሄ እርምጃዎች ሊወሰዱ የሚችሉ የትግበራ ደረጃዎች

1. ድርጊቶችን ለማደራጀት የቅድመ ዝግጅት ስብሰባዎች ማካሄድ፡፡
2. ከወላጆች እና ከመምህራን /ከአመቻቾች ወይም ከአሰልጣኞች/ ጋር ስብሰባዎች ማካሄድ፡፡
3. የተሳታፊዎችን ዝርዝር መለየት እና እንዲሳተፉ መጋበዝ፡፡
4. የስልጠና ይዘት እና ፕሮግራም ማዘጋጀት፡፡
5. አስፈላጊ ቁሳቁሶችን መግዛት እና የመሰብሰብያ ቦታ ማዘጋጀት፡፡
6. ሌሎች ለስልጠናው የሚያስፈልጉ ድጋፎችን አዘጋጅቶ ማጠናቀቅ፣ ወዘተ… ሊሆን ይችላል፡፡

ለ. አመለካከትን መሰረት ላደረጉ የመፍትሄ እርምጃዎች ሊወሰዱ የሚችሉ የትግበራ ደረጃዎች፡

1. ድርጊቶችን ለማደራጀት የቅድመ ዝግጅት ስብሰባዎች ማካሄድ፡፡
2. ከወላጆች እና ከመምህራን /ከአመቻቾች ወይም ከአሰልጣኞች/ ጋር ስብሰባዎች ማካሄድ፡፡
3. የድርጊት ፕሮግራምና ይዘት ማዘጋጀት
4. ደጋግሞ መለማመድ ወይም በተግባር መሞከር
5. አስፈላጊ ቁሳቁሶችን መግዛት እና የመሰብሰብያ ቦታ ማዘጋጀት፡፡ እና
6. ሌሎች ለስልጠናው የሚያስፈልጉ ድጋፎችን ማጠናቀቅ፣

ሐ. የተግባር <u>ልምምድን መሰረት ላደረጉ የመፍትሄ እርምጃዎች</u> ሊወሰዱ የሚችሉ የትግበራ ደረጃዎች

1. ድርጊቶችን ለማደራጀት የቅድመ ዝግጅት ስብሰባዎች ማካሄድ፡፡
2. ከወላጆች እና ከመምህራን /ከአመቻቾች ወይም ከአሰልጣኞች/ ጋር ስብሰባዎች ማካሄድ፡፡
3. የተሳታፊዎችን ዝርዝር መለየት እና እንዲሳተፉ መጋበዝ፡፡
4. የስልጠና ይዘት እና ፕሮግራም ማዘጋጀት፡፡
5. አስፈላጊ ቁሳቁሶችን መግዛት እና የመሰብሰብያ ቦታ ማዘጋጀት፡፡ እና
6. ሌሎች ለስልጠናው የሚያስፈልጉ ድጋፎችን አዘጋጅቶ ማጠናቀቅ፣ ወዘተ… ሊሆን ይችላል፡፡
7. የትግበራ ደረጃዎችን በዕቅድ ሠንጠረዡ [ዓምድ # 6] መመዝገብ፡፡

በ3ኛው ቀን

ተግባር 10፡ የትኩረት ቡድኑ አባላት በቀበሌዉ የመፍትሄ እርምጃዎችን ለመተግበር አስፈላጊ የሆኑ ግብአቶችን ወይም ሃብቶችን እንዲጠቅሱ/እንዲለዩ ማድረግ፡

1. ለእንዳንዱ እንቅፋት መንስኤዎች አግባብነት ያለዉ የመፍትሄ እርምጃ ከተቀመጠለት በኋላ የትኩረት ቡድኑ አባላት የመፍትሄ እርምጃዎችን ለመተግበር የሚያግዙ ግብአቶችን ወይንም ሃብቶችንና ቁሳቁሶችን እንዲዘረዝሩ ማድረግ፡፡
2. ለእያንዳንዱ የመፍትሄ ርምጃ የሚያስፈልጉ ግብአቶች፣ ሃብቶች እና ቁሳቁሶች ምን ሊሆኑ እንደሚችሉ ውይይት ማድረግ። ከዚህ በታች የተዘረዘሩትን ምሳሌዎች ማየት ጠቃሚ ነዉ፡-

ሀ. <u>ዕዉቀትን መሰረት ላደረጉ የመፍትሄ እርምጃዎች ሊያስፈልጉ የሚችሉ</u> ግብአቶች /ቁሳቁሶች እና ሃብቶች/፡ የማስተዋሻ ደብተር፣ ፍሊፕ ቻርቶች፣ እስክርብቶዎች፣ ማርከሮች፣ ጥቁር ሰሌዳዎች፣ የመሰብሰቢያ አዳራሾች፣ ሸራ ፕላስተሮች፣ ፎቶ ኮፒዎች፣ የማስተማሪያ **/የማጣቀሻ መጽሐፍት፣ ወዘተ…/**

ለ. <u>አመለካከትን መሰረት ላደረጉ የመፍትሄ እርምጃዎች ሊያስፈልጉ የሚችሉ</u> ግብአቶች /ቁሳቁሶች እና ሃብቶች/፡ የቲያትር ቡድኖች፣ የሙዚቃ ቡድኖች፣ ግምባር ቀደሞች ፣ ስዕላዊ መግለጫዎች (ፖስተሮች) ወዘተ…ናቸው።

ሐ. የተግባር <u>ልምምድን መሰረት ላደረጉ የመፍትሄ ርምጃዎች</u> ሊያስፈልጉ የሚችሉ ግብአቶች /ቁሳቁሶች እና ሃብቶች/፡- ሞዴል አርሶ አደሮች፣ የኤግዚብሽን ዝግጅቶች፣ ወዘተ…ናቸው።

3. ግብአቶቹንም በዕቅድ ሠንጠረዥ [ዓምድ # 7] መመዝገብ

ተግባር 11፡ የትኩረት ቡድኑ አባላት ለእያንዳንዱ የመፍትሄ ርምጃዎች የሚያስፈልጉ ግብአቶች /ቁሳቁሶችና እና ሃብቶች/ የ**ወጪ** ግምት ማቅረብ፡-

1. ለእያንዳንዱ የመፍትሄ ርምጃዎች የሚያስፈልጉ ግብአቶች፣ ሃብቶች እና ቁሳቁሶች ምን ሊሆኑ እንደሚችሉ ውይይት ማድረግ፣

2. የትኩረት ቡድኑ አባላት ለመፍትሄ እርምጃዎች ትግበራ አስፈላጊ ለሆኑ ግብአቶች፣ ሃብት እና ቁሳቁስ የወጪ ግምት እንዲያዘጋጁ ማድረግ፣

3. ለዚህም ትክክለኛዉን የወጪ ግምት ከማስቀመጥ ይልቅ ጥቅል የሆነዉን የወጪ አሀዝ ማስቀመጡ ሊቀል ይችላል፡፡ ይህም ጥቅል የወጪ አሀዝ በወረዳ ገንዘብ ጽ\ቤት ሊወሰን ይችላል፡፡

4. እዚህ ላይ የትኩረት ቡድኑ ማድረግ ያለበት የትኛዉ **በገንዘብ መልክ** መከፈል እንዳለበት (በጥሬ ገንዘብ)፣**በአከባቢዉ በሚገኙ ቁሳቁሶች** (አሸዋ፣ ጠጠር፣ ፍልጥ፣ ድንጋይ፣ ዉሃ ወዘተ…) ማቅረብ እና **በዓይነት** የሚደረግ አስተዋጽኦ (በፍቃደኝነት በዕዉቀት እና በጉልበት የነጻ አገልግሎት መስጠት) ለይቶ ማስቀመጥ ይጠበቃል፡፡

5. ከላይ ለተበረከቱት የተለያዩ የማህበረሰቡ አስተዋጽኦዎች **የወጪ ግምት በግርድፉ** ማዘጋጀት ይቻላል፡፡ ይህም ሲባል የአካባቢውን ወቅታዊ የገበያ ዋጋ መሰረት በማድረግ ለእያንዳንዱ አስተዋጽኦ የወጪ ግምት ሊቀመጥለት ይገባል።

6. የወጪ ግምቱንም በዕቅድ ሠንጠረዡ [ዓምድ # 8] መመዝገብ

ደረጃ 8 የመፍትሔ እርምጃዎችን የትግበራ ደረጃ መስጠት፣

ተግባር 12፡ የትኩረት ቡድኑ አባላት ቀደም ሲል ለተለዩትና ለተዘረዘሩት ተግባሮች ደረጃ መስጠት፣

1. በ3ኛዉ ቀን የትኩረት ቡድኑ አባላት የትኞቹ የትግበራ ደረጃዎች ወይም እርምጃዎችን ለመተግበር የዉጫዊ አካል ድጋፍ የሚፈልጉትንና የማይፈልጉትንና እንዲወስኑ ማድረግ፡፡

2. የትኩረት ቡድኑን አባላት የሚከተሉትን የቅድሚያ ደረጃዎች እንዲሰጡ መጠየቅ፡

- **ትግበራ ደረጃ** 1፡- ከ20 በመቶ በላይ ከማህበረሰቡ ውጭ ድጋፍ ለማይፈልግ ማንኛውም እርምጃ ወይም ተግባር የሚሰጥ ይሆናል፡፡
- **ትግበራ ደረጃ** 2፡- ከ21 በመቶ እስከ 80 በመቶ ከማህበረሰቡ ውጭ ድጋፍ ለሚፈልግ ማንኛውም እርምጃ ወይም ተግባር የሚሰጥ ይሆናል፡፡

- **ትግበራ ደረጃ** 3፡- ከ80 በመቶ በላይ ከማህበረሰቡ ውጭ ድጋፍ ለሚፈልግ ማንኛውም እርምጃ ወይም ተግባር የሚሰጥ ይሆናል (ከክልል መንግስት በጣም ድጋፍ የሚፈልጉ)

3. ከወረዳ ወይም ከክልሉ ሙሉ በሙሉ ድጋፍ የማያስፈልጋቸዉን ወይም ጥቂት ድጋፍ የሚያስፈልጋቸዉ ተግባራት በራሱ በቀበሌዉ ብቻ በአንድ ዓመት ዉስጥ የሚመሩ ወይም የሚተገበሩ መሆናቸውን ለትኩረት ቡድኑ መግለጽ፡፡

4. ከወረዳ ድጋፍ የሚሹ ተግባራትን ለመተግበር ቢያንስ ከአንድ ዓመት በላይ ጊዜ ይጠይቃሉ፡፡ ምክንያቱም ድጋፉን ለማግኘት ረዥም ሂደት ስለሚጠይቅ ነው፡፡ (ምሣሌ ደብዳቤዎች መጻጻፍ፣ ስብሰባዎች ማድረግ፣ ዕቅዶችን መዘጋጀት፣ እና በመጨረሻም ለቀጣይ ዓመት ተግባራት በበጀት መደገፍ መቻል አለባቸዉ)፡፡ ይህንንም ለማመቻቸት ቢያንስ ከ12 ወራት በላይ ይወስዳል፡፡

5. ከክልል እገዛ የሚሹ ተግባራት ረጅም ጊዜን የሚወስዱ ናቸዉ፡፡ ምክንያቱም ድጋፉን ለማግኘት ቢያንስ ከ18 እስከ 24 ወራት ስለሚጠይቅ ነው።

6. የትኩረት ቡድኑ በርካታ ተግባራትን ያለ ክልል ወይም ያለ ወረዳ እገዛ ለመተግበር እንዲሞክሩ ሰፊ የማሳመን ስራ መስራት አስፈላጊ ነው፡፡ ቢያንስ ከ60% እስከ 80% የሚሆኑ ተግባራት ከቀበሌው ውጭ ድጋፍ ሳያስፈልጋቸው በራሳቸዉ ጥረት መከናወን እንደሚችሉ ማሳየት ይገባል፡፡

7. ቅድሚያ ሊሰጣቸዉ የሚገቡ ነጥቦችን በዕቅድ መመዝገቢያ ሠንጠረዥ [ዓምድ#9] መመዝገብ፡፡

ተግባር 13፡ የትኩረት ቡድን አባላት መልካም አጋጣሚዎችን በላቀ ደረጃ ለመጠቀም በእቅድ የተያዙ እርምጃዎች ውጤት ያስመዘገቡ መሆናቸውን የሚለኩ የለውጥ አመልካቾችን እንዲወስኑ ማድረግ፡፡

1. በመጀመሪያ ደረጃ የለዉጥ አመላካቾች ማለት ምን እንደሆነ ለትኩረት ቡድኑ ገለጻ ማድረግ፡፡ ይህም ማለት የተከናወነው ስራ ምን ያህል እንደተሳካ በመለካት ለውጡን የሚያሳይ ነዉ፡፡

ለምሳሌ፡ ግቡ የተማሪዎች ትምህርት የማቋረጥ መጣኔን መቀነስ ቢሆን የለዉጥ አመልካቹ ሊሆን የሚችለዉ ያቋረጡ ተማሪዎች ብዛት በመቶኛ /በቁጥር/ ነው።

2. ለእያንዳንዱ ግብ የለውጥ አመልካቾችን ምን ሊሆኑ እንደሚችሉ ከትኩረት ቡድን አባላት ጋር መወያየት፡፡

3. የለውጥ አመልካቾችም <u>በቁጥር መልክ እንዲገለጹ</u> ይጠበቃል፡፡ ለዚህም ከዚህ በታች የተገለጹትን ምሳሌዎች ማየት ይቻላል፡፡

ሀ. ለትምህርት የተመዘገቡ ተማሪዎች በቁጥር

ለ. የተማሪ መምህር ጥመርታ

ሐ. የተማሪ መጽሃፍ ጥመርታ

መ. በሴትና በወንድ ተማሪዎች መካከል ያለው ምጥጥን

ሠ. የማቋረጥ ምጣኔ በመቶኛ

ረ .የትምህርቱ ዘርፍ የበጀት ድርሻ በመቶኛ

4. የለውጥ አመልካቾችን በዕቅድ ሠንጠረዡ [ዓምድ # 10] <u>መመዝገብ፡፡</u>

በ4ኛዉ ቀን

ደረጃ፡9 እያንዳንዱ የትኩረት ቡድን የእየራሱን የተማአአዕ እቅድ ማጠናቀቅ፣

ተግባር 14፡ የእየትኩረት ቡድኑ አባላት በቀበሌ ደረጃ የእየትኩረት ቡድኑን የተማአአዕ ለማጠናቀቅ፣

1. በለውጥ አመልካቾች ላይ ስምምነት ላይ ከተደረሰና ዕቅዱ ከተጠናቀቀ በኋላ እያንዳንዱ የትኩረት ቡድን አባል በረቂቅ ዕቅዱ ላይ ሙሉ በሙሉ መስማማቱን በመጠየቅ የትኩረት ቡድኖች የእየራሳቸው ድርሻ የሆነውን የቀበሌ ዕቅድ ማጠናቀቅ፣

2. ዕቅዱን በተመለከተ የሚነሳ ማንኛውም ጉዳይ ካለ ከትኩረት ቡድኑ አባላት ጋር መወያየት፣

3. ለዕቅዱ የተለያዩ ተግባራትን ማሰፈጸሚያ የሚሆን የገንዘብ ወይም የቁሳቁስ ምንጭ ከቀበሌዉ ህብረተሰብ እንዴት ማግኘት እንደሚቻል ማረጋገጥ፣

4. የእየዘርፉን ስራዎች ለመተግበር የተለያዩ አስተግባሪ ኮሚቴዎችን ወይም የስራ ቡድኖችን ማቋቋም አስፈላጊ መሆን ያለመሆኑን ጉዳይ የትኩረት ቡድኑን አባላት መጠየቅ፡፡ አስፈላጊ መሆኑ ከታመነበት የትኩረት ቡድኑ አባላት የስራ ቡድኑ ወይም የኮሚቴ አካል ሆነው ይቀጥሉ ወይስ በአዲስ ይቋቋም በሚለው ጉዳይ ላይ ይወያዩበት፡፡

5. አስተግባሪ ኮሚቴው እንደ አዲስ ይቋቋም ተብሎ ከተወሰነ የአስተግባሪ ኮሚቴው አባላት ቢያንስ 2 ተወካዮች (1 ሴት እና 1 ወንድ) ከእያንዳንዱ ንዑስ ቀበሌ/ጎጥ መካተት አለባቸው፡፡

6. የእነዚህ ኮሚቴዎች ኃላፊነት ሊሆን የሚችለዉ የተማአአዕ የትግበራ ሂደቱን በአግባቡ እንዲፈጸም የማህበረሰብ ንቅናቄ መፍጠርና የትግበራውን አፈጻጸም መከታተል ነዉ፡፡ የኮሚቴው ሌሎች ተጨማሪ ኃላፊነትና ተግባራት፡

ሀ. ተግባሩን ለመከታተል እንዲያመች በወር አንድ ጊዜ መሰብሰብ

ለ. ለቀበሌው አመራሮች የየሩብ ዓመታት እና አመታዊ ሪፖርት ማቅረብ፡፡

ሐ. በዓመታዊ የቀበሌዉ ጉባኤ ላይ ለነዋሪዎቹ ዓመታዊ የአፈጻጸም ሪፖርት ማቅረብ፡፡

7. ከላይ በተገለጸዉ ሃሳብ ላይ ስምምነት ላይ ከተደረሰ በኋላ ለመረጃ ልዉዉዋ የትኩረት ቡድኑ ከሌሎች የትኩረት ቡድኖች ጋር በሚሰባሰብበት ወቅት በትኩረት ቡድኑ ሰብሰቢ የተደረሰበትን ስምምነት ይቀርባል፡፡

8. የእየትኩረት ቡድኑ ሰብሳቢ ወይም ከእየቡድኑ አባላት አንዱ ተወካይ የቡድኑን የተማአአፅ ያቀርባል።

9. መረጃውንም በየተማአአፅ ቋሚ መዝገብ ላይ መመዝገብ፡፡

ደረጃ 10 የተዘጋጀዉን የእየትኩረት ቡድን የተማአአፅ የጋራ በማድረግ አንድ የተጠቃለለ የቀበሌ ዕቅድ ሰነድ ማውጣት፣

ተግባር 15፡ የትኩረት ቡድኖች ያዘጋጁትን የቀበሌ የተማአአፅ በቀበሌ ደረጃ የጋራ ለማድረግ፡

1. ሁሉም የትኩረት ቡድኖች የየዘርፉን ዕቅድ አዘጋጅተው ካጠናቀቁ በኋላ ባንድ ላይ በመሰብሰብ ዕቅዱን የጋራ በማድረግ በተደረሰበት ስምምነት መሰረት የተጠቃለለ የቀበሌ ዕቅድ ያደርጉታል፡፡

2. የቀበሌዉ አመራር በተዘጋጀዉ የጋራ ስብሰባ ላይ መገኘት አለበት፡፡

3. የጋራ ስብሰባው ዋነኛ ተግባር በሚከተሉት ጉዳዮች ላይ ለመወያየት ነዉ፡፡ እነዚህም፡-

ሀ. መልካም አጋጣሚዎች በአግባቡ ስለመመረጣቸው

ለ. የእንቅፋቶች እና የመንስኤዎች ትንተና አጥጋቢ ስለመሆኑ

ሐ. ሁሉም የመፍትሄ ርምጃዎችና ተግባራት ሊተገበሩ የሚችሉ ስለመሆናቸው

መ. የተዘጋጀዉ ዕቅድ አዋጭ ስለመሆኑ

ሠ. ተገቢው የክትትል ስርዓት ስለመዘርጋቱ

4. በጋራ ስብሰባው እቅዱ ተጨባጭ እና ሊተገበር የሚችል ስለመሆኑ ድምዳሜ ላይ መደረስ አለበት፡፡

5. በተዘጋጀዉ ዕቅድ ላይ ስምምነት ላይ ከተደረሰ በኋላ የትኩረት ቡድኖቹ በ5ኛዉ ቀን ከሁሉም የቀበሌ ነዋሪዎች ጋር ለመሰባሰብ ስምምነት ላይ መድረስ አለባቸዉ፡፡

6. መረጃዉንም በየተማአአፅ ቋሚ መዝገብ ላይ መመዝገብ፡፡

በ5ኛዉ ቀን

ደረጃ 11 **የተማአአፅን ለቀበሌዉ ነዋሪዎች በማቅረብ ገለጻ ማድረግ፡፡**

ተግባር 16፡ የቀበሌው ነዋሪዎች በተገኙበት ስብሰባ የቀበሌው ዋና አስተዳዳሪ የተዘጋጀውን የተማአአፅ ረቂቅ ዕቅድ ለኗሪዎች አቅርቦ ያስተቻል፡፡

1. በ5ኛዉ ቀን የትኩረት ቡድኑ ተሳታፊዎች የእቅድ አዘገጃጀት ሂደቱን ካብራሩ በኋላ ረቂቅ ዕቅዱ ለነዋሪዎች ይቀርባል፡፡
2. የቀበሌው አስተዳዳሪ የዕቅዱን አቀራረብ አስመልክቶ ማብራሪያ በመስጠት ይጀምራል
3. በስብሰባዉ ላይ በረቂቅ ዕቅዱ ይዘት ማንኛውም ሃሳብና አስተያየቶች ተሰጠውበት ረቂቅ ዕቅዱ ተቀባይነት እንዲያገኝ ይጠበቃል።ለዚህም ነዋሪዎቹ በረቂቅ ዕቅዱ ላይ ነጻ ሆነው መወያየት ይኖርባቸዋል።
4. ከዉይይቱ በኋላ የቀበሌዉ ዋና አስተዳዳሪ ነዋሪዎቹን ረቂቅ ዕቅዱን መቀበላቸዉን መጠየቅ አለበት፡፡
5. በተዘጋጀዉ ረቂቅ እቅድ ነዋሪዎችን ለማወያየት የዉይይት መድረኩን የሚመራዉ የቀበሌዉ ዋና አስተዳዳሪ ነዉ፡፡
6. በውይይቱ በተሰጠው አስተያየት መሰረት ረቂቅ ዕቅዱ እንዲዳብር ይደረጋል፡፡
7. የቀበሌዉ ዋና አስተዳዳሪም የዕቅዱን ረቂቅ ለቀበሌዉ ስራአስኪያጅ ያስረክባል፡፡
8. የቀበሌዉም ስራአስኪያጅ ረቂቅ ዕቅዱ አስተያየት ተሰጦበት እንዲጸድቅ ለቀበሌዉ ምክር ቤት ይልካል፡፡
9. በምክር ቤቱ የጸደቀዉን ዕቅድ የቀበሌው ነዋሪዎቹ እንዲያዉቁት በቀበሌዉ እና በንዑስ ቀበሌው ማስታወቂያ ሰሌዳ ላይ ይለጠፋል፡፡
10. የቀበሌ ምክር ቤትም የቀበሌውን ዓመታዊ እና የ5 ዓመት የተማአአፅ የልማት ዕቅድ ለሁሉም ንዑስ ቀበሌዎች/ጎጦች ያስረክባል፡፡ አስፈላጊ ሆኖ ሲገኝ ምክር ይለግሳል። እንዲሁም በጋራ የሚተገበሩ ፕሮግራሞችን ይለያል፡፡
11. በቀበሌ ምክር ቤት የጸደቀውን የቀበሌ ዕቅድ፡-

- በ2 ቅጅ በማዘጋጀት በ3 ቀናት ውስጥ 1 ቅጅ ለቀበሌው፣ 1 ቅጅ ለወረዳው ፕላን እና ልማት ጽ/ቤት ማቅረብ፣
- ከዚህ በተጨማሪም ቀበሌ ላይ ያሉ የየሴክተሩ ተወካዮች የየራሳቸውን ዕቅድ በወረዳ ደረጃ ላሉ እናት ሴክተሮች መላክ ይጠበቅባቸዋል፡፡
- ሁሉም በወረዳ ደረጃ ያሉ የሴክተር ጽ/ቤቶ በየቀበሌው በተቀናጀ ማህበረሰብ አቀፍ አሳታፊ ዕቅድ መርህ የተዘጋጀውን የየራሳቸውን ሴክተር ድርሻ ቀበሌዎች ለወረዳ ፕላንና ልማት ቡድን

ከላኩት የዕቅድ ሰነድ ላይ በመውሰድ ወረዳዊ የየሴክተር ዕቅድ በማዘጋጀት ለወረዳው ፕላንና ልማት መላክ ይኖርባቸዋል፡፡

- የወረዳው ፕላን እና ልማት ከየሴክተሩ የደረሰውን ዕቅድ በማጠቃለል ወረዳዊ የተጠቃለለ ዕቅድ ያዘጋጃል፡፡

12. ዕቅዱ ከጸደቀ በኋላ የቀበሌው ስራ አስኪያጅም ለተሰብሳቢዎች እቅዱ እንዴት እንደሚተገበር፣ የክትትልና ቁጥጥር እንዲሁም የግምገማ ስርዓቶች እንዴት እንደሚመሩ መግልጽ አለበት፡፡

ሀ. እያንዳንዱ የንዑስ ቀበሌ/ጎጥ ሰብሳቢ ለንዑስ ቀበሌው ረቂቅ የትግበራ ዕቅድ ተፈጻሚነት ኃላፊነት አለበት፡፡

ለ. የአስተግባሪ ኮሚቴዎች ህዝቡን ለልማት በማነቃነቅ በትግበራና በእያንዳንዱ ሴክተር የተገኙ ዉጤቶችን ሪፖርት በማድረግ፣ ይሳተፋሉ፡፡

ሐ. የተዘጋጀውን የቀበሌ የእየሩብ ዓመታትና ዓመታዊ ሪፖርት በ2 ቅጅ በማዘጋጀት 1 ቅጅ ለቀበሌው፣ 1 ቅጅ ለወረዳው ፕላን እና ልማት ማቅረብ፣

- ከዚህ በተጨማሪም ቀበሌ ላይ ያሉ የየሴክተሩ ተወካዮች የየራሳቸውን ሪፖርት በወረዳ ደረጃ ላሉ እናት ሴክተሮች መላክ ይጠበቅባቸዋል፡፡
- ሁሉም በወረዳ ደረጃ ያሉ የሴክተር ጽ/ቤቶች በየቀበሌው በተቀናጀ ማህበረሰብ አቀፍ አሳታፊ ዕቅድ መርህ የተዘጋጀውን የየራሳቸውን ሴክተር ሪፖርት ቀበሌዎች ለወረዳ ፕላንና ልማት ጽ/ቤት ከላኩት የሪፖርት ሰነድ ላይ በመውሰድ ወረዳዊ የየሴክተር ሪፖርት በማዘጋጀት ለወረዳው ፕላን እና ልማት መላክ ይኖርባቸዋል፡፡
- የወረዳው ፕላን እና ልማት ጽ/ቤት ከየሴክተሩ የደረሰውን ሪፖርት በማጠቃለል ወረዳዊ የተጠቃለለ ሪፖርት ያዘጋጃል፡፡

7. ቴክኒካዊ መረጃዎች (Techinical Data)

የቀበሌው መሠረታዊ መረጃዎች

መሠረታዊ መረጃዎች	የተገመተ	የተረጋገጠ
የወረዳው ሥም		
የቀበሌው ሥም		
የንዑስ ቀበሌዎች ብዛት		
የንዑስ ቀበሌ “ሀ” ሥም		

የንዑስ ቀበሌ “ለ” ሥም		
የንዑስ ቀበሌ “ሐ” ሥም		
የንዑስ ቀበሌ “መ” ሥም		

መሠረታዊ ስታትስቲካዊ መረጃዎች	የተገመተ	የተረጋገጠ
የቀበሌው የቆዳ ስፋት		
የቀበሌው ህዝብ ብዛት		
የየንዑስ ቀበሌው የህዝብ ብዛት	ወንድ	ሴት
የንዑስ ቀበሌ “ሀ” የህዝብ ብዛት		
የንዑስ ቀበሌ “ለ” የህዝብ ብዛት		
የንዑስ ቀበሌ “ሐ” የህዝብ ብዛት		
የንዑስ ቀበሌ “መ” የህዝብ ብዛት		

የቀበሌ ምክር ቤት አባላት ብዛት		

1. የግብርናና የተፈጥሮ ሀብት ቴክኒካዊ መረጃዎች

መሬት	ሄክታር በግምት	ሄክታር በልኬታ የተገኘ
የቀበሌው ጠቅላላ የመሬት ስፋት		
ለሰብል ልማት የዋለ መሬት		
ለግጦሽ የዋለ መሬት		
ለመስኖ ልማት የዋለ መሬት		
በደን የተሸፈነ መሬት		
በማገገም ላይ ያለ መሬት		
ሌላ ካለ		

ዋና ዋና ሰብሎች	ሄክታር በግምት	ሄክታር በልኬታ የተገኘ

በቆሎ		
ስንዴ		
ሩዝ		
ጤፍ		
ገብስ		
ማሽላ		
ሌሎች		
ዋና ዋና ዘመናዊ የእርሻ መሣሪያዎች	**በቁጥር**	**አስተያየት**
ትራክተር		
ማረሻ		
መከሰከሻ		
ሌሎች		
በእንስሳት የሚጎተቱ የእርሻ መሣሪያዎች	**በቁጥር**	**አስተያየት**
በበሬ የሚጎተት ማረሻ		
በበሬ የሚጎተት መከስከሻ		
በበሬ የሚጎተት አረም ማረሚያ/መዝሪያ/		
ሌሎች		

የኅብረት ሥራ ማህበራት	**በቁጥር**	**አስተያየት**
የገበሬዎች የኅብረት ሥራ ማህበራት		

የወተት አምራቾች የኅ/ሥ/ማህበራት		
ሌሎች		

የምግብ ማቀነባበሪያ ኢንዱስትሪዎች	በቁጥር	አስተያየት

ዋና ዋና የእንስሳት ዓይነቶች	በቁጥር	አስተያየት
ላም		
ፍየል		
በግ		
በሬ		
ሌሎች		
ሌሎች እንስሳት	በቁጥር	አስተያየት
አህያ		
በቅሎ		
የሀገር ውስጥ ዶሮ ብዛት		
የውጭ ዝርያ ያላቸው ዶሮዎች ብዛት		
ሌሎች		
ዋና ዋና የእንሰሳት በሽታዎች		

	XXXXXXXXXXX	XXXXXXXXXXXXXX
	XXXXXXXXXXX	XXXXXXXXXXXXXX

የግብርና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎች	**በቁጥር**	**አስተያየት**
የሰብል		
የመስኖ		
የተፈጥሮ ሀብት		
የእንሰሳት		
ሌሎች		

2. የማህበረሰብ ጤና መረጃዎች

1. ዋና ዋና በሽታዎች	**ወንድ**	**ሴት**	**ድምር**
ወባ በሽታ			
ውሃ ወለድ በሽታ			
ሌሎች			

2. ተላላፊ በሽታዎች	ወንድ	ሴት	ድምር
ኤች አይቪ ኤድስ			
ሳንባ ነቀርሳ			
የአባለዘር በሽታ			
ሌሎች			

3. መሠረታዊ የጤና አገልግሎት	በቁጥር	አስተያየት	
የመድኃኒት ማከፋፈያዎች			
ጤና ኬላዎች			
ጤና ጣቢያዎች			
አገልግሎት በመስጠት ላይ ያሉ የጤና ኮሚቴዎች			
አገልግሎት በመስጠት ላይ ያሉ የቀበሌ ጤና ኤክስቴንሽን ሠራተኞች			
ሌሎች			

4. ከአምስት ዓመት በታች የሆኑ ህጻናት	ወንድ	ሴት	ድምር
ከአንድ አመት በታች የሆኑ ህጻናት ቁጥር			
ከአምስት አመት በታች የሆኑ ህጻናት ቁጥር			
ከአምስት አመት በታች የሆኑ			

ህጻናት የአመጋገብ ሁኔታ			
ከፍተኛ የአመጋገብ ችግር ያለባቸው ህጻናት			
መካከለኛ የአመጋገብ ችግር ያለባቸው ህጻናት			
ሌሎች			
5. ከአንድ አመት በታች ያሉ ህጻናት የክትባት ሁኔታ	**ወንድ**	**ሴት**	**ድምር**
ፖሊዮ 3			
ፔንታ ቫለንት 3			
ኩፍኝ			
ቫይታሚን ኤ			
ቢሲጂ			
ሌሎች			
6. የሴቶች የመውለጃ ዕድሜ/ Women of Child Bearing Age/	**በቁጥር**		
ዕድሜያቸው ከ19 እስከ 45 የሆኑ ወላድ እናቶች			
ዕድሜአቸው ከ20 ዓመት በታች የሆኑ ወላድ እናቶች			
ቲቲ1 የተከተቡ እናቶች ቁጥር			
ሌሎች			
7.የወሊድ አገልግሎት /Reproductive Health Services/	**ወንድ**	**ሴት**	**ድምር**

የቤተሰብ ምጣኔ ተጠቃሚ ብዛት			
የእናቶች የጤና አገልግሎት የሚሠጡ ተቋማት	XXXXXX	XXXXXXX	
• በእርግዝና ጊዜ	XXXXXX		
• በወሊድ ጊዜ	XXXXXX		
• ከወሊድ በኃላ	XXXXXX		
ሌሎች			
8. ኤች አይቪ ኤድስ	**ወንድ**	**ሴት**	**ድምር**
• በኤችአይቪ/ኤድስ የሞቱ			
• በኤችአይቪ /ኤድስ የተያዙ			
• የኤችአይቪ ሥርጭት ምጣኔ			
• በፈቃደኝነት የኤች አይ ቪ/ኤድስ የምክር አገልግሎት የሚከታተሉ			
• ከኤች አይ ቪ/ኤድስ ጋር በተያያዘ ከታመሙ ህሙማን መካከል የወጣቶች ብዛት			
• በኤች አይ ቪ/ኤድስ ወላጆቻቸውን ያጡ			
• ከእናት ወደ ልጅ እንዳይተላለፍ መከላከያ የሚወስዱ			
• የዕድሜ ማገራዘሚያ ተጠቃሚ			

3. የትምህርት ዘርፍ ቴክኒካል መረጃዎች

ሥነ ህዝብና ተዛማጅ መረጃዎች	በቁጥ/በመቶኛ/በጥምርታ	አስተያየት
ዕድሜያቸው ለትምህርት የደረሱ ህጻናት (7-14)		
ዕድሚያቸው 7 ዓመት የሞሉ ህጻናት		
በየዓመቱ ለትም/የተመዘገቡ ህጻናት		
የመጀመሪያ ደረጃ ትም/የማጠናቀቅ መጣኔ		
ከትምህርት የሚቀሩ ተማሪዎች ብዛት		
የማለፍ መጣኔ		
የተማሪ ክፍል ጥመርታ		
ሌሎች		

የት/ቤት አገልግሎት መስጫዎች	በቁጥR/በመቶኛ/በጥምርታ	አስተያየት
የመጸዳጃ ቤት ጉድጓዶች መጣኔ		
የመጸዳጃ ቤት ጉድጓዶች እጥረት		
የ1ኛ ደረጃ ት/ቤት ብዛት		
የተማሪዎች ዴስክ ጥመርታ		
የተማሪዎች ዴስክ እጥረት		
የተማሪዎች መጽሐፍ ጥመርታ		
የውኃ አገልግሎት በቁጥር		
የመጫወቻ ሜዳ በቁጥር		
ቤተ ሙከራ /ላቦራቶሪ/ በቁጥር		
የትምህርት ቤቱ ገቢ በብር የትምህርት ቤቱ ወጪ በብር		
ሌሎች		

ቅድመ መደበኛ	በቁጥ/በመቶኛ/በጥምርታ	አስተያየት
የቅድመ መደበኛ ት\ቤት ብዛት		

የተመዘገቡ ተማሪዎች ብዛት		
ጥቅል የተማሪዎች ተሳትፎ		
ንጥር የተማሪዎች ተሳትፎ		
ሌሎች		

የመምህራንና የአስተዳደር ሠራተኞች ሁኔታ	በቁጥ/በመቶኛ/በጥምርታ	አስተያየት
የመምህራን የትም/ ደረጃ በፆታ		
የአስተዳደር ሠራተኞች ብዛት በፆታ		
አሁን ያለ የመምህራን መጠለያ ብዛት		
የሚያስፈልግ ተጨማሪ የመም/መጠለያ ብዛት		

አማራጭ መሠረታዊ ትምህርት	ቁጥ/በመቶኛ/በጥምርታ	አስተያየት
አማራጭ መሠረታዊ ት/ቤቶች		
የአማራጭ መሠረታዊ ት/ቤቶች ብዛት		
የሚማሩ ተማሪዎች ብዛት በፆታ		
የመማሪያ መጻህፍቶች ጥመርታ		
የአማራጭ መሠረታዊ ት/ቤቶች ማዕከላት ብዛት		
የተመዘገቡ ተማሪዎች ብዛት በፆታ		

የአማራጭ ት/ቤቶች ሁኔታ	በቁጥ/በመቶኛ/በጥምርታ	አስተያየት
የተሳታፊዎች ብዛት		
የአመቻቾች ብዛት		
የክፍሎች ብዛት		
የተገነቡ ተጨማሪ ክፍሎች		

ተግባር ተኮር የጎልማሶች ትምህርት		

	በቁጥ/በመቶኛ/በጥምርታ	አስተያየት
የተሳታፊዎች ብዛት በፆታ		
የአመቻቾች ብዛት በፆታ		
የክፍሎች ብዛት		
ሌሎች		

4. የንጹህ መጠጥ ውኃና የአካባቢ ንጽህና ቴክኒካል መረጃዎች

የውኃ መገኛዎች	ብዛት በቁጥር	የተጠቃሚዎች ብዛት በቁጥር
ግድቦች		
ምንጭ		
የተፈጥሮ ጉድጓዶች		
ወንዞች		
መለስተኛ ጥልቅ ጉድጓዶች		
ጥልቅ ጉድጓድ		
የውኃ መስመሮች		
ሌሎች		

የውሀ መገኛዎች ርቀት	አማካይ ርቀት	የተጠቃሚዎች ብዛት
ግድቦች		
ምንጭ		
የተፈጥሮ ጉድጓዶች		
ወንዞች		
መለስተኛ ጥልቅ ጉድጓዶች		
ጥልቅ ጉድጓድ		
የውኃ መስመሮች		
ሌሎች		

ንጽህናው የተጠበቀ ውኃ	አማካይ ርቀት	የተጠቃሚዎች ብዛት
ግድቦች		
ምንጭ		
የተፈጥሮ ጉድጓዶች		
ወንዞች		
መለስተኛ ጥልቅ ጉድጓዶች		
ጥልቅ ጉድጓድ		
የውኃ መስመሮች		
ሌሎች ወሀ ነክ ጉዳዮች	**የአገልግሎቶች ብዛት**	**የተጠቃሚዎች ብዛት**
የዝናብ ውሀን በማሰባሰብ የሚጠቀሙ ቤተሰቦች		
የእጅ ፓምፕ		
የውሀ ፈንድ በብር		

5. **የቀበሌው የገቢና ወጪ ቴክኒካዊ መረጃዎች**

የቤተሰብ የምግብ ዋስትና	በቁጥር	አስተያየት
በቂ ምግብ ያላቸው የቤተሰብ ኃላፊዎች (ለ8 ወር እና ከዚያ በላይ የሚበቃ ምግብ)		
በቂ ምግብ የሌላቸው የቤተሰብ ኃላፊዎች (ከ6 ወራት ያልበለጠ ምግብ)		
የምግብ እጥረት ያለባቸው የቤተሰብ ኃላፊዎች (ከ3 ወር ያልበለጠ ምግብ)		

የቤተሰብ የሀብት ደረጃ	ብዛት	አስተያየት
ደሀና ሀብት ያላቸው የቤተስብ ኃላፊዎች		
መካከለኛ ሀብት ያላቸው የቤተስብ ኃላፊዎች		

ዝቅተኛ ሀብት ያላቸው የቤተሰብ ኃላፊዎች		
የብድር ተደራሽነት	**ብዛት**	**አስተያየት**
የሴቶች የገቢ ማመንጫ ቡድኖች		
የወንዶች የገቢ ማመንጫ ቡድኖች		
የወጣቶች የገቢ ማመንጫ ቡድኖች		
ሴቶችና ወንዶች ወይም ወጣቶች የተቀላቀሉበት የገቢ ማመንጫ ቡድኖች		

መደበኛና መደበኛ ያልሆነ የሥራ ስምሪት	**በቁጥር**	**አስተያየት**
የራሱ መደበኛ ሥራ ያለው		
የራሱ መደበኛ ያልሆነ ሥራ ያለው		

ዋና የገቢ ምንጭ	**ብር**	**አስተያየት**
የልማት መዋጮ ወይም ክፍያ		
ሊሎች		

ተጨማሪ ውጫዊ ገቢ	**ብር**	**አስተያየት**
ከወረዳው		
መንግስታዊ ካልሆኑ ድርጅቶች		
ከክልሉ መንግስት		

6. የመልካም አስተዳደር እና የህግ የበላይነት ቴክኒካዊ መረጃ

ለሞራልና ለባህል መቆም	የጉዳዮቹ ብዛት	አስተያየት
ለቤተሰብ እንክብካቤ እና ጥበቃ ካለማድረግ የሚከሰቱ የህግ ጥሰቶች/መተላለፍ		
እርስ በእርስ ካለመከባበር የሚከሰቱ የህግ ጥሰቶች/መተላለፍ		
በችግር ውስጥ የሚኖሩና የተለየ እርዳታ የሚሹትን አረጋዊያንን እና ህጻናትን ለመርዳት የተሰሩ ሥራዎች		
የሰብዓዊ መብቶችን አለማክበር		

መብቶችን ማክበር	የጉዳዮቹ ብዛት	አስተያየት
የመኖርና ጥበቃ የማግኘት መብት ጥሰት		
ሀሳብን በነፃነት የመግለፅ መብት ጥሰት		
የመሥራት መብት ጥሰት		
የመከበር መብት ጥሰት		
የመረጡትን ሀይማኖት የመከተል መብት ጥሰት		
በህግ ፊት እኩል የመታየት መብት ጥሰት		

የህግ የበላይነትን ማክበር	የጉዳዮቹ ብዛት	አስተያየት
የዜጎችን መብትና እኩልነት ማክበር ጥሰት		
ዜጎች ለአገራቸው ያለባቸው ኃላፊነት ወይም ግዴታ		
በልማት ሥራዎች መሳተፍ		

በአገር ደህንነት ጉዳይ ላይ መሳተፍ		
የመንግስትን ግብር አለመክፈል ወይም የግብር ህጉን መጣስ		
የክልሉን/የወረዳውን/የቀበሌውን ህግ መጣስ		
የአመራር ደንብና መርሆዎችን መጣስ/መተላለፍ		
የቀበሌ ምክር ቤት ያወጣውን መርሆዎች መጣስ		
በቀበሌው ምክር ቤት እና በአካባቢው የልማት ኮሚቴዎች በሚደረጉ ስብሰባዎች ያለመሳተፍ ወይም ህግና ደንብን መተላለፍ		

የህግ የበላይነትን መጣስ/መተላለፍ	የጉዳዮቹ ብዛት	አስተያየት
የሙስና እና ሌሎች የሥነምግባር ጉድለቶች		
የማህበረሰቡን ዕቅዶች አለመተግበርና የታቀዱ ግቦችን ለማሳካት አለመቻል		
ከአካባቢ ጥበቃ እና ውበት አኳያ የሚታዩ የህግ ጥሰቶች/መተላለፎች		
ለማህበራዊ አገልግሎቶች ብቻ ከተከለሉ ክፍት ቦታዎች ላይ የግንባታ ሥራ ከማከናወን ጋር ተያይዞ ያሉ የህግ ጥሰቶች		
የውሃ መገኛ ቦታዎችን ከማውደም ጋር ተያይዞ የሚታዩ ዛፎችን የመመንጠር፣ ክስል የማክሰል፣ የደን/ቁጥቋጦዎች ቃጠሎ፣ አካባቢን የማራቆት የህግ ጥሰት/መተላለፍ፣		

7. የመሠረተ ልማት ቴክኒካል መረጃ

መሠረታዊ የመገናኛ መሠረተ ልማቶች	ርዝመት በኪ.ሜ	የተጠቃሚ ህዝብ ብዛት
የበጋ ብቻ መንገድ		

የበጋ ከክረምት መንገድ		
የአስፋልት መንገድ		
ሌሎች		

የኢነርጂ ምንጮች	በየራሱ መለኪያ	የተጠቃሚ ቤተሰብ በመቶኛ
ኤሌክትሪክ በኪሎዋት		
ማገዶ እንጨት በሜትር ኪዩብ		
ኬሮሲን/ነዳጅ በሊትር		
የከብት ፍግ በኩንታል		
ጀነሬተር በቁጥር		

መገናኛ ዘዴዎች	ጥቅል ቀጥር	የተጠቃሚ ብዛት
ስልክ		
ፖስታ ቤት		
ተንቀሳቃሽ ስልክ		
የመገናኛ ሬዲዮኖች		
ሌሎች		

የማህበረሰብ ግንባታዎች	ብዛት	አስተያየት
ጽህፈት ቤት		
የመሰብሰቢያ አዳራሽ		

የተጠርጣሪ እስረኛ ማቆያ ቤት		
የቀበሌ ሱቅ		
ሌሎች		
የማህበረሰብ ተቋማት	**ብዛት**	**አስተያየት**
ድልድዮች		
የውሃ ማጠራቀሚያ ታንከሮች		
ግድቦች		
የመድኃኒት ማከፋፈያዎች		
የማዋለጃ ክሊኒክ		
1ኛ ሳይክል ትምህርት ቤት		
2ኛ ሳይክል ትምህርት ቤት		
የመምህራን መኖሪያ ቤቶች		
ሌሎች		

8. የድህነትና አካባቢ ቴክኒካዊ መረጃ

አካባቢ	**በሄክታር/ቃዳ**	**አስተያየት**
የደን ስፋት		
ችግኝ የተተከለበት መሬት ስፋት		
የተራቆተ ቦታ ስፋት		
የጥብቅ ቦታ ስፋት		
የአካባቢ ኮሚቴዎች ብዛት በያታ		

የአካባቢ ኤክስቴንሽን አባላት በፆታ		
ሌሎች		

የድህነት ሁኔታ	**ብዛት**	**አስተያየት**
ሀብታም የቤተሰብ ኃላፊዎች		
መካከለኛ የቤተሰብ ኃላፊዎች		
ድሃ የቤተሰብ ኃላፊዎች		
የአካል ጉዳተኞች		
አዛውንት ወንዶች(ጥገኛ የሆኑ)		
አዛውንት ሴቶች(ጥገኛ የሆኑ)		
የህፃናት/ልጆች/ የቤተሰብ ኃላፊዎች		
ሌሎች		

8. ሴቶችንና የሥርዓተ ፆታ ጉዳዮችን የሚመለከቱ ቴክኒካዊ መረጃዎች

የሴቶች በኤች አይ ቪ/ኤድስ ተጋላጭነት ሁኔታ	**በቁጥር**	**አስተያየት**
በኤችአይቪ/ኤድስ ምክንያት የሞቱ ሴቶች ብዛት		
በኤችአይቪ/ኤድስ ላይ በፈቃደኝነት ላይ የተመሰረተ የምክር አገልግሎት የሚሰጡ ሴቶች ብዛት		
ሴቶች በኤችአይቪ/ኤድስ የመያዝ ዕድል መጣኔ		
ከኤችአይቪ/ኤድስ ጋር ተዛማጅነት ባላቸው በሽታዎች ህመምተኛ ሴቶች ብዛት		
በኤችአይቪ/ኤድስ ወላጆቻቸውን ያጡ ሴት ልጆች ብዛት		

በኤችአይቪ/ኤድስ ወላጆቻቸውን ያጡ ወንድ ልጆች ብዛት		
ኤችአይቪ ከእናት ወደ ልጅ እንዳይተላለፍ መከላከያ የሚጠቀሙ ደንበኞች ብዛት		
ፀረ ኤችአይቪ መድኀኒት ተጠቃሚ ሴት ደንበኞች ብዛት		
የሴቶች የጤና ሁኔታ	**በቁጥር**	**አስተያየት**
የእናቶች ሞት		
የህጻናት ሞት		
ዘመናዊ የቤተሰብ ምጣኔ የሚጠቀሙ ሴቶች ብዛት		
ሴት የጤና ባለሙያዎች ብዛት		
የልምድ አዋላጆች ብዛት		
የባህል መድኀኒት አዋቂ ሴቶች ብዛት		
የነፍሰ-ጡር ወጣቶች ብዛት		
ሥርዓተ-ፆታ	**በቁጥር**	**አስተያየት**
ባሎቻቸው ሞተውባቸው ሌላ ባል ያላገቡ ሴቶች ብዛት		
ሚስቶቻቸው ሞተውባቸው ሌላ ሚስት ያላገቡ ወንዶች ብዛት		
የእማዎራዎች ብዛት		
ሚስት የሌላቸው አባዎራዎች ብዛት		
የፈቱ ሴቶች ብዛት		
የፈቱ ወንዶች ብዛት		
ከአንድ በላይ ሚስት ያገቡ ወንዶች ብዛት		

ድህነት	ወንድ	ሴት
የእማወራዎች ብዛት		
ድሃ እማዎራዎች ብዛት		
የተሻለ ነዋሪ እማዎራዎች ብዛት		
የአካል ጉዳተኛ ሴቶች ብዛት		
ጥገኛ የሆኑ አዛውንት ወንዶች ብዛት		
ጥገኛ የሆኑ አዛውንት ሴቶች ብዛት		
የቤተሰብ ኃላፊ የሆኑ ሴት ህጻናት ብዛት		

በሴቶች የተያዙ የአመራር ቦታዎች	ወንድ	ሴት
በቀበሌ ምክር ቤት የሴቶች ብዛት		
በንዑስ ቀበሌዎች የአመራር ሴቶች ብዛት		
የሴቶች ቡድን ብዛት		
ሴት የልማት ጣቢያ ሠራተኞች ብዛት		
ሌሎች		

10. ***ወጣቶችን የሚመለከቱ ቴክኒካዊ መረጃዎች***

ኤች አይ ቪ/ኤድስ	በቁጥር	አስተያየት
የገቢ ምንጭ	**በቁጥር**	**አስተያየት**
በገቢ ማስገኛ ሥራዎች የተሰማሩ ወጣቶች ብዛት		
በመደበኛ ቅጥር የተቀጠሩ ወጣቶች ብዛት		
መደበኛ ባልሆነ ቅጥር የተቀጠሩ ወጣቶች ብዛት		
ሀብት ያላቸው ወጣቶች ብዛት		

ስልጠና ያገኙ ወጣቶች ብዛት		
የብድር ተጠቃሚ ወጣቶች ብዛት		
የመስሪያ ቦታ ያገኙ ወጣቶች ብዛት		
ሥርዓት-ፆታ	**በቁጥር**	**አስተያየት**
ባሎቻቸው ሞተውባቸው ሌላ ባል ያላገቡ ወጣት ሴቶች ብዛት		
ሚስቶቻቸው ሞተውባቸው ሌላ ሚስት ያላገቡ ወጣት ወንዶች ብዛት		
እማዎራ ወጣቶች ብዛት		
ሚስት የሌላቸው አባዎራ ወጣቶች ብዛት		
የፈቱ ሴት ወጣቶች ብዛት		
የፈቱ ወንድ ወጣቶች ብዛት		
ከአንድ በላይ ሚስት ያለው ወንድ ያገቡ ሴት ወጣቶች ብዛት		
ድህነት	**ወንድ**	**ሴት**
ከፍተኛ ሀብት ያላቸው ወጣቶች ብዛት		
መካከለኛ ሀብት ያላቸው ወጣቶች ብዛት		
ዝቅተኛ ሀብት ያላቸው ወጣቶች ብዛት		
የአካል ጉዳተኛ ወጣቶች ብዛት		
የጥገኛ ወጣቶች ብዛት		
የቤተሰብ ኃላፊ የሆኑ ወጣቶች ብዛት		
ሌሎች		
የወጣት ድርጅቶች	**ወንድ**	**ሴት**

የወጣት ሴቶች ቡድኖች ብዛት		
የወጣት ሴቶች የስፖርት ክለቦች ብዛት		
የወጣት ወንዶች ቡድኖች ብዛት		
የወጣት ወንዶች የስፖርት ክለቦች ብዛት		
በገቢ ማስገኛ ሥራዎች የተሰማሩ የወጣት ቡድኖች ብዛት		
ሌሎች		

8. **የአገግ መሳሪያዎች** /PRA TOOLS/

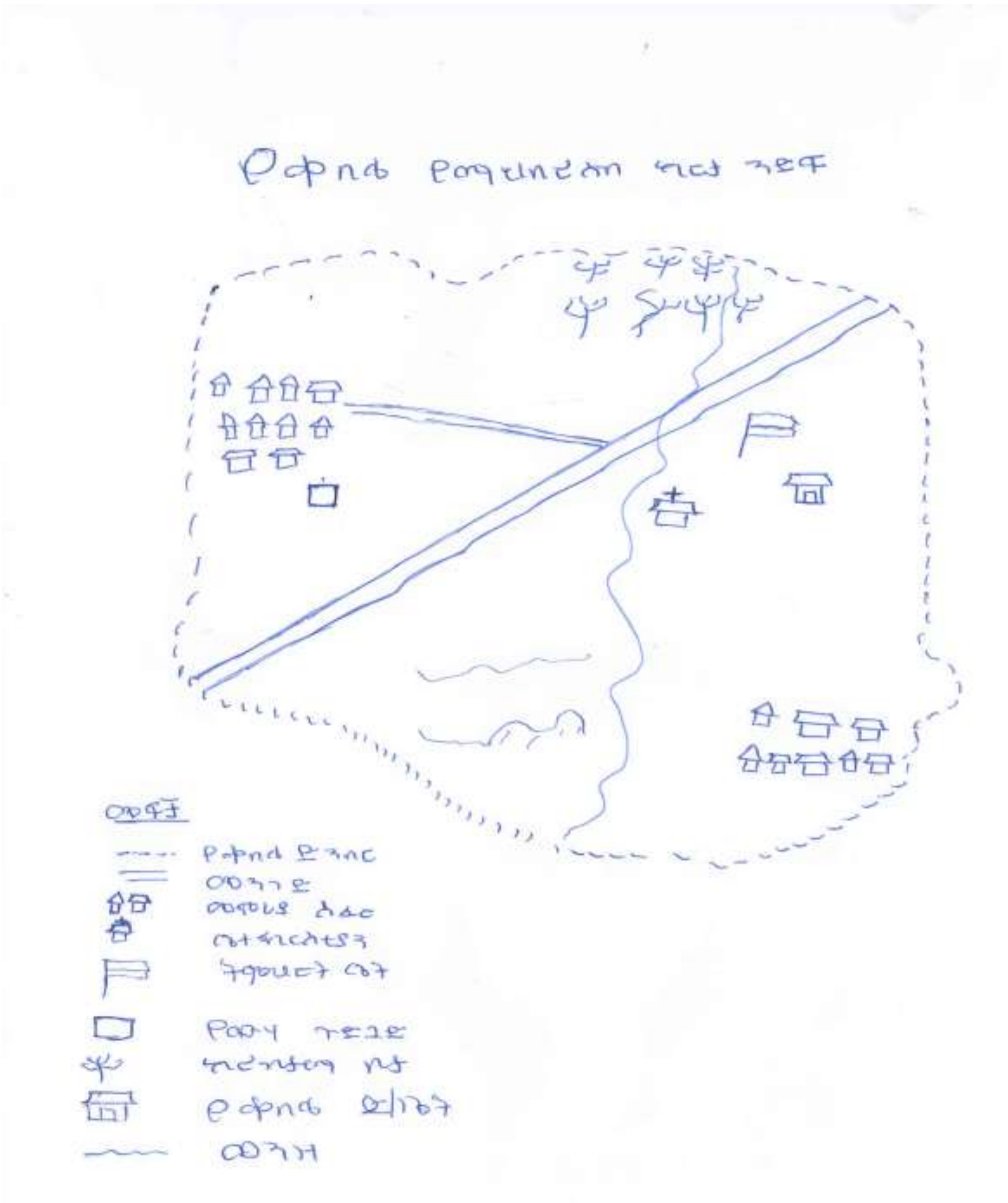

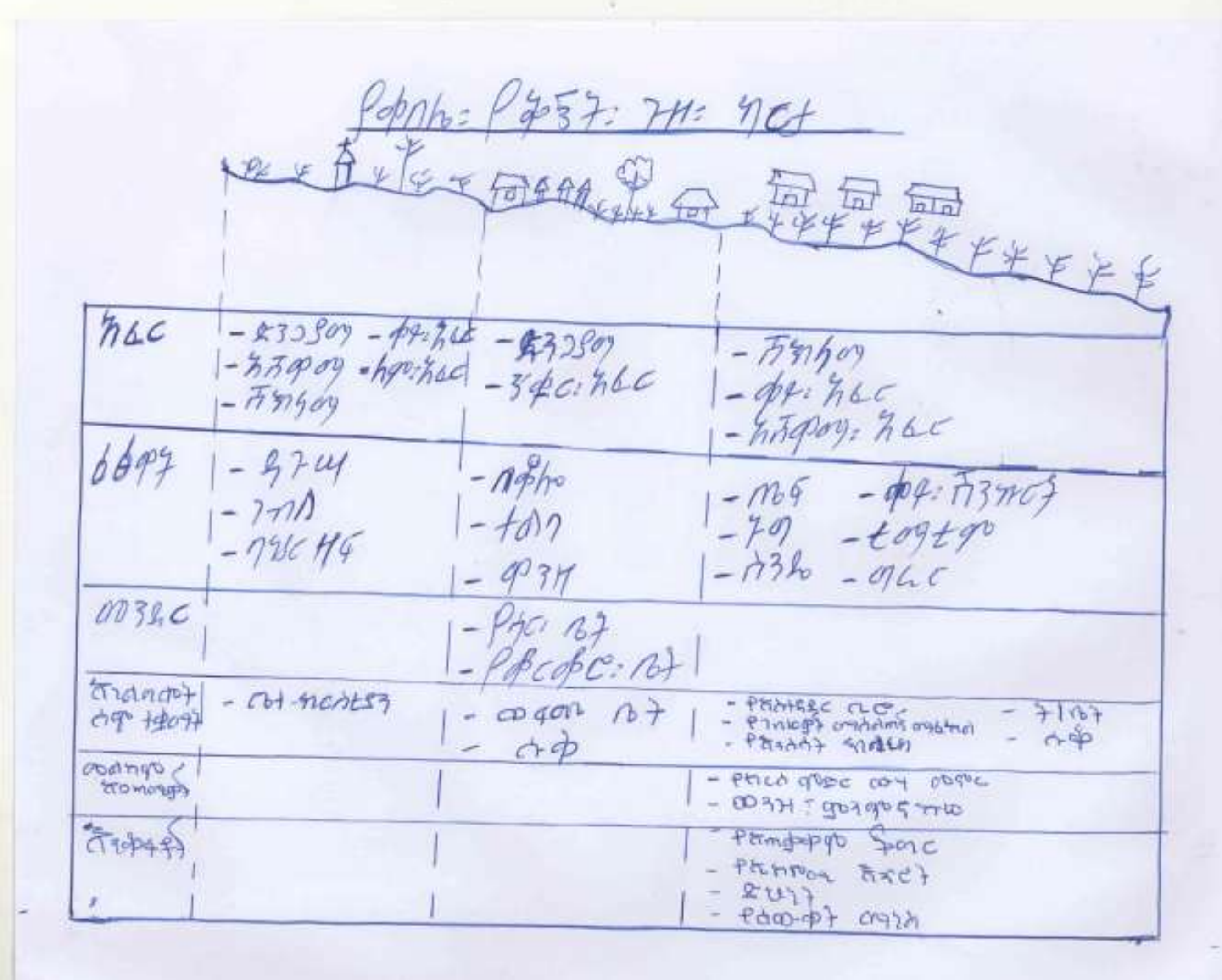

አፈር
ዕፅዋት
መንደር

የቀበሌው ታሪካዊ የጊዜ ማሳያመስመር

ዓ.ም	ክስተት	መንስዔዎች	ውጤቶች/ጥቅሞች	የመፍትሄ ርምጃዎች

የጤና ሁኔታ የአዝማሚያ ማሳያ መስመር

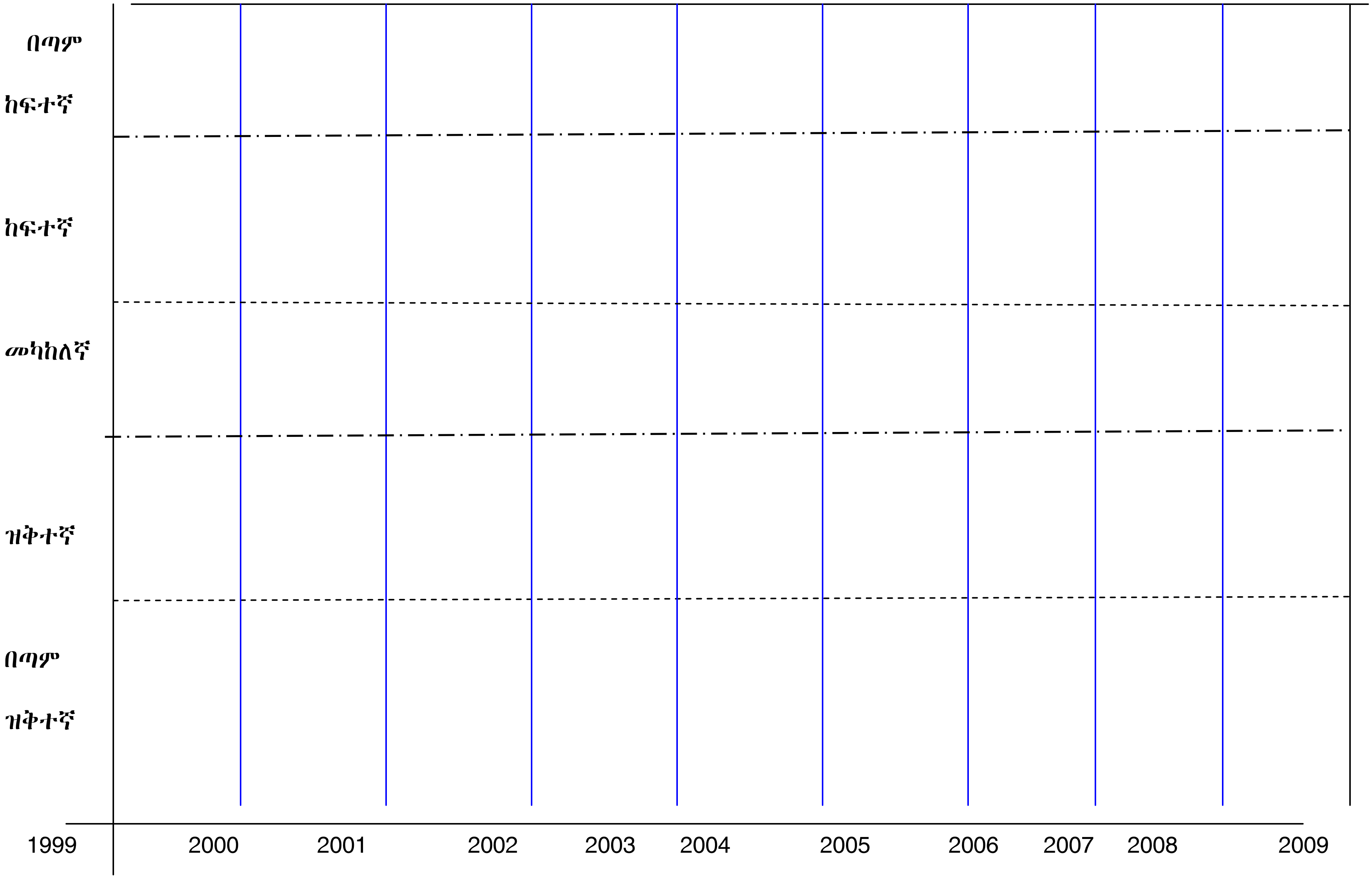

ወቅታዊ የጊዜ መቁጠሪያ

ተግባራት	ወር →											
↓	ጥር	የካቲ	መጋቢ	ሚያዝ	ግንቦት	ሰኔ	ሐምሌ	ነሃሴ	መስከረ	ጥቅም	ህዳር	ታህሳስ
የአየር ንብረትና የዝናብ መጠን												
• የዝናብ መጠን												
• የወሃ መኖር/መገኘት												
• የሙቀት መጠን												
የሰው በሽታዎች												
• ወባ												
• ተቀማጥ												
• የሳንባ ምች												
የምግብ ዋስትና												
• ምግብ በብዛት የሚገኝበት												
• የምግብ እጥረት የሚታይበት												
የግል የገቢ ሁኔታ												

• ጥሩ												
• ድሃ												
የእንስሳት በሽታዎች												
የላሞች በሽታዎች												
የበግና ፍየል በሽታዎች												
የዶሮ በሽታዎች												
የሰብል የእርሻ እንቅስቃሴዎች												
• ጤፍ												
• ስንዴ												
• ማሽላ												
የጉልበት ፍላጎት												
• ከፍተኛው												
• ዝቅተኛው												
• ሌሎች												

የተቋማት ትንተና

ተቋማትን መለየትና በቅደም ተከተል ማስቀመጥ

መለያ ቁጥር	ተቋም	የጠቀሜታ ደረጃ /በነጥብ/	የጠቀሜታ ደረጃ ምክንያት

ተቋማዊ ትንታኔ

የተቋሞች ግንኙነት ትንተና- ጠቀሜታ

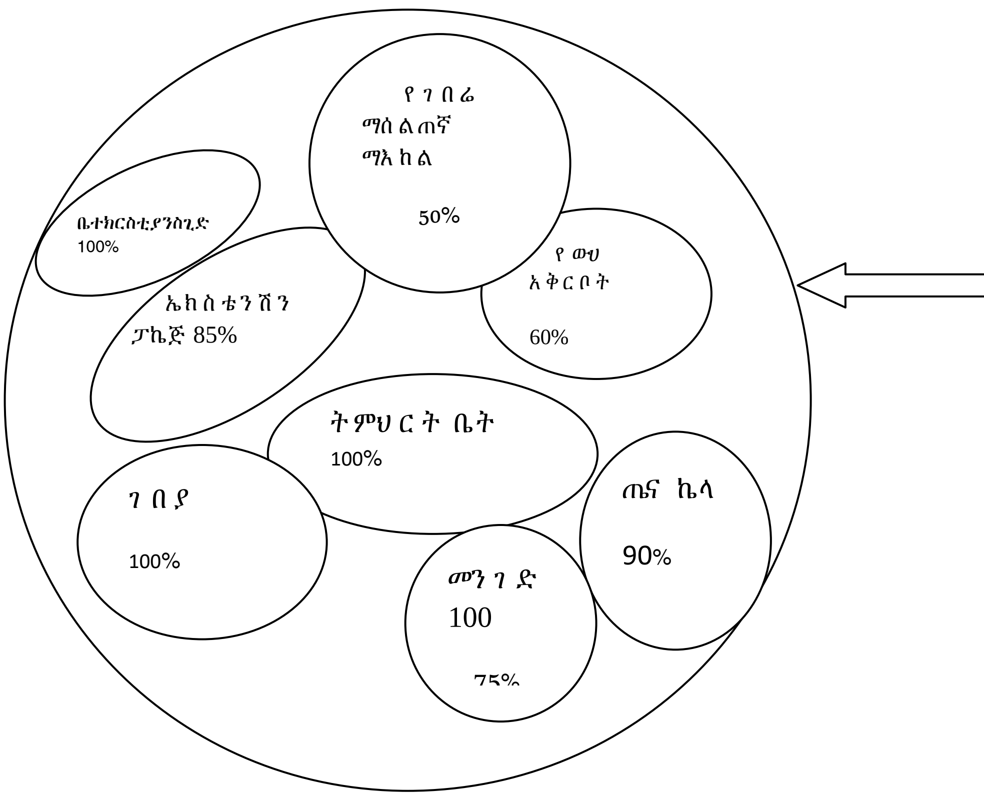

ይህ የተቋማት ትንተና ስዕል ተቋማት ከሚሰጡት **ጥቅም** አንፃር የሚያሳይ ነው፡፡ በመሆኑም ለምሳሌ ለማህበረሰቡ ከፍተኛ ጥቅም ያለው ትምህርት፣ መንገድ፣ ገበያ፣ ቤተክርስቲያን/መስጊድ 100% ሲሆን ወፍጮ እና ጤና 90% እንዲሁም ኤክስቴንሽን ፓኬጅ 85%፣ መንገድ 75%፣ የውሀ አቅርቦት 60% እና የገበሬ ማሰልጠኛ ማእከል 50% ጥቅም ይሰጣሉ፡፡

ተቋማዊ ትንታኔ

የተቋሞች ግንኙነት ትንተና-የእርስ በእርስ ትብብር

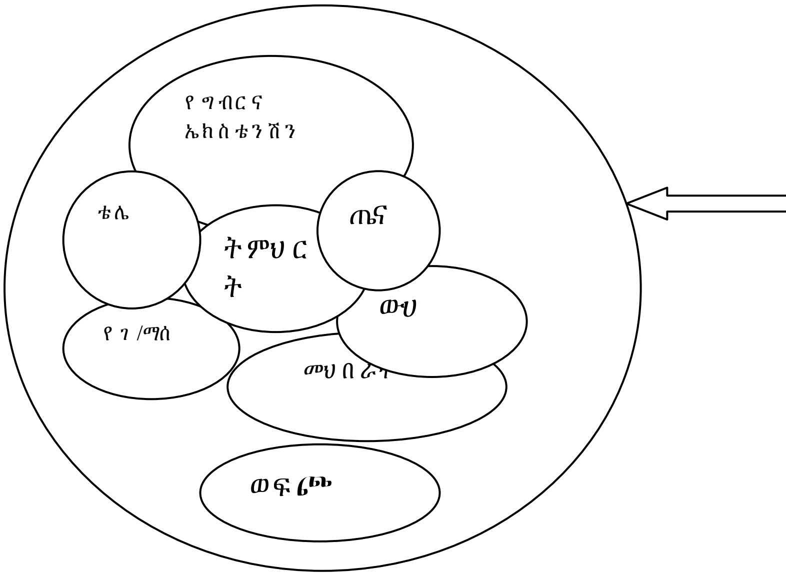

ይህ የተቋማት ትንተና ስዕል የሚያሳየው የተቋማት **ትብብርን** ነው። ለምሳሌ የትምህርት ተቋም (የመጀመሪያ ደረጃ ት/ቤት) ከጤና፣ ከውሀ፣ ከገበሬዎች ማሰልጠኛ ማዕከል እና ኢ.ትዮ.ቴሌ.ኮም ጋር ቀጥኛ ግንኙነት ያለው ሲሆን ከወፍጮ፣ እና ከማህበራት ጋር ቀጥተኛ የሆነ ግንኙነት የለውም፡፡

የሥርዓተ-ፆታ ሀብት ካርታ፡- የሀብት ተደራሽነትና ቁጥጥር

ሀብት	ባለቤትነት		ኃላፊነት		የጉልበት አስተዋጽኦ	
	ወንዶች	ሴቶች	ወንዶች	ሴቶች	ወንዶች	ሴቶች
የቀንድ ከብቶች						
ፍየሎች						
ዶሮዎች						
ቤት						
የቤት ቁሳቁስ						
አህያ						
ማረሻ						
በሬዎች						
ሳይክል						
የጋማ ከብቶች ጋሪ						
የእርሻ መሬት						
ከጤፍ የሚገኝ የገንዘብ ገቢ						
ከስንዴ የሚገኝ የገንዘብ ገቢ						
ከስፌት/ጥልፍ የሚገኝ የገንዘብ ገቢ						
ሌሎች						
ጠቅላላ ድምር						

ሥርዓተ ፆታን መሠረት ያደረገ ዕለታዊ የተግባራት የጊዜ መቁጠሪያ ምሳሌ

(Examples of Gender Daily Calendar)

ሰዓት	ሴቶች		ወንዶች	
	እናቶችና ሴት ልጆች		አባቶችና ወንድ ልጆች	
	የሚሰራ ስራ አለን? ካለ ብቻ የ “X” ምልክት ይደረግ	የስራው ዓይነት	የሚሰራ ስራ አለን? ካለ ብቻ የ “X” ምልክት	የስራው ዓይነት
11:00 (ከሌሊቱ)				
12:00				
01:00				
02:00				
03:00				
04:00				
05:00				
06:00				
07:00				
08:00				
09:00				
10:00				
11:00				
12:00				
01:00				
02:00				
03:00				
04:00				
05:00 (ከምሽቱ)				
ጠቅላላ የሥራ ሰዓታት ድምር				

የሃብት ደረጃ በቤተሰብ

የቤት ቁጥር	አባዎራ/እማዎራ	የሃብት ደረጃ መለኪያ				አጠቃላይ ውጤት	የኑሮ ሁኔታ
		በጣም ዝቅተኛ (1)	ዝቅተኛ (2)	መካከለኛ (3)	ከፍተኛ (4)		መጥፎ፣ ጥሩና በቂ

የሀብት ደረጃ አሰጣጥ

በቀበሌው በሚገኙ በሁሉም ንዑስ ቀበሌዎች እና ቤተሰቦች

ተ.ቁ	የንዑስ ቀበሌው ስም	የሀብት ደረጃ ምድብ			የቤተሰብ ኃላፊ ብዛት
		ዝቅተኛ የሀብት ደረጃ	መካከለኛ የሀብት ደረጃ	ከፍተኛ የሀብት ደረጃ	በቁጥር ወይም በመቶኛ
1					
2					
3					
4					
5					
6					
የንዑስ ቀበሌዎች ጠቅላላ ድምር					
የሀብት ደረጃ ምድብ በመቶኛ					

የገቢና ወጪ ምንጭ /በቀበሌ ደረጃ/

	የገቢ ምንጭ			
	ውስጣዊ የገቢ ምንጭ		አስተዳደራዊ ወጪ	
	ንዑስ ድምር		ንዑስ ድምር	
	ውጫዊ የገቢ ምንጭ/ከቀበሌው ወጪ/		የልማት ተግባራት ወጪ	
	ንዑስ ድምር			
	በጥሬ ገንዘብ ያልሆነ ገቢ			
	ጉልበት			

	ንዑስ ድምር		**ንዑስ ድምር**	
	ጠቅላላ ድምር			

የልማት መልካም አጋጣሚዎች

በቀበሌ ደረጃ

<table>
<tr><th>መልካም አጋጣሚዎች
(በቀበሌው ውስጥ የሚገኙ የልማት እምቅ አቅሞች)</th><th>ዕንቅፋቶች
(የልማት እምቅ አቅሞችን ከመጠቀም ቀበሌውን የሚገድቡ ሁኔታዎች)</th><th>መንስዔዎች
(ለእንቅፋቶች መከሰት ወይም መስፋፋት ምክንያት የሆኑ ሁኔታዎች)</th></tr>
<tr><td rowspan="5"></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td></td><td></td></tr>
<tr><td></td><td></td></tr>
<tr><td></td><td></td></tr>
<tr><td></td><td></td></tr>
<tr><td rowspan="4"></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td></td><td></td></tr>
<tr><td></td><td></td></tr>
<tr><td></td><td></td></tr>
</table>

የተማአአዕ ዓላማዎችና ርምጃዎች (በቀበሌ ደረጃ)

የክልሉ የልማት ዓላማዎች					
የወረዳው የልማት ዓላማ					
የቀበሌው የልማት ግቦች (ዓምድ 1)	መልካም አጋጣሚዎች (ዓምድ 2)	እንቅፋቶች (ዓምድ 3)	መንስዔዎች (ዓምድ 4)	የመፍትሄ ርምጃዎች (ዓምድ 5)	የሚከናወኑ ተግባራት (ዓምድ 6)
	(በቀበሌው ውስጥ ያሉ የልማት እምቅ አቅሞች)	(የልማት እምቅ አቅሞችን ከመጠቀም ቀበሌውን የሚገድቡ ሁኔታዎች)	(ለእንቅፋቶች መከሰት ወይም መስፋፋት ምክንያት የሆኑ ሁኔታዎች)	(እንቅፋቶችን ለማስወገድ መወሰድ ያለባቸው ርምጃዎች	(የመፍትሄ ርምጃዎችን ስኬት ለማፋጠን መከናወን ያለባቸው ተግባራት)

የተማአአዕ የልማት ዕቅድ: ግቦችና የመፍትሄ ርምጃዎች

በቀበሌ ደረጃ

የቀበሌው የልማት ግቦች (ዓምድ 1)	ግብዓቶች (ዓምድ 7)	ወጪዎች (ዓምድ 8)			የትግበራ ቅደም ተከተል በትግበራ ደረጃና በትግበራ አመት (ዓምድ 9)		የለውጥ አመልካቾች (ዓምድ 10)
	ጉልበት፣ የግንባታ ቁሳቁስ፣ አሸዋ፣ ድንጋይ፣ መጽሐፍት እስክርቢቶዎች፣ መድሐኒቶች፣ ባለሙያዎች፣ ወዘተ	ጠቅላላ የወጪ ግምት	ከቀበሌው የሚገኝ አስተዋጽኦ	ከወረዳ/ከክልል የሚገኝ አስተዋጽኦ	የትግበራ ደረጃ 1= ትግበራ ደረጃ አንድ 2=ትግበራ ደረጃ ሁለት 3=ትግበራ ደረጃ ሶስት	የትግበራ ዓመት 1=1ኛ ዓመት 2=2ኛ ዓመት 3=3ኛ ዓመት 4=4ኛ ዓመት	በቁጥር፣ መጣኔ፣ መጨመር፣ መቀነስ፣ ማሻሻል፣ ማስወገድ፣ ማሳነስ መከላከል፣ ወዘተ)

						5=5ኛ ዓመት	

የህጻናት ሁኔታ በኢትዮጵያ

በኢትዮጵያ የህጻናት ፖሊሲ መሰረት ህጻናት ማለት ዕድሜያቸው ከ18 ዓመት በታች የሆኑትን ሁሉ የሚያጠቃልል ነው፡፡ በ2016 በጀት ዓመት የአማራ ክልል የህዝብ ብዛት በቁጥር 23,548,999 /ወንድ 11,725,424 ሴት 11,823,575 / ሲሆን በገጠር 18,351,002 በከተማ 5,197,997 ነው፡፡ ይህም ልክ እንደሀገሪቱ ህዝብ ሁሉ በክልል የገጠር አካባቢ የሚኖረው ህዝብ ብዛት 78 በመቶ እንደሆነ መረጃዎች ያሳያሉ፡፡ ከአጠቃላይ የክልሉ ህዝብ 11,909,114 /ወንድ 6,032,782 ሴት 5,876,332/ ህጻናት ናቸው፡፡ በመሆኑም የክልሉ ህጻናት ብዛት 50.57 በመቶ ነው፡፡

በክልሉም ሆነ በሀገሪቱ የሚገኙ አብዛኞቹ ህጻናት በአስቸጋሪ የኑሮ ሁኔታ የሚገኙ እና በቂ የተመጣጠነ ምግብ ባለማግኘት እስከ ሞት የሚደርሱ ናቸው፡፡ ህጻናት በሳምንት በርካታ ሰዓታትን የጉልበት ስራ እንደሚሰሩ፣ በተለያዩ ምክንያት ቀያቸውን ለቀው እንደሚሰደዱ፣ ሴት ህጻናት ያለዕድሜያቸው እንዲያገቡ እንደሚገደዱ፣ መደፈር፣ ወዘተ መረጃዎች ያሳያሉ፡፡ ከዚህ በተጨማሪም እንd ሀገርም ሆነ እንደ ክልል የወላጅ አልባ ህጻናት ቁጥር ቀላል የማይባል ሲሆን የአካል ጉዳተኛ ሆነው የትምህርትና የጤና አገልግሎት የማያገኙ ህጻናት እንዳሉም ይታወቃል፡፡

የህጻናት ተሳትፎ ከዓለም አቀፍ ህግና ፖሊሲ ማዕቀፍ አኳያ

ኢትዮጵያ የህጻናት መብትን ለማስከበርና ተሳትፏቸውን ለማሳደግ በዓለም አቀፍ ደረጃ የወጣውን የህጻናት መብት ስምምነት እና የአፍሪካን የህጻናት መብትና ደህንነት ማስጠበቂያን /ቻርተር/ ተቀብላ ፈርማለች፡፡ በመሆኑም የህጻናት መብት፣ ደህንነትና ተሳትፎ ተግባራዊ የማድረግ ኃላፊነት ይጠበቅባታል፡፡

የህጻናት ተሳትፎ ከሀገር አቀፍ ህግና ፖሊሲ ማዕቀፍ አኳያ

በኢትዮጵያ በ1987 በጸደቀው ህገ-መንግስት ላይ የህጻናት ጉዳይ ትኩረት የተሰጠው ሲሆን ለአብነት ያህል በህገመንግስቱ አንቀጽ 29 ላይ የአመለካከትና ሀሳብን በነጻ የመያዝና የመግለጽ መብት፣ አንቀጽ 30 የመሰብሰብ መብት፣ አንቀጽ 31 የመደራጀት መብት፣ በአንቀጽ 43 ዜጎች /ህጻናትን ጨምሮ/ በልማት የመሳተፍ መብት፣ በተለይም በአንቀጽ 36 የህጻናት መብት በዝርዝር የተቀመጠ ሲሆን ይህም፡-

1/ ማንኛውም ህጻን የሚከተሉት መብቶች አሉት

ሀ/ በህይወት የመኖር መብት፣

ለ/ ስምና ዜግነት የማግኘት መብት፣

ሐ/ ወላጆቹን ወይም በህግ የማሳደግ መብት ያላቸውን ሰዎች የማወቅና የእነሱንም እንክብካቤ የማግኘት መብት፣

መ/ ጉልበቱን ከሚበዘብዙ ልማዶች የመጠበቅ፣ በትምህርት በጤናው እና በደህንነት ላይ ጉዳት የሚያደርሱ ስራዎች እንዲሰማራ ያለመገደድ ወይም ከመስራት የመጠበቅ መብት፣

ሠ/ በትምህርት ቤቶች ወይም በህጻናት ማሳደጊያ ተቋማት ውስጥ በአካል ላይ ከሚፈጸም ወይም ከጭካኔና ሰብአዊ ከሆነ ቅጣት ነጻ የመሆን መብት፣

2/ ህጻናትን የሚመለከቱ እርምጃዎች በሚወሰዱበት ጊዜ መንግስታዊ ወይም በግል የበጎ አድራጎት ተቋሞች በፍርድ ቤቶች በአስተዳደር ባለስልጣኖች ወይም በህግ አውጭ አካላት የህጻናት ደህንነት በቀዳሚነት መታሰብ አለበት፣ ወዘተ የሚሉት ይገኙበታል፡፡

4. የህጻናት ተሳትፎ ማዕቀፍ በተቀናጀ ማህበረሰብ አቀፍ አሳታፊ ዕቅድ

4.1 የህጻናት ተሳትፎ መርሆዎች

የህጻናት ዕቅድ እንደሌሎቹ የትኩረት ቡድን ዕቅዶች በቀበሌ ደረጃ የሚታቀድ ሲሆን የሚከተሉት መርሆዎች ትኩረት ተሰጥቷቸው በህጻናት የተሳትፎ ሂደት የሚተገበሩ ይሆናል፡፡

ሀ. ባለብዙ ዘርፍ/ሴክተር ዘለል መሆኑ፡- የህጻናት ጉዳይ በሁሉም ህጎች፣ ፖሊሲዎች፣ ፕሮግራሞችና ፕሮጀክቶች ወዘተ ውስጥ እንዲካተት፣ በግሉ ዘርፍ፣ መንግስታዊና መንግስታዊ ባልሆኑ አካላት የህጻናት ጉዳይ በአግባቡ በማንኛውም የሚከናወኑ ተግባራት ውስጥ መካተት ይኖርበታል፡፡ ጉዳዩ የአንድ ሴክተር ጉዳይ ብቻ ሳይሆን በተለየየ ደረጃ እና በተለያዩ ሴክተሮች ተፈጻሚ መሆንም ይጠበቅበታል፡፡

ለ. ፈቃደኝነት እና አካታችነት፡- ህጻናት ሲሳተፉ ጉዳዩን አውቀውት በፈቃደኝነት የሚሳተፉበት ሲሆን በት/ቤት ውስጥና ከት/ቤት ውጭ ያሉ ህጻናት፣ አካል ጉዳተኛ ህጻናት፣ ከደሀ ቤተሰብ የተገኙ ህጻናት፣ እንዲሁም በተለያየ ዕድሜ፣ ችሎታና ፆታ ወዘተ… የሚገኙ ህጻናት በቀበሌው ልማት ላይ እንዲሳተፉ ይጠበቃል፡፡ ለልማት የሚውለው የቀበሌ ሀብትም የህጻናትን ፍላጎት ጭምር ያካተተ መሆን ይገባዋል፡፡

ሐ. ለህጻናት ህይወት አግባብነት ያለው፡- ህጻናት የሚሳተፉበት ጉዳይ ለህጻናቱ አግባብነት ያለው እና ተጨባጭ መሆን ይኖርበታል፡፡ ህጻናት ተገደው ወይም ጫና ተደርጎባቸው እንዲሳተፉ መደረግ የለበትም፡፡ ተገደው ከሆነ የሚጠበቀውን በቂ መረጃ ሊሰጡ አይችሉም፡፡

መ. ለህጻናት ምቹ አካባቢ እና አቀራረብ፡- ህጻናቱ የሚወያዩበት ቦታ ለህጻናት ምቹና ተስማሚ መሆን ይጠበቅበታል፡፡ በቂ የውይይት ጊዜ መኖር ያለበት ቢሆንም የትምህርት ጊዜያቸውን ግን መሻማት የለበትም፡፡

ሠ. ስነ-ምግባር እና ደህንነት፡- በተቀናጀ ማህበረሰብ አቀፍ አሳታፊ ዕቅድ ጊዜ የሚደረጉ ውይይቶችና የሚከናወኑ ተግባራት የህጻናቱን ፍላጎት፣ ስሜት፣ አካላዊና ስነልቦናዊ ደህንነት በማይጎዱ መልኩ መከናወን ይኖርባቸዋል፡፡

ረ. ተጠያቂነት/ኃላፊነት፡- በቡድኑ ውስጥ የሚሳተፉ ህጻናት በቀበሌው ውስጥ የሚገኙትን ሁሉንም ህጻናት መብትና ፍላጎት ወክለው በመሆኑና በቀበሌው የልማት ዕቅድ ፍላጎታቸው የሚካተትና የሚተገበር እንዲሁም የሚወያዩበት ጉዳይ ለቀበሌው የውሳኔ ሰጭ አካላት ጠቃሚ በመሆኑ ውይይቱ ከፍተኛ ትኩረት ተሰጥቶት ሊከናወን ይገባል፡፡

የህጻናት ጉዳይ መረጃ

ተ.ቁ	የህጻናት መሰረታዊ መረጃዎች	መለኪያ	ወንድ	ሴት
1	**የስነህዝብ መረጃ**			
ሀ	በቀበሌው ዕድሜያቸው ከ18 ዓመት በታች የሆኑ ህጻናት ብዘት	በቁጥር		
ለ	በቀበሌው የሚገኙ የአካል ጉዳተኛ ህጻናት ብዛት	በቁጥር		
ሐ	በቀበሌው የሚገኙ ወላጅ አልባ ህጻናት ብዛት	በቁጥር		
መ	የቤተሰብ ኃላፊ የሆኑ ህጻናት ብዛት	በቁጥር		
2	**የጤና ወረጃ**			
ሀ	ለህጻናት ጤና ተደራሽ የሆኑ የጤና አገልግሎቶች ብዛት	በቁጥር		
ለ	ከ18 ዓመት በታች የወለዱ ሴት ልጆች ብዛት	በቁጥር		
ሐ	ከ18 ዓመት በታች የሆኑ የወሊድ መቆጣጠሪያ የሚጠቀሙ ሴት ልጆች ብዘት	በቁጥር		
መ	በኤችአይቪ ኤድስ ምክንያት ወላጆቻቸውን ያጡ ህጻናት ብዛት	በቁጥር		
3	**ትምህርት**			
ሀ	ዕድሜያቸው ለትምህርት የደረሱ ህጻናት (7-14)	በቁጥር		
ለ	ዕድሚያቸው 7 ዓመት የሞሉ ህጻናት	በቁጥር		

ሐ	በየዓመቱ ለትም/የተመዘገቡ ህጻናት	በቁጥር		
መ	የመጀመሪያ ደረጃ ትም/የማጠናቀቅ መጣኔ	በመቶኛ		
ሠ	ከትምህርት የሚቀሩ ተማሪዎች ብዛት	በቁጥር		
ረ	የማለፍ መጣኔ	በቁጥር		
ሰ	የተማሪ ክፍል ጥመርታ	በሬሽዮ		
ሸ	የተማሪ-ዴስክ ጥመርታ	በሬሽዮ		
ቀ	የውኃ አገልግሎት	በቁጥር		
በ	የመጫወቻ ሜዳ	በቁጥር		
ተ	ቤተ ሙከራ /ላቦራቶሪ/	በቁጥር		
ቸ	የቅድመ መደበኛ ት\ቤት ብዛት	በቁጥር		
ኀ	የተመዘገቡ ተማሪዎች ብዛት	በቁጥር		
ነ	ጥቅል የተማሪዎች ተሳትፎ	በመቶኛ		
አ	ንጥር የተማሪዎች ተሳትፎ	በመቶኛ		
4	**የህጻናት መብት ጥበቃ**			
ሀ	ዕድሜያቸው ከ5-14 ዓመት የሆኑና የጉልበት ብዝበዛ እየደረሰባቸው ያሉ ህጻናት ብዛት	በቁጥር		
ለ	የተገረዙ ሴት ህጻናት ብዛት	በቁጥር		
ሐ	የመብት ጥሰት የደረሰባቸው ህጻናት ብዛት	በቁጥር		
መ	አካላዊ/ስነልቦናዊ/ የወሲብ ጥቃት የደረሰባቸው ህጻናት	በቁጥር		
ሠ	ያለዕድሜያቸው ያገቡ ህጻናት ብዛት	በቁጥር		
5	**የህጻናት ተሳትፎ**			
ሀ	የህጻናት ቡድን ብዛት	በቁጥር		
ለ	በገቢ ማስገኛ ላይ የተሰማራ የህጻናት ቡድን ብዛት	በቁጥር		

<u>**በተቀናጀ የማህበረሰብ አቀፍ ዕቅድ የህፃናት ተሳትፎ ሂደት ለህፃናት መወያያ መነሻ ጥያቄዎች**</u>

	ትምህርት	በፍጹም	አንዳንዴ/በ አንዳንድሁ ኔታዎች	ብዙጊዜ/ በብዙ ሁኔታዎች	አይመ ለከትም
	1. በቀበሌው ውስጥ ዕድሜአቸው ለትምህርት የደረሱ ህጻናትን ሊአስተምር የሚችል ት/ቤት አለ				
	• በቂ መማሪያ ክፍል ያለው ት/ቤት አለ፣				
	2. ወደ ት/ቤት ስሄድና ስመጣ በደህንነቴ ላይ ምንም የሚያሰጋኝ ነገር የለም				
	3. በትምህርት ቤት ለመጠጥ እና ለመታጠብ የሚሆን በቂ ውሃ አለ				
	4. በትምህርት ቤቴ በቀላሉ መጠቀም የምችልበት ንጹህ መጸዳጃ ቤት አለ/ለወንዶችና ለሴቶች/፡፡				
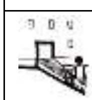	5. መጸዳጃ ቤቱን የአካል ጉደተኛ ህፃናትም ያለምንም ችግር ሊጠቀሙበት የሚችል ነው				
	6. ለትምህርት የሚያስፈልጉኝን መሳሪያዎች ደብተር፣ እርሳስ፣ እስክርቢቶ፣ መጽሃፎች ፣ዩኒፎርም እና የመሳሰሉትን በሚገባ አገኛለሁ				
	7. በት/ቤቱ በቂ መማሪያ መጽሐፍ አለ				
	8. በት/ቤቱ በቂ መምህራን አሉ				
	9. በክፍል ውስጥ በቂ ወንበርና ጠረቤዛ አለ				

	ትምህርት	በፍጹም	አንዳንዴ/በ አንዳንድሁ ኔታዎች	ብዙጊዜ/ በብዙ ሁኔታዎች	አይመ ለከትም
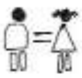	10. በትምህርት ቤት ወንዶች እና ሴቶች ልጆች በእኩል ሁኔታ ነው የሚታዩት				
	11. መምህሮቼ በምፈልግ ጊዜ በቂ ትኩረት ይሰጡኛል፣ ጥያቄዎቼን ያስተናግዳሉ/ይመልሳሉ ወዘተ…				
	12. በትምህርት ቤቴ ጥፋት ሳጠፋ ጥፋቴን እንዳርም የምደረገው በመመታት፣ በመቆንጠጥ ሳይሆን በሌላ መንገድ ነው				
	13. በትምህርት ቤት የጨዋታ፣ የስፖርት፣ የረፍት እና ከጓደኞቼ ጋር አብሬ የምሆንበት በቂ ነፃ ጊዜ አለኝ				
	14. በትምህርት ቤት ስለተለያዩ ችግሮቼ እና ስለሚሰሙኝ ስሜቶች ምንም ስጋት ሳይገባኝ ላዋራቸው የምችል ሰዎች አሉ				
	15. በትምህርት ቤቴ የአካል ጉዳተኛ የሆኑ ህፃናት ይከበራሉ ከሌሎች ተማሪዎች ጋርም እኩል ይታያሉ				
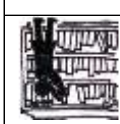	16. በአካባቢዬ ወይንም በትምህርት ቤቴ የምጠቀምበት ላይብረሪ አለ				
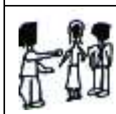	17. በትምህርት ቤት በሚተላለፉ ውሳኔዎች ሃሳብ የመስጠት እድል ይሰጠኛል				

ትምህርት		በፍጹም	አንዳንዴ/በ አንዳንድሁኔታዎች	ብዙጊዜ/ በብዙ ሁኔታዎች	አይመለከትም
	18. በትምህርት ቤት ስለአካቤቢ ጥበቃ እማራለሁ				
	19. በትምህርት ቤት ስለመብቶቹ እና ስለአለምአቀፍ የህፃና መብቶች ድንጋጌ ትምህርት አገኛለሁ				
	20. ህጻናት ከአደንዛዥ ዕጽ ነጻ ናቸው				

ማህበረሰብ		በፍጹም	አንዳንዴ/በ አንዳንድሁኔታዎች	ብዙጊዜ/በ ብዙሁኔታዎች	አይመለከትም
	1. በአካባቢዮ የምጫወትበትና ስፖርት የምሰራበት አመች ሜዳ/ቦታ አለ				
	2. የምጫወትበት፣ የማርፍበት እና ራሴን የማዝናናበት በቂ ጊዜ አለኝ				

	3. በአካባቢዬ ያሉ የመጫወቻ ሜዳዎች/ቦታዎች የአካል ጉዳተኛ ህፃናትም ሊጫወቱባቸው የሚችሉ ናቸው				
	4. ከሌሎች ህፃናት ጋር በመሆን ከትምህርት ቤት ውስጥና ውጪ የሚካሄዱ የተለያዩ እንቅስቃሴዎች እና ቡድኖች ውስጥ እሳተፋለሁ				
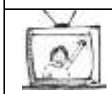	5. ህጻናት ስለ መብታቸው ያውቃሉ ። ስለመብታቸው በሬዲዮና በቴሌቪዥን እና በሌሎች ፕሮግራሞች ስለመብታቸው የማወቅ ዕድል አላቸው				
	6. ህጻናት በቀበሌው ዕቅድ ዝግጅትና አተገባበር ላይ የመሳተፍ ይችላሉ፤				
	7. ህጻናት ከጥቃት፣ ከአጉል ልማዳዊ ባህሎች/ያለዕድሜ ጋብቻ፣ ግርዛት ወዘተ /የተጠበቁ ናቸው።				
	8. ህጻናት ስለጥቃት፣ ስለአጉል ልማዳዊ ባህሎች/ያለዕድሜ ጋብቻ፣ ግርዛት ወዘተ / ያለቤተሰብ እገዛ ራሳቸውን ችለው በነጻነት መግለጽ መወያየት ይችላሉ ።				
	9. በማህበረሰቡ ህጻናት ስለ ህጻናት መብት ያውቃሉ				

የመንግስ ተቋማት አገልግሎት	**በፍጹም**	**አንዳንዴ/በ አንዳንድሁ ኔታዎች**	**ብዙጊዜ/በ ብዙ ሁኔታዎች**	**አይመ ለከት ም**
	○	○	◐	

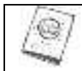	1. ለህፃናት ፕሮግራሞች እና አገልገሎቶች የሚመደብ በጀት ላይ ሃሳብ እሰጣለሁ				
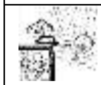	2. ህጻናትን የሚያስፈራቸው ወይም ስጋት የሚሆንባቸው ነገር ሲኖር የት ማመልከት እንዳለባቸው እና እርዳታ ማግኘት እንደሚችሉ ያውቃሉ				
	3. ህጻናት ሲአማቸው ወይም ጤንነታቸውን ለማረጋገጥ ሲፈልጉ የምሄዱበት ጤና ጣቢያ በአከባቢው አለ?				
	4. ህጻናት የሚፈልጉትን አይነት የጤና ምርመራ፣ የምክር አገልግሎት፣ መድሀኒት ያገኛሉ				
	5. የጤና ጣቢያው ሰራተኞች/የጤና ባለሙያዎቹ በሚገባኝ እና በጥሩ ሁኔታ ያናግሩኛል/ያስተናግዱኛል				
	6. አስፈላጊ ሆኖ ሲገኝ ህጻናት ስለ ኤች አይቪና ጥንቃቄ ስለተሞላበት ወሲብ ድጋፍና ምክር ከባለሙያዎች ያገኛሉ፤				
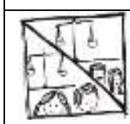	7. ከህግ ጋር በተያያዘ ችግር ውስጥ ብገባ ፍትህ የማገኝበት ከአዋቂዎች የተለየ የፍትህ ስርዓት አለ				
	8. በአካባቢያቸው ሁሉም ህጻናት የልደት ሰርቲፊኬት ያገኛሉ				

የግልህይወት (ይህ ክፍል በቡድን ሳይሆን በግል/ለብቻ የሚጠየቅ ነው)		በፍጹም	አንዳንዴ/ በአንዳንድ ሁኔታዎች	ብዙጊዜ/ በብዙ ሁኔታዎች	አይመ ለከት ም
		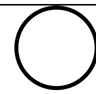	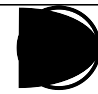	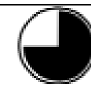	
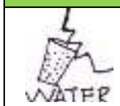	1. በቤቴ የምጠጣው በቂ ንጹህ ውሃ አለኝ				
	2. የምጠቀምበት ንጽህናው የተጠበቀ የመጸዳጃ ቤት በቤቴ ወይንም በቅርብ አለ				
	3. በቤቴ ለመታጠቢያ የሚሆን በቂ ውሃ አለ				
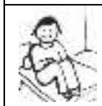	4. በቤቴ ምንም የሚያሰጋኝ ነገር የለም ደህንነት ይሰማኛል				
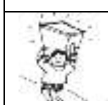	5. ህጻናት በአካባቢአቸው ሆነ በቤታቸው የሚሠሩት ሥራ ከጤና እና ሌሎች የአደጋ ስጋቶች ነፃ ነው				
	6. የምሰራው ስራ ወደ ትምህርት ቤት እንድሄድ ጊዜ ይሰጠኛል				
	7. ወላጆች ስለ ህጻናት መብት እውቅና ኑሮአቸው ለህጻናት ጥበቃና ድጋፍ ያደርጋሉ				
	8. ህጻናት ከቤተሰቦቻቸው ጋር በተለያዩ ጉዳዮች ወይም ችግሮች ላይ ውይይት ያደርጋሉ፣				
	9. ህጻናት ኤች አይቪ በሽታ አስተላላፊ ከሆኑት ከሹልና ሰለታማ ነገሮች ይጠነቃቃሉ				
	10. ሁሉም የአካባቢው ህጻናት ተመጣጣኝና በቂ ምግብ በቤታቸው ያገኛሉ				